

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Siyaset Bilimi Bilim Dalı

**GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILAR ÜZERİNDEN
GÜVENLİK POLİTİKASI VE NEOLİBERALİZM ELEŞTİRİSİ**

Zeynel Beşlioğlu

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2016

GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİ SIĞINMACILAR ÜZERİNDEN
GÜVENLİK POLİTİKASI VE NEOLİBERALİZM ELEŞTİRİSİ

Zeynel Beşlioğlu

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

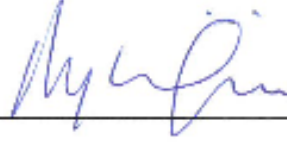
Siyaset Bilimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2016

KABUL VE ONAY

Zeynel Beşlioğlu tarafından hazırlanan "Gaziantep'teki Suriyeli Sığınmacılar Üzerinden Güvenlik Politikası ve Neoliberalizm Eleştirisi" başlıklı bu çalışma, 26 Aralık 2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Aylin Özman Erkman (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Ali Rıza Taşkale (Danışman)

Doç. Dr. M. Murat Erdoğan

Yrd. Doç. Dr. Metin Yüksel

Yrd. Doç. Dr. Alın Sumbas Yavaşoğlu

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Sibel Bozbeyoğlu

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ...3... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

26.12.2016

Zeynel BEŞLİOĞLU

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabılır ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.
(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)
- Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.
(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabılır, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)
- Tezimin/Raporumun 23.06.2020 tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.
- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

23/06/2020

(İmza)

Öğrencinin Adı SOYADI

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfıı bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının Yrd. Doç. Dr. Ali Rıza Taşkale danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim

Zeynel Beşlioğlu

Hayrişim'e...

ÖZET

BEŞLİOĞLU, Zeynel. *Gaziantep'teki Suriyeli Sığınmacılar Üzerinden Güvenlik Politikası Ve Neoliberalizm Eleştirisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.*

Bu tez Suriye meselesi ve neoliberalizm ilişkisini eleştirel bir bakışla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda 2011 yılından günümüze dek devam eden Suriye'deki iç savaşın uzamları, buna bağlı ortaya çıkan göç süreci ve bu sürecin Suriyeliler ve Türkiyeliler üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Bu durumu daha iyi serimlemek için, Gaziantep'te Suriyeli ve Türkiyeliler doğrudan gözleme tabii tutulmuştur. Birinci bölümde neoliberalizmin yüce kavramı olan güvenliğin bir tür hükmetme şekli olarak nasıl kullanıldığı ve güvenliğin göçe etki eden ilişkiel bağları, Suriyeliler üzerinden ortaya konulacaktır. İkinci bölümde Suriyeli sığınmacıların savaştan kaçışı ve Türkiye'deki yeni hayatları üzerinden yaşam pratikleri gözlenecek, böylece Suriyelilerin Türkiye toplumunda kültürel etkileşimler başta olmak üzere ekonomik ve sosyal hayatlarındaki önemli sorunlar irdelenecektir. Üçüncü bölümde ise Türkiyelilerin Suriyeliler ile olan ilişkileri gündelik deneyimler üzerinden ayrıntılı olarak incelenecek, Suriyelilere yüklenen siyasal, ekonomik ve kültürel olumsuzlayıcı davranışsalığın nedenlerine değinilecektir. Son bölümde ise tezin ana eksenini oluşturan neoliberal güvenlik algısının sosyal, siyasal ve ekonomik ilişkileri yönetip yönlendirme etkisinden söz edilecek; güvenliğin Suriyeliler ve Türkiyeliler üzerindeki etkisinin sonuçları toparlayıcı olarak aktarılacaktır.

Anahtar Sözcükler

Suriye, Neoliberalizm, Güvenlik, Radikal Eleştiri, Ekonomi, Gaziantep, Göç, Sığınmacı.

ABSTRACT

BEŞLİOĞLU, Zeynel. *Critique of Security Politics and Neoliberalism Over the Syrian Refugees in Gaziantep*, Master's Thesis, Ankara, 2016.

This thesis aims to critically examine the relationship between the Syrian issue and neoliberalism. In this context, the impact of the Syrian civil war on Syrian and Turkish people, as well as migration will be examined. To demonstrate this with Syrian and Turkish people have been conducted in Gaziantep. The first chapter of the thesis examines how neoliberalism's sublime concept, security, is used as a form of government upon the Syrian people. The second chapter focuses on the Syrian refugees in Gaziantep, and their life conditions, thereby examining their interaction with Turkish people and social and economic problems in Turkish society. In the third chapter, the relationship between Turkish people and Syrian people will be examined in the context of everyday life, showing why they are treated culturally, economically and socially negative. The last part deals with the concept of security and its impact over the Syrian and Turkish people.

Key Words

Syria, Neoliberalism, Security, Radical Critique, Economy, Gaziantep, Migration, Refugee.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ADAMA.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	3
1. BÖLÜM: NEOLİBERALİZM, GÜVENLİK POLİTİKASI VE İLİŞKİSEL AĞLARI.....	5
1.1. GÜVENLİK.....	5
1.2. SINIR.....	11
1.3. GÖÇ.....	13
1.4. ETNO- KÜLTÜRELÇİLİK	16
1.5. EKONOMİ.....	18

2. BÖLÜM: NEOLİBERAL GÜVENLİK POLİTİKASI VE	
GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİLER.....	23
2.1. SURİYE'DEKİ VAR OLAN DURUMA TARİHSEL BİR	
BAKIŞ.....	23
2.2. İÇ-SAVAŞIN TARAFLARI VE ARADA KALMIŞLIK:	
SURİYELİLERİN SAVAŞTAN KAÇIŞI.....	29
2.3. GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİLER VE GÜNDELİK YAŞAMDA	
NEOLİBERAL GÜVENLİK ALGISI.....	32
2.4. YOKSULLUĞUN YENİDEN ÜRETİMİ: GAZİANTEP'TE	
EKONOMİK İLİŞKİLER AĞI.....	35
2.5. SURİYELİLERİN GÜNDELİK HAYATTA BİRLİKTE YAŞAMA	
PRATİKLERİ VE NEOLİBERALİZMİN ETKİLERİ.....	41
2.5.1. Suriyeli Sığınmacılar ve Etno-Kültürelcilik.....	41
2.5.2. Suriyeli Sığınmacıların İletişim ve Eğitime Ulaşma Sorunu.....	43
2.5.3. Suriyeli Sığınmacılar ve Kültürel Karşılaşmalar.....	45
2.5.4. Suriyeliler Sığınmacılarda Kadın İmgesi.....	46
2.5.5. Bölüm Değerlendirmesi.....	49
3. BÖLÜM: NEOLİBERAL GÜVENLİK POLİTİKASI VE	
GAZİANTEP'TEKİ TÜRKİYELİLER.....	50
3.1. TÜRKİYE-SURİYE İLİŞKİLERİNİN KISA TARİHÇESİ:	
TÜRKİYE'NİN İÇ SAVAŞTAKİ KONUMU.....	50
3.2. TÜRKİYELİLERİN EN BÜYÜK KAYGISI: GÜVENLİK.....	53
3.3. GÖÇ VE EKONOMİ.....	59
3.4. TÜRKİYELİLERİN GÜNDELİK İLİŞKİLERİNDE	
NEOLİBERALİZMİN BİRLİKTE YAŞAMA PRATİKLERİNE ETKİLERİ..	63

3.4.1. Gaziantep'teki Suriyeliler Ve Toplumsal Konumları.....	64
3.4.2. Kültürel İlişkilerde Dil Sorunu.....	65
3.4.3. Gaziantep'teki Suriyeli Kadınların Toplumdaki Yeri	67
3.4.4. Bölüm Değerlendirmesi.....	69
4. BÖLÜM: SONUÇ.....	70
KAYNAKÇA.....	77
EK-1 ORJİNALLİK RAPORU.....	87
EK-2 ETİK KURUL İZİN MUAFİYET FORMU.....	88

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BAAS: Arap Sosyalist Baas Partisi

İŞİD: Irak-Şam İslam Devleti

İHVAN: Müslüman Kardeşler Cemiyeti

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ÖSO: Özgür Suriye Ordusu

PKK: Kürdistan İşçi Partisi

PYD: Demokratik Birlik Partisi

SDG: Suriye Demokratik Güçleri

TSM: Toplum Sağlığı Merkezi

YPG: Halk Savunma Birlikleri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye'deki Kayıtlı Suriyeli Sığınmacı Sayısının Yıllara Göre Değişimi.....	45
Tablo 2: Suriye'den Diğer Ülkelere Göç Eden Suriyeli Sayısı.....	52
Tablo 3: Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de İllere Göre Dağılımı.....	54

GİRİŞ

Türkiye'nin tarihi boyunca karşılaştığı en büyük ve kontrolsüz göç dalgası olan Suriyeli sığınmacılar dünya tarihinin de şu ana kadar tanıklık ettiği en büyük kitlesel göç dalgalarından birini oluşturmuş; bu durum başta Türkiye olmak üzere bölge ülkelerini ve hatta Avrupa'yı da doğrudan etkilemiştir. Yaşanılan bu göç olgusu nedensellik ilişkilerinden dolayı tüm dünyayı yakından ilgilendirmiş, özellikle Türkiye ile Avrupa arasındaki ilişkileri derinden etkilemiştir. Bu bağlamda Suriyelilerin yoğun olarak göç ettiği Türkiye'de meydana gelen iktisadi, toplumsal ve güvenlikçi değişim ve dönüşümler, kriz haline getirilen Suriyelilerin etkileri ve Türkiyelilerin Suriyelilere yaklaşımlarını incelemek için bir çalışma yapılması gerekliliğini göstermiş; özellikle Gaziantep Suriyelilerin gündelik hayat pratiklerini ve onların kentteki algılanma biçimlerini anlamlandırmak için ideal bir örneklem alanı olarak karşımıza çıkmıştır. Bir başka deyişle, çalışmamızın alan çalışmasının Gaziantep'te gerçekleşmesi birden fazla neden dolayısıyla elzemdir. Bunlardan ilkinin Gaziantep'in Suriye ile tarihsel ilişkilere sahip olmasına bağlı olarak özellikle Halep ile uzun yıllar sürdürdüğü ekonomik ve toplumsal ilişkiler oluşturmaktadır. Gaziantep ile Suriye (Halep) arasındaki arkaik bağ sınırın ayıramadığı iki şehrin ilişkileri üzerinden incelenebilir. Buna göre iki şehir arasındaki bu ilişki yıllar boyunca kayıt dışı ekonomi ile sürdürülmüş, Gaziantep ekonomik olarak Suriye'nin arka bahçesi işlevi görmüştür. Bu bağlamda Suriye'den kayıt dışı getirilen envai çeşit ucuz ticaret ürünü şehrin ekonomisine göz ardı edilemeyecek katkılar sağlamıştır. Gaziantep'in örneklem alanı olarak seçilmesinin ikinci nedeni, şehrin sanayi ve ticaret alanında yirmi beş yıl öncesine dayanan iç göç deneyimidir. Şehrin 1990'larda almaya başladığı iç göçle heterojen bir hal alan nüfusu ve bunun üzerinden deneyimlenen toplumsal ilişkiler ağı Gaziantep'i önemli bir merkez yapmıştır. İç göç deneyimi yaşayan bir şehrin dış göç karşısındaki tutumu ve buna bağlı olarak ortaya çıkan dinamikler incelenmeye değerdir. Son neden ise, şehrin tüm bu pratiklerin bir sonucu olarak sahip olduğu kendine has sosyo-ekonomik toplumsal yapısıdır. Bu nedenselliklerin yanında Gaziantep'in 2011'den itibaren sayıları yüzbinlerle ifade edilen Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapması ve Suriyelilere karşı ilk örgütlü protestoların bu şehirde başlaması, şehrin ideal bir araştırma alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Suriye ile Türkiye arasında uzun yıllar süren gergin ilişkinin 2000’li yılların başında düzelmesi iki ülke arasında sıcak rüzgarlar esmesine sebep olmuştur. Ancak bu sıcak ilişki kısa sürmüş, 2010 yılında Tunus’ta başlayan “Arap Baharı”nın Suriye’ye sirayet etmesiyle Suriye-Türkiye ilişkileri de olumsuz anlamda etkilenmiştir. Neoliberal kapitalizme göbekten bağlı bir ülke olan Türkiye’nin, bu düzenin dışında duran Suriye’de yaşanan iç çatışmalara dahil olması dikkate değerdir. Hem bu ilginç durumu, hem de Suriye meselesinin Türkiye’ye yansımalarını belirlemek bu açıdan hayatidir. Bunun yanında, araştırmaya konu edilen Suriyeliler ve Türkiyelilerin birlikte yaşam pratiklerini incelemek, bu görünürdeki ortaklaşa yaşam dinamiklerinin ne tür bir bağlam üzerinden inşa edildiğini gözlemlemek, çalışmanın bir diğer hareket noktasını oluşturmaktadır. Bu bilgiler ışığında Suriyelilerin içinde buldukları dezavantajlı durum ve Türkiye’de toplumsal olarak deneyimledikleri pratikler bize önemli ipuçları vermektedir. Öyle ki, yaşanan göç dalgası sonucu Türkiye’ye sığınan yaklaşık 3 milyon Suriyelinin toplumdaki sosyo-ekonomik dengeleri derinden sarstığını ve bunun ileride açıklanacağı üzere, neoliberal bir güvenlik algısıyla konumlandırılıp dar bir potada eritildiği görülmektedir. Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin neoliberal güvenlik politikaları üzerinden pragmatist dürtülerle konumlandırıldığı ve buna binaen ekonomik ve toplumsal yapının güvenlik mekanizması üzerinden yeniden üretildiği araştırmanın ana hipotezidir.

Suriyelilerin haline üzülen ama sakınılan, istenmeyen ancak faydalanılan konumları neoliberal güvenlik politikası üzerinden sürdürülmekte; neoliberal güvenlik politikası bu anlamda Suriyeli sığınmacıların Türkiye toplumundaki dezavantajlı durumlarını anlamlandırmada katalizör işlevi görmektedir. Saydığımız tüm bu etkenler bizi Suriye meselesini Türkiye yerelinde analiz etmeye itmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu tez çalışmasının amacı neoliberalizmin iktisadi ve güvenlik politikalarını Gaziantep’te yaşayan Suriyeliler üzerinden gözlemlemek ve görünür kılmaktır. Araştırma, Suriyeli sığınmacılar meselesini günümüzün hakim ve hegemonik ideolojisi ve düzeni olan neoliberalizmden bağımsız değerlendiremeyeceğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu yapılırken, neoliberal güvenlik politikalarının toplumları siyasal ve ekonomik olarak nasıl yeniden düzenlediğinden de söz edilecektir. Neoliberal politikaların Gaziantep’e yansımaları, gündelik yaşam pratiklerine olan etkileri, Suriyeliler ve Gaziantep’liler üzerinden tartışılacaktır. Suriyelilerin göç etmek zorunda kaldıkları Türkiye’de hem toplumsal tehdit hem de ucuz emek gücü ve iktisadi kazanç kaynağı olarak görülmeleri, neoliberalizmin hayatı ve ekonomiyi bir savaş alanı olarak görmesiyle doğrudan ilişkili olduğundan hareketle neoliberalizmin gündelik yaşam pratiklerinde güvenlikleştirme söylemi üzerinden iktisadi ve toplumsal yapıyı nasıl domine ettiğini göstermeyi amaçlamaktayız.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmanın temel yöntemi “radikal eleştiri”dir. Günümüzün yönetimsellik¹ rejimi neoliberal olduğu için ve Suriye meselesi de neoliberalizmden bağımsız ele alınamayacağı için, günümüzün eleştiri sorunsalını da neoliberalizm oluşturur (Taşkale, 2016). Radikal eleştiri, Foucault’yu takiben, “yönetilmeme istenci” (Foucault, 1997a, s. 72) olarak karakterize edilebilir. Bu istenç ise ancak verili düzenle ve onu oluşturan sosyal rejimlerle bir mücadele temelinde kurulabilir. Radikal eleştiri, bu anlamda, neoliberalizm problemine verilen esaslı bir yanıttır. Bu nedenle, neoliberalizm – ve onun Suriye meselesini ortaya çıkaran yönleri – mutlaka radikal bir eleştiriye tabi tutulmalıdır. Bu aynı zamanda neoliberal vaatlerin reformist yönleri de dâhil, mevcut düzenin olduğu gibi kabul edilemeyeceği fikrini temel alır, yani verili düzenin bizzat kendisini sorunsallaştırır. Neoliberalizm kendisini hâlâ “tarihin sonu” olarak sunmakta ısrar ettiği için, politikayla ilişkili radikal, ütopyacı boyutun reddine dayanır ve verili gerçekliği arka plana

¹ Yönetimsellik Foucault’da devletin var olmasının yegane nedenlerindedir. Neyin devlete bağlı olacağı, neyin kamusal neyin özel olacağı yönetimselliğin taktiklerine bağlı olarak belirlenecektir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Michel Foucault Güvenlik, Toprak, Nüfus)

iterek tarif eder (Mouffe 2005; Rancière 1999; Žižek 2008a, 2008b). Bu durumun görüldüğü en önemli meselelerden biri Suriye’dir. Suriye’de iç savaşa yol açan süreç neoliberalizmin dünya tasarımından bağımsız incelenemez. Serbest piyasayı sorgulanamaz ve doğallaşmış bir arka plan olarak kutsallaştırırken, güvenliği de kutsayan bir yöne sahip olan neoliberalizm, toplumsal değişim gibi alternatif fikirlerin etrafına bir duvar öreerek onları gereksiz kılmaya, itibarsızlaştırmaya çalışır. Ancak, Bauman’ın da yıllar önce gösterdiği gibi (1976), insanlar daha iyi bir dünya olasılığını tahayyül edebildikleri ölçüde, toplumsal yaşam bir eleştiri nesnesi olabilir. Neoliberalizm bu anlamda bu tezin ana eleştiri nesnesidir.

Radikal eleştiri, neoliberalizmin yapısal iç çelişkilerine dayanması anlamında içkindir. Ne de olsa eleştiri, şu anki koşullara “ad vermeye” dayanan bir mücadelenin sonucu olarak ortaya çıkar; bu ad vermenin günümüzdeki karşılığı neoliberalizm ve onun yapısal çelişkilerinin analizidir. Başka bir deyişle, radikal eleştirinin içkin koşulları ancak “şimdi var olan öncülden” (Marx ve Engels, 1970, s. 57) doğduğunda bir anlam kazanabilir. Kısacası, eleştiri ancak verili düzenle “uyuşmazlık” içeren bir ilişkiye girerse anlamlıdır (Rancière, 2010).

Ana metot olan radikal eleştiriye takiben tezde veri toplama aracı olarak doğrudan gözlem notlarına yer verilmiştir. Çalışmanın süresi boyunca Suriyeliler ve Türkiyeliler gündelik ilişkilerinden, sosyal ve ekonomik alana değin çeşitli başlıklar altında dışardan gözlem yoluyla takip edilmiştir. Gözlem süresi boyunca hiçbir Suriyeli ve Türkiyeli ile doğrudan bağlantıya geçilmemiş, herhangi bir mülakat ya da soru ile karşı karşıya bırakılmamıştır.

1. BÖLÜM

NEOLİBERALİZM, GÜVENLİK POLİTİKASI VE

İLİŞKİSEL AĞLARI

1.1. GÜVENLİK

Suriye meselesi ve Suriyelilere dair değerli çalışmalar yapıldı ve yapılmaya devam ediyor (Allison, 2013, Verme vd, 2015; Erdoğan, 2015; Kaya, 2015; Bekam, 2015; Erdoğan ve Kaya, 2015; Balouziyeh, 2016) Ancak meselenin neoliberalizm bağlantısına dair yapılan akademik çalışmaların sayısı yok denecek kadar az. Bu tez bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Eğer neoliberalizmi karakterize eden özelliklerden biri serbest piyasa temelli ekonomik rasyonellikleri hayatın her alanına yaymaksa (Harvey, 2005; Davies, 2014; Brown, 2015; Foucault, 2008), bir diğer özelliği de militaristleşme veya güvenlikleştirmeyi hayatın bütün veçhelerine yaymaktır (Dillon, 1996; Dillon & Reid 2009; Taşkale, 2016a; Žižek, 1999; Taşkale, 2016b). Neoliberalizm, bu anlamda, toplumun giderek artan neoliberalleşmesi ve militaristleşmesini olumlayan eğilimlere sahip kararlı bir tepki ve ideolojidir. Taşkale’yi takiben söylersek (2016, s. 7-8), neoliberalizm toplumun “militaristleşmesini” içerdiği kadar, toplumun “ekonomize edilmesini” de içerir. Savaş ve şiddetle ilgili olduğu kadar, sermayenin genişletilmesiyle de ilgilidir. Suriye meselesi, bu anlamda, neoliberalizmin bu ikili hedefinin ortasında yer almaktadır: Hem neoliberalleşmenin, hem de güvenlikleştirmenin orta yerinde yer almaktadır.

Bu bölümde neoliberalizmin “en yüce kavramlarından biri” olan güvenliği, tarihsel felsefi analizinden hareketle, kapitalist yönetim ilişkilerinde özgürlük ve özel mülkiyetin vazgeçilmezi olarak gören (neo) liberalizm üzerinden ele alacağız. Dillon’un deyimiyle modern siyasetin bir güvenlik projesi olarak belirlenimi (Dillon, 1996), onun hayatın her alanına sirayet eden ve insanların gündelik ilişkilerini doğrudan etkileyen bir pozisyon almasına neden olmuştur. Sosyal, ulusal, uluslararası, ekonomik, özel, fiziksel, cinsel, çevresel, gıda, iletişim, sağlık ve bunun gibi birçok başlığın getirilebileceğinden de anlaşılacağı üzere güvenlik, modern siyaseti biçimlendirmek ve sınırlamakla kalmayıp modern yaşamın her alanını etkileyen bir güce sahiptir (Haspolat, 2012, s.31). Bu an-

lamda güvenlik, nüfusun tamamı üzerinde uygulanan bir eylem biçimi olarak tarif edilebilir (Foucault, 2013, s.12). Bu durum her zaman tüm coğrafyaya yayılan bir eylemselliği gerektirmediği gibi, disiplin mekanizmalarının bireyler üzerindeki etkisi ile güvenlik algısının nüfusun tamamında hissedilmesine de neden olabilir (Foucault, 2013, s. 12-13).

Neocleous, liberalizmin özgürlük değil güvenlik eksenli oluşunu ve neoliberalizmin bunu tarihsel liberal anlatı üzerinden kurduğunu Hobbes ve Locke'un görüşlerini eleştirel bir analize tabi tutarak açıklamıştır (Neocleous, 2014, s.19). Buna göre liberal toplumda yaratılan güvenlik eksikliği anlayışı, güvenlik yöntemlerinin uygulanmasının önünü açacaktır. Güvenlik, bu anlamda, mutlak egemenliğin oluşturulması sürecinde önemli bir yere sahiptir. Biz de buradan hareketle, güvenliğin Hobbes'tan başlayarak liberal düşünürler tarafından olumlanmasının, diğer bir deyişle özgürlük ve özel mülkiyetin temeline sabitlenmesinin eleştirisini yapacağız.

Merkezi yönetim yani mutlak güç ilk olarak Machiavelli tarafından *Hükümdar*'da (2010), İtalyan kent devletlerinin parçalanmış yapılarının ortaya çıkardığı güvenlik ve yönetim eksikliği üzerinden ele alınmıştır. Machiavelli, parçalanmış İtalyan birliğini mutlak güce sahip erdemli ve yaşayan bir yasa olarak hükümdar etrafında birleştirerek güçlü bir İtalya tasavvur etmişti. Ondan yaklaşık 150 yıl sonra ise Hobbes, merkezi gücü daha derin ve daha mutlak, bir diğer deyişle liberal yönetim tasavvuru olarak ele almıştır (Hobbes, 2013). Hobbes, devletin temel amacının bireysel güvenliği sağlamak olduğu, insan doğasında var olan rekabet, güvensizlik ve şan-şöhret kavgasının genel bir gücün eksikliğinden kaynaklandığı ve dolayısıyla doğa durumunda insanın insanın kurdu olduğu negatif bir insan doğası düşüncesine sahiptir (Hobbes, 2013, s.101). Buna göre Leviathan'da düzenin yaratıcısı olan genel güç güvenliğin habercisidir. Doğuştan eşit ve özgür olan insanlar (Hobbes, 2013, s. 99) mutlak bir egemenlik olmadığından, aslında kaygı ve korkulardan oluşmuş bir özgürlüğe sahiptir. Buna göre herkesin dilediğini yapma özgürlüğünün olduğu bir yerde kimse özgür değildir (Hobbes, 2013, s. 105).

Hobbes ve Locke'un belirttiği üzere güvenlik bir siyasa olarak liberal devletin özgürlük inşasında başvurduğu en etkili yolların başında gelir. Buna göre liberalizmin özgürlük tahayyülü ile özel mülkiyet ilişkisi arasında derinden bir bağ vardır. Bu bağ güvenlik temeline oturtularak ilerleyen bir süreç içerisinde özgürlük ve özel mülkiyetin korunma-

sı hedeflemiş ve bu anlamda güvenlik, liberal devletin temel ereği olarak konumlandırılmıştır. Güvenlik siyasaları Makyavelist tanım gereği liberal düzenin kurucu ögesi olarak bir sonucu ifade eden devletin meşruiyet kaynağını (Akal, 2012, s.28) oluşturmak için kullanılmıştır. Buna göre liberal devletin tanzimi ve selameti açısından güvenlik politikaları özgürlük ve özel mülkiyetin koruyucusu kılıfında, toplumsal ilişkilerin belirlenmesinden hukuk alanına kadar geniş bir çerçevede uygulanmıştır. Hobbes ve Locke, devletsiz şiddete karşı devletli şiddeti güvenlik mekanizması üzerinden hareketle ele almış ve liberal devletin kurgusal ve tek merkezden yönetilen meşruiyet kaynağı (Neocleous, 2014b, s.174) olarak güvenliği en üstte konumlandırmışlardır.

Hobbes, mutlak egemenlik için döşenen yolda doğuştan “eşit ve özgür” olan insanın karşılıklı hak devrine dayanan bir sözleşme oluşturduğunu (2013, s. 106), buna göre insanın artık insana değil, mutlak bir güce itaat edeceğini ve bu mutlak gücün, insanlara sağlayacağı güvenlik karşısında onların özgürlüklerini kısıtlama ve/veya ortadan kaldırma yetkisine sahip kılındığını belirtmiştir (2013, ss. 107-110). Karşılıklı hak devri temelinde biçimlenen sözleşme, liberal devletin bir başka meşruiyet kaynağını oluşturmakta; böylece bireysel şiddetin kolektif şiddet gücüne sahip iktidar tarafından kontrol altında tutulmasını salık vermektedir. Bu anlamda farklı uzamlar olarak görünse de iktidar ve şiddet tek bir amaca hizmet ederler (Arendt, 2014, s.63) Güvenliğin liberal devletin asli unsuru olarak konumlandırılması, onun pazarlanabilir ve üzerinden tehditkâr bir ilişkinin kurulmasına izin veren bir yapı meydana getirmesine izin vermiş ve sözleşmenin güçlü tarafı olan hükümdarın hukuki zorunluluklarının olmaması da (Durkheim, 2012, s. 42) güvenliğin biçim ve içeriğine dair kuşkuların artmasına ve sınırlarının belirsizliğine neden olmuştur. Sonuç olarak, Hobbes’taki sözleşmenin güvenlik temasına dayanması, liberal bir devlet ve güçlü bir otoritenin özgürlük ve özel mülkiyeti yönetip yönlendirme gücüne sahip olmasına ve güvenliğin bir pazarlık unsuru olarak karşımıza çıkmasına neden olmaktadır.

Panoptikon kavramını yaratan Bentham’a göre de güvenlik zenginliğin kaynağıdır. Toplum, zenginliklerini korumak adına devletten güvenliği sağlamasını bekler. “Güvenlik yoksa zenginlik de bir işe yaramayacaktır” (Akt. Neocleous, 2014b, s.48) söylemi Hobbes ve Locke’ta olduğu gibi Bentham’da da bir siyaset etme biçimi olarak güvenliğin vazgeçilmezliğinin göstergesidir. Öyle ki, Bentham’da güvenlik nefes almak kadar elzem ve yaşamak kadar açık bir ihtiyaçtır. Liberalizmin zihinlerde sağlam temellere otur-

tulması da özgürlük ve mülkiyetin savunucusu olduğu iddia edilen güvenlik politikalarıyla mümkün kılınmış ve insanlar güvenliğe, güvenlik de insanlığa tabi kılınmıştır. Bu anlamda güvenlikten bahsettiğimizde sadece güvenlikten bahsetmiş olmayız (Haspolat, 2012, s.34).

Rousseau ise, Roma'da kamunun düzen ve güvenliğini sağlamak için özgürlüklerin diktatör tarafından askıya alındığı dönemler yaşandığı, ancak bu tür eylemlerin arkasındaki asıl amacın devletin esenliğini kalıcı olarak tesis etmek olduğunu söyler (Rousseau, 2013, ss. 119-121). Bunun yanı sıra Machiavelli de kamunun güvenliğinin devamı için devletin zorlayıcı tedbirler almak durumunda olduğundan söz eder. Çünkü bu engelleyici tedbirler yasaların üzerinde bir düzenleme gücüne sahiptir (Machiavelli, 2004, s. 218-219). Bir devletli düzenin olmadığı doğa durumunda güvenlik bireye içkin, devletli hale geçilmesiyle toplumsal bir anlama bürünmüştür. Roma örneğinde görüldüğü üzere, güç sahibi muktedir özgürlük ve mülkiyeti korumayla yükümlü kılındığı devlet sınırları dahilinde bunları korumak adına güvenlik mekanizmasını işletmeyle vazifelendirilmiş, özel mülklerin güvenliği için güvenliği şiddet olarak kullanabilmiştir. Ancak özgürlüğün şan ve şöhret sahiplerinin elinde bulunduğu bir dönemde özel mülkiyet de yine bu kimselerin elinde olacak ve devlet liberal düzenin işlemesi adına hareket edecektir. Burada karşımıza önemli bir soru çıkmaktadır: Ortaklaşa bir yaşamın olmadığı o dönemlerde mülk sahibi olmayanın özgürlüğünü kim korumaktaydı? Devlet mi? Buna cevabımız olumsuz olacak. Belli bir azınlığın tekelinde kurulan, kimi zaman oligarşi kimi zaman aristokrasi kimi zaman da burjuvazinin çıkarları üzerinden hareket eden liberal devlet anlayışı mülk sahiplerini, mülksüzlere karşı güvenlik mekanizması ile koruma kollama görevini ifa etmektedir. Anlaşılacağı üzere mülkiyete bağlı özgürlüğün savunuculuğunu yapan liberal devlet yönetiminin güvenlik politikalarıyla aslında tarih sahnesinde bir tür meşruiyet kaynağı göreviyle hareket ettiğini ve bu güvenlik mekanizmasının bir tür şiddet siyasasının yansıması olduğu gerçeği, liberal devletin perde arkasındaki yüzünün bir tezahüründen ibarettir.

Liberal bir cumhuriyetçi olan Montesquieu, özgürlüklerin sonsuza dek korunabilmesi adına güvenliğın kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğunu ve insanların özgürlüğünün kendilerini güven içinde hissetmelerine bağlı olduğundan söz etmektedir. Devamında özgürlüğün ancak devletin, vatandaşları arasında güvenlik algısını oluşturması sonucu oluşabileceğini belirten Montesquieu, liberal devleti bir güvenlik bekçisi olarak tarif etmektedir

(Montesquieu, 2014, s.177). Ona göre devletin önceliği özgürlüğü sağlamak olarak görünse de, aslında güvenliği sağlamaktan başka bir şey değildir. Liberal devlet teorisinin daha da güçlenmesine yarayan bu düşünceleri Montesquieu'yu – her ne kadar cumhuriyetçi olsa da – “özgürlük için güvenlik, güvenlik için devlet” pozisyonuna sahip diğer liberal düşünürlerin yanında konumlandırmamıza neden olmaktadır.

Özgürlük Üzerine yazılarında ise Mill, sınırsız bir özgürlüğün tahayyül edilemeyeceğini ve bunun çeşitli yöntemlerle kontrol altında tutulması gerekliliğinden söz eder. Buna göre Mill, özgürlüğe ancak güvenli toplumlarda sahip olunabileceğini (Mill, 1859 s. 124-126) ve güvenliğin de özgürlük kadar yaşamsal öneme sahip olduğunu açıklar (Mill, 1863, s. 124-125). Adam Smith de benzer dayanaklardan hareketle toplumu yönetenleri, toplum güvenliğini tehlikeye atan durumlar karşısında her türlü zorlayıcı tedbir alma karşısında özgür bir konuma yerleştirmiştir (Smith, 1976, s. 324). Mill'in ideolojik konumlanışına bağlı açıklamaları bize Rousseau'yu anımsatmakta ve toplumu yönetenlerin belli koşullar altında cebire dayanan uygulamalarının özgürlük gerekçesine dayandırılması diğerlerinde olduğu gibi liberal devlet yönetiminin bir ereği olarak sunulmaktadır. Buna göre yine asli unsur olarak karşımıza çıkan özgürlük uğruna güvenlik tedbirlerinin alınmasının salık verilmesi güvenlik mekanizmasının özgürlüğü önceleyen derecede bir liberal yönetim siyasası olduğu gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır. Böylece toplumsal yapıyı düzenleyici ve denetleyici güç olarak güvenlik mekanizması şiddetin arkaik unsuru olan liberal söylemde biçim ve içerik olarak meşruiyet kazanmakta; bu yolla devlet denilen ilişkiler bütünündeki konumunun pekiştirilmesine neden olmaktadır.

Yukarıda belirtilen liberal düşünürlere dayanarak şunu söylemek mümkündür: Doğa durumu ve güvenlik/özgürlük ilişkisini modern toplumdan doğa durumuna dönüş hali varsayarak bir sonucuna ulaşabiliriz. Güvenli olmayan doğa durumunda tasvir edilen liberal yönetim kurumları özgürlük, barış ve mülkiyet sahipliğinin yine güvenlik mekanizmaları sayesinde kurmakta, doğa durumunda hayatta kalmanın ilk adımı olarak sunulan güvenliğin önsel pratiği liberal yönetim inşasının en önemli adımı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Arkaik düzenlenişini açıklamaya çalıştığımız bu bölümde güvenliğin liberal devlet savunusunun birincil öznesi olduğu ve şiddetin güvenlik mekanizması olarak değerlendirilmesine bağlı olarak devlet eliyle meşrulaştırılması üzerinde durduk. Bu tarihsel bağ-

lamdan hareketle güvenliğin günümüzün bir nevi ideoloji haline geldiğini ve neoliberalizm tarafından düzenle uyumunun en önemli parçası olarak görüldüğünü söyleyebiliriz (Neocleous, 2014, s. 59-60). Bu ilişkiyi günümüzde görebileceğimiz en ideal meselelerden biri sığınmacı ve/veya mültecilerdir. Dolayısıyla, bir sonraki bölümde güvenlik ve liberalizm içsel ilişkisini Suriyeli sığınmacılar üzerinden ele alacağız. Bu bağlamda eklemekte özellikle fayda gördüğümüz bir husus da şudur: Liberalizmin yeni versiyonu olan neoliberal güvenlik politikaları, ihtiyaç duyduğu her fırsatta güvenlik kavramını mobilize ederek onu bir din gibi kutsamakta ve yarattığı bu belirsizlik üzerinden serbest piyasa koşullarını canlandırmaktadır. Bu bağlamda devletin insanlara güvence altında olacakları teminatını sunması güvenliğin bir iktidar tekniği olarak kullanıldığının kanıtı olarak görülmelidir (Foucault, 2005, s.167).

Neoliberalizmin toplumu homojen bir yapı olarak ele alıp, onu biçimlendirme çabaları araştırmamızın konusu olan Suriyeliler açısından önemli bir yere sahiptir. Son zamanlarda Avrupa'nın özel olarak ilgi göstermek zorunda kaldığı Suriyeli sığınmacılar/mülteciler, neoliberalizm tarafından yaratılan güvenlik ortamının hedefine oturtularak, bu belirsiz siyasaların kontrolü altında tehdit olarak konumlandırılmakta ve bunlar Suriyelilere karşı çeşitli özel önleyici tedbirler olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriyeli mültecileri bir "güvenlik problemi" olarak ele almak, neoliberalizmin özgürlük ilkesinin belirsizliğinin ve güçsüzlüğünün en açık göstergelerindedir. İkinci bölümde bu durum daha kapsamlı bir şekilde ortaya konularak güvenlik mekanizmasının liberal/neoliberal düzlemde yeniden üretilmesinin nedensellikleri tartışılacak. Ancak şimdi, neoliberal güvenlik politikaları için önemli başka bir kavram olan sınıra da değinmek kanımızca yararlı olacaktır. Zira sınır, hem fiziksel hem de sosyal olarak dışlayıcı bir güvenlik mekanizmasıdır.

1.2. SINIR

“Dikenli tel vatanın kenar süsüdür. Kenar süsü deyip geçmeyin. Kenar süsü neye yarıyor? Haritada böyle bakınca ülkeni memleketini hemen görüveriyorsun” (Kemal Sunal, Propaganda, 1999).

Propaganda filminde, Kemal Sunal bu sözleri söylerken aslında sınırların insan için hem engel hem de birleşme anlamına geldiğini ima ediyordu. Yani sınır insanları birbirinden ayırırken aynı zamanda birleştiriyordu. Ancak sınır sadece kenar süsü değildir elbette: Ayırıcı ancak durağan, çizgisi dahi aşkın bir anlam içeren kutsallık, uluslaşma ve bir o kadar da güvenlikleştirme aracıdır. 1940’lı yılların son çeyreğinin anlatıldığı bu filmde sınırın durağanlığı üzerinden bir eleştiri dile getirilmiş, ancak bu durağanlık ilerleyen zamanlarda sınıra atfedilen önemin artmasına paralel olarak değişmiş; böylece küresel dünyada sınır yazını statik/durağan olmaktan uzaklaşarak disiplinler arası işlenen bir kavrama dönüşmüştür. Bu anlamda kimlik, göç, ekonomi, siyaset ve sosyoloji sınıra dahil olan disiplinlerden sadece bazıları olarak onun dinamik yapısının yenilenmesine etki etmişlerdir.

Neoliberal dünya düzeninde sınırların dinamikleşmesi süreci onun teorik olarak işlenişinde de değişiklikler meydana getirmiş; örneğin Jailly onu insanlık tarafından icat edilen ve çeşitli etik gelenekler etrafında çerçevelenmiş suni yapılar olarak tanımlamıştır (Brunet- Jailly, 2009, s. 1-2). Ancak bazı düşünürlerce postmodern olarak adlandırılan yaşadığımız zamanda sınırın geçişkenliği/belirsizliği yepyeni bir boyutla kendine inceleme alanı bulmaya başlamıştır. Balibar, sınırı basit bir cümleyle açıklamanın mümkün olmadığını söylerken, onu zamansal ve mekânsal düzlemde ele alınması gereken bireysel ve kolektif deneyimlerin bir bütünü olarak da açıklar (Balibar, 2002, s.75). Bu yönüyle sınır bir hayali çizgi olmanın ötesine geçer ve güvenlik mekanizmasının bir parçası konumuna getirilir. Sınırların dahil oldukları devletler aracılığıyla güvenlik politikaları ile biçimlendirilmesi sınırın modernizasyonunu getirmiş, böylece ulusal güvenlikle ilişkisinin kuvvetlenmesi sağlanmıştır (Danış ve Soysüren, 2014, s.67). Sınırın devletler arasında süreçsel bir kurum olması (Anderson, 1996 s. 1-3) sınırla ilgili yapılan hemen her tartışmada ulusal ve/veya diğer kimliklerle bağdaştırılmasına neden olmuştur (Balibar, 2002, s. 76). Bundan dolayı sınırla kimlik arasında sıkı bir bağdan söz etmek mümkündür. Newman’ın sınırı, yoğunluk ve biçimlere göre ayırma, bölümlendirme,

belirleme, etkileşim sonucunda tanıma ve dışlama görevlerine sahip bir süreç (Newman, 2003, s.123) olarak tanımlaması da onun gelişmekte olan ulusalcı aidiyetinin bir göstergesi şeklinde okunabilir.

Suriyelilerin, Türkiye başta olmak üzere Avrupa'ya kitlesel göçü, sınır yazınının kendini test etmesine imkan vermiştir. Her ne kadar sınırın dinamik bir yapı olduğu üzerinde dursak da, Suriyelilerin Avrupa sınır boylarında karşılaştıkları ve karşılaşmaya devam ettikleri insanlık dışı koşulları Newman'ın söylediklerini doğrular niteliktedir. Buna göre Avrupa, sınırdaki karşıladığı Suriyelileri belirleme, ayırma ve dışlama yoluyla kaderlerine terk etmekte, başta Balkanlar olmak üzere bazı Avrupa ülkeleri aralarında suni sınırlar inşa etme sürecine girilerek, Suriyelileri bu tel örgüler üzerinden tanımlamaya ve dışarda bırakmaya çalışmaktadır. Burada sınır fiziksel olmaktan öte mekansallaşmakta ve bu durum sınırın güvenikleştirilmesine neden olmaktadır. Böylece Foucault'dan ilhamla güvenlik teknolojileri ve Bourdieu'dan ilhamla sosyo-kurumsal alanlar, eleştirel sınır çalışmalarında başlıca tartışma alanı yaratmakta (Danış ve Soysüren, 2014, s. 71) ve sınırın güvenikleştirilmesi paradigması iç ve dış meselelerin "içimizdeki düşman" (Bigo'dan aktaran Danış, Soysüren, 2014, s. 71) algısı üzerinden sürdürülmesine neden olmaktadır.

Amoore'a göre insanların devinimi ve aynı zamanda süreç içindeki dağılımını uluslararası sınırlara yayabilmesi açısından biyometrik sınır önemli bir avantaj sağlamaktadır (Amoore, 2006, s. 338). Bu yönüyle biyometrik sınır, taşınabilir sınır olarak devletlerin "içerideki yabancı" algısı üzerinden güvenlik mekanizmasının üretilmesine olanak sunmaktadır. Sınırları güvenikleştirme gayretleri sonucunda ortaya çıkan bu fiili durum ulusal güvenlik söz konusu edilerek meşrulaştırılmakta, uluslar arası sınırların geçirgenliği iktidar teknolojileri ile kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Bu noktada devreye yine Foucault'nun *Disiplin ve Ceza*'da bahsettiği güvenlik teknolojileri analizi girmektedir. Panoptikonu (Bentham, 2008) sınır üzerinden ele aldığımızda sınırın gözetlenmesi ve güvenikleştirilmesi sürecinin neoliberal devletin teknolojik yöntemlerle toplumu ve hayatı düzenlemesi ve denetlemesinden bağımsız olmadığını söylemek gerekir. Görünmez göz olan panoptikon, sınırın geçirgenliğini gözetlemenin yanı sıra engellenmenin de bir yöntemi olarak kullanılmakta, buna göre üst düzey görüntüleme ve kayıt cihazları, insansız hava araçları ve statik durumdaki duvarlara eklenen teknolojik kameralar, sınıra yüklenen güvenlik algısının bir gereğini yansıtmaktadır.

Avrupa’da sınırın güvenlikleştirilmesi üzerinden devam eden bu süreç Türkiye’de benzer örneklerle karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sınır bölgelerinde yaşayan yoğun Suriyeli nüfus, sınırın ulus-devlet ve onun güvenliği ile özdeşleştirilmesine bağlı olarak “içerideki düşman” algısıyla çerçevelenmesine neden olmaktadır. Bu anlamda sınırı sadece devletler arasındaki hayali çizgi olarak görmek eksiklik olacaktır. İçimizdeki düşman algısı sınırları ülkeler arasından çok daha dar bir perspektifte işlemeye ve mahalleler arası olabildiği gibi sokaklar hatta binalar arasına dahi indirgeyebilmektedir. Bu anlamda Gaziantep’te bölgeler arası dinamik sınırların olması buna bir kanıttır. Bu durumun oluşmasındaki en önemli etken olarak gösterebileceğimiz güvenlikleştirme, yöneten ve yönetilenlerin ortak hareket noktasını oluşturmaktadır. Buna göre dinamik sınırların spesifik hale gelmesi ve artması panoptikonun minimal deneyimlemesi olarak açıklanabilir. Suriyelilere karşı belirleme, ayırma ve dışlama olarak hayat bulan bu sınır çekme hareketi, güvenlik mekanizması dahilinde gündelik hayatta sürekli yenilenme ve yineleme boyutuna sahiptir. Bu minvalde sınır neoliberal zamanda sadece devletleri değil insanları da birbirinden ayırma potansiyeline sahip bir güvenlikleştirme aracıdır. Gaziantep, bu anlamda, duvarlar arasında ve belli kısıtlara sahip bir alanı görünmeyen gözlerle baskı altında tutan panoptik iktidarı incelemek için ideal bir örneklem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3. GÖÇ

Suriyeliler söz konusu olduğunda sınırla birlikte ele alınması gereken bir diğer kavram göçtür. Göç, bir olgu olmaktan ziyade bir etkileşim biçimidir. Başlı başına bir süreç olarak göç, ekonomik, siyasi veya insani nedenlerden bir ya da birkaçının aynı anda baş göstermesine bağlı olarak gerçekleşen bir mobilizasyondur (Medda-Windischer vd, 2012, s. 190-195). Bu mobilizasyon ya da kalıcı yer değişimi kişi yada kişilerin isteğine bağlı olarak ortaya çıktığı gibi zorunlu da olabilmektedir. Toksöz'e göre ise (2006), zorunluluktan kaynaklanan göç, silahlı çatışma veya şiddet durumundan, doğal veya insan eliyle ortaya çıkan bir felaketten kaçmak üzere bireylerin kendi iradesi dışındaki göç hareketleri olarak açıklamaktadır.

Göçü teorik bir çerçevede ele aldığımızda Revanstein’in göç kanunlarından Wallerstein’in merkez-çevre analizine ve Massey’nin göç ağları teorisine kadar uzanan bir hatla

karşılaşırız. Göçü ekonomik, sosyolojik, politik ve iletişimsellik bağlamında ele alan tüm bu teoriler, göçe dairlikten göçsele içkinliğe varan süreci açıklamaya çalışmıştır. Suriyelilerin göçü ve bu göçle beraber oluşan ya da oluşması muhtemel durumları açıklayabilmek için, göç yazınına kısaca değinmek yerinde olacaktır. Örneğin Revenstein, göç kanunlarını yedi başlık altında toplamıştır: Göç ve mesafe, göç ve basamakları, yayılma ve emme süreci, göç zincirleri, doğrudan göç, kır ve kent yerleşimleri farkı, kadın ve erkek farkı. Revenstein'a göre göçmenler genellikle göçtükleri yerden yakın mesafedeki diğer yerlere göçerler (1885, s. 236-237). Aynı zamanda göçmenler, özellikle ekonomik altyapının güçlü olduğu merkezlere ulaşma hedefindedirler. Mesafenin kısalığı geri dönüş umutlarının tükenmediği şeklinde yorumlanabileceği gibi, geldiği coğrafyaya aidiyet, yakınlık/uzaklık şeklinde de açıklanabilir. İkinci olarak, basamaklar halinde kentin çeperinden merkeze ya da bir kentten başka bir kente göç dalgasından söz edilebilir. Kısa mesafeli göç sonrasında göçmenler değişen ve gelişen şartlarla beraber bir basamağı andırır şekilde yer değiştirebilirler. Çeperden merkeze bir göç olduğu takdirde çeperde boşalan yerlere başka yerlerden göç gelir ve böylece basamak şeklinde bir hareket söz konusu olur. Genellikle kentlerin sunduğu avantajlardan yararlanmak suretiyle gerçekleşen bu yer değiştirme, yayılma ve emme süreciyle devam eder. Yayılma süreci, kentteki ucuz emek gücü ihtiyacını karşılama ve göçmenlerin iş hayatına girme sürecini emme süreciyle destekleyen bir adımdır. Zincirleme göç ise göçmenlerin göç ettikleri yerde bıraktıkları izlenim ve yarattıkları çeşitli deneyimleri diğer göçmen gruplarına aktarmasına bağlı olarak göçün dalgalar halinde birbirini izlemesi sonucu meydana gelir (Ravenstein, 1885, s. 242-247).

Avrupa'ya göç eden Suriyelilerin bir zincir göç dalgası örneği oluşturduğunu söyleyebiliriz. Ravenstein'ın bu ekonomik temelli göç algısı ardılları tarafından göçmen davranışlarını sistematikleştirmekle eleştirilse de (Castles ve Miller, 1998, s. 21-22), modernizmin ilk örnekleri olması açısından önemli görülmektedir. Bununla beraber Koser, mültecilerin göç ettikleri ülkeyle geliştirdikleri ilişkiyel bağ neticesinde, öz vatanlarıyla olan aidiyetlerinin yok denecek kadar azaldığını, bundan dolayı mültecilerin ulusötesi çalışmalara dahil edilemeyeceğini söyler (2007, s. 237-238).

Burada belirtmemiz gerekir ki göçe dair hiçbir kuram ve çalışma göçmenlerin öncül kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı göz ardı edilerek açıklanamaz. Öyle ki göçmenlerin mobilizasyonunun en iyi örneklerinden birini, Suriyelilerin Türkiye'ye geldikleri ilk

zamanlarda görürüz. Buna göre Suriyeli göçmenler öncelikle sınır bölgelerine göç etmiş, ancak toplumsal hareketlilik sürekli devam etmiştir. Bu minvalde Suriyeliler arasında varsıl olanların İstanbul, Ankara gibi şehirlere göç ettiği, yoksul olanların ise sınır bölgelerinde kaldığını söyleyebiliriz. Dahası, Koser'in mültecilik-aidiyetlik ilişkisinde bahsettiğinin aksine, Suriyelilerin birçoğunun vatanlarıyla olan bağının hâlâ kopmadığı görüşmecilerle yapılan analizlerin toplandığı ikinci bölümde örnekleriyle verilecektir.

Göç konusunda yazan bir diğer önemli isim Petersen'dir. Petersen göçü kolektifleşen bir olgu olarak değerlendirirken, göçün teknolojiyle birlikte artık kitlesel hale geldiğini; gelişen ulaşım ve iletişim sistemlerinin göçmenlerin kendi aralarında kurduğu ağ sayesinde çoğulcu bir devinime dönüştüğünü belirtir (Peterson, 1958, s. 258-262). Bilgi ve belgelerin en kısa zamanda en çok yere ulaşabildiği 21. yüzyılda göç etme yolları ve geribildirimler de çeşitlenmiş durumdadır. Bir milyon Suriyeli göçmenin iki yıl gibi kısa bir sürede Avrupa'ya çok çeşitli yollarla göç edebilmesi Petersen'ı destekler niteliktedir.² Suriyeli göçmenler Avrupa'ya zorunlu olarak göç ederken çoğu zaman lastik bot ya da tekneler kullanmak mecburiyetinde kalsalar dahi, yerleşik hayata geçmeleleriyle beraber teknolojiyi kullanarak geride kalanlarla kurdukları iletişim, kitlesel göç hareketlerine zemin hazırlamıştır. Suriye'den Türkiye ve Avrupa'ya bu kadar kısa sürede bu kadar çok sayıda insanın göçmesi, günümüzde göçün kitleselleştiğinin açık kanıtlarındandır. Bu noktada göç ve göç yollarının tehlikelerinden ve ülkelerinden göç etmek zorunda kalan mülteci ve/veya sığınmacıların durumundan bahsetmek yerinde olacaktır. Suriyeliler Avrupa ve Türkiye'ye göç ederken çok çeşitli ve bir o kadar da tehlikeli göç yolculuklarına maruz kalmışlardır. Türkiye'ye göç ederken insan kaçakçılarıyla ve bölgedeki terör örgütleriyle mücadele etmek zorunda kalırlarken asıl büyük dramlar Avrupa'ya göç ederken yaşanmıştır. Göçün kitleselleşmesi konusunda bahsettiğimiz üzere Suriyeliler ve diğer ülke vatandaşları lastik botlarla ölüme meydan okurcasına Avrupa'ya sığınmaya çalışırken birçoğunun göç yolculukları denizlerde sona ermektedir.³

Göçün kapitalist sistemden ayrık bir süreç olamayacağı düşüncesine sahip olan Wallerstein'a göre ise merkez olan kapitalist Batı uygarlığı kapitalistleşme yolundaki çevre ül-

² Türkiye'deki kayıtlı olan Suriyeli sığınmacılarla ilgili ayrıntılı sayısal veri için bkz. (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>) (Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2016).

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. (<https://www.evrensel.net/haber/282040/iki-yilda-10-bin-multeci-ak-denizde-boguldu>) (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2016).

keleriyle sıkı bir bağlantı halindedir (Wallerstein, 2012, s. 38-40). Kapitalizmin yarattığı karşılıklı bağımlılık ilişkisine göre merkez, kapitalist birikimini artırmak adına çevreye bağlı, çevre ise kapitalist süreci sürdürmek ve tamamlamak adına merkeze bağımlıdır (Wallerstein, 2014, s. 42-43). Karşılıklı olarak yaratılan ihtiyaç mekanizmasıyla ağırlıklı olarak çevreden merkeze beyin ve emek göçü söz konusudur.

Göçe bağlı tüm neden/sonuç bağlamı dışında merkez ülkelerin göçmen kabulünde nitelikli iş gücüne sahip olanları önceleyeceğini varsayabiliriz. AB ile Türkiye arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması'na göre Avrupa'nın Türkiye'ye göndereceği göçmen başına Türkiye'den nitelikli emek gücü göçü almayı planlaması bu kanaati güçlendirmektedir. Bu minvalde kapitalizmin üretim sürecinden emeğin sömürüsüne ve sermayenin dolaşımına kadar olan geniş bir süreçte göçü çevreleme ve/veya yönlendirmeye devam ettiği sonucuna varabiliriz.

1.4. ETNO-KÜLTÜRELÇİLİK

Suriyeliler söz konusu olduğunda sınır ve göç kavramlarıyla beraber ele alınması gerekli bir diğer kavram kimliktir. Kimlik, salt bir tanım üzerinden tanımlanamayacak kadar karmaşık ve çok boyutludur. Biz burada kimliğin (Suriyeli) derin felsefi analizinden ziyade, kültürel boyutunun etno-merkezcilik sonucu dönüşümünden güvenlik problemi olarak algılanması sürecine varan boyutu üzerinde duracağız.

Buna göre kimlik, bir süreç içinde biçimlendirme ve bireylerin benzerlikleri çerçevesinde güçlü bir aidiyet hissi dayanışmasından meydana gelen ve bireysel özden ayrı olmaksızın toplumla özdeşleşme biçimidir (Berger, 1973, s. 274-278). Berger'e göre kimlik, bağlı olunan toplumla birlikte doğar, onunla biçimlenir ve onunla dönüşüme uğrar. Dahası, toplumların zamanla meydana getirdikleri ortak yaşayış kültürlerinin dışında kalan bir kimlikten söz edilemez (Wallerstein, Balibar, 2000, s. 119).

Bunun yanında zihinlerde kurulan kimlik algısı, suni sınırlar içerisinde ben ve öteki'nin ortaya çıkmasına neden olur. Paternalist soyutlamacılık, kendine benzer olmayı gruptan dışlama yoluyla yeni bir kimliğin meydana çıkması ve olgunlaşması sürecinin en önemli sac ayağıdır. Böylece toplumsallığın dışına yitilme hissi kültürel farkındalığa

sahip yeni kimlik inşasının oluşmasına ve farklı kültürel kimliklerin mücadele içine girmesine neden olmaktadır.

Bu konuyu anlamlandırmamızda kilit role sahip olan etno-merkezcilik/etno-kültürelcilik, ait olduğu grubu veya kültürü evrenin merkezine yerleştirerek, geri kalan sosyal grupları kendi konumuna göre belirlemekte ve kendisinin dışında bırakılanlardan kendine en çok benzeyenleri en yakınına, diğerlerini farklılığın tedrici boyutuna göre mesafelendirme olarak açıklanabilir (Mora, 2008, s.209).

Modernizm ile beraber yerelliğin sınırlar arasında hapsolmuşluğunun geride kaldığı ve insanlığın evrenselleştiğinden söz edilse de, neoliberalizmle beraber bu evrenselci vatandaşlık algısı büyük aşınmaya uğramıştır (Balibar ve Wallerstein, 2000, s.43-44). Neoliberalizmin kendi içindeki bu çelişkisi etno-merkezci bir yaklaşımın yayılmasına ve böylece yeni ırkçılık dediğimiz olgunun yabancı düşmanlığını doğal bir biçimde üretmesine neden olmuştur (Mora, 2008, s.210-211). Biyolojik üstünlüğü değil kültürel ayrımcılığı hedefleyen bu ırkçılık, üçüncü dünya ülkelerinden gelenlerin yerli kimliği bozduğu savından hareket etmektedir. Bu yaklaşımın günümüzdeki en iyi örneklerinden biri olarak Suriyeliler karşımıza çıkmaktadır. Suriyelilerin kitleler halinde Avrupa'ya göçü, çoğunlukla felaketle sonuçlanan deniz yolculukları, dünyanın gözleri önünde yaşanan bu insanlık dramı görmezden gelinmekte, Avrupa kapılarına ulaşan Suriyeliler ise çoğunlukla insanlık dışı bir tutuma maruz kalarak sınır kapılarında günlerce bekletilmektedir.

Neoliberal yurttaşlık algısına bağlı olarak gelişen ve temelinde etnik-dini ve kültürelci kimliklerin yeniden hareketlendirilmesi yatan ırkçılık, artık biyolojik aşağılamayla yabancıyı kontrol altında tutma ya da imha etme politikasından uzaklaşarak, geri gönderme, ayırma ve tecrit etme biçimlerine yönelmiştir (Taş'tan aktaran Mora, 2008, s.209). Bu bağlamda Suriyeli mültecilere karşı uygulanan politikalar da bunun bir tezahürüdür. Mart 2016'da imzalanan Geri Kabul Anlaşması'na göre, Avrupa'ya Türkiye üzerinden göç eden Suriye ve diğer uyruklu mültecilerin Türkiye'ye geri gönderilecek olması ve bunun karşılığında Türkiye'ye mülteciler için harcanmak üzere 6 milyar Avro kaynak aktarılması, insani değerleri yücelten Avrupa'nın etno merkezci ve güvenlikçi pazarlık

tutumunun bir yansımasıdır.⁴ Bu anlaşmaya göre neoliberal politikaların uygulayıcısı olan Türkiye, Avrupa'nın ileri karakolu haline getirilerek Ortadoğu ile Avrupa arasında somut bir sınır görevine haiz kılınmaktadır. Ancak Suriyeli sığınmacılar sorununu güvenlikçi bir anlayışla çözmeye ve gözetimci neoliberal pratikleri yerleşikleştirmeye dayanan bu etno-merkezci tutumun Türkiye'de de etkilerini göstermeye başlaması, sürecin orta ve uzun vadede geleceğini muğlaklaştırmaktadır. Bu noktada sınır şehirlerinde ve özellikle de Gaziantep'te 2011'den bugüne hızla artan Suriyeli sayısı şehrin sosyo-ekonomik dengelerinde hızlı ve kontrolsüz bir değişimi tetiklemiş; bu durum halk arasında Suriyelilerin bir sorun olarak görülmesine neden olmuştur. Ekonomik kriz sonucu kapanan iş yerleri, ucuz emek gücü olarak kullanılan Suriyeliler, şehir merkezinde meydana gelen kültürel çatışma/ayrışma "Müslümanlık" algısı çerçevesinde görece var olduğu savunulan toplumsal huzuru da tehdit etmektedir. Çünkü tarih boyunca çeşitli nedenler sonucu patlak veren toplumsal çalkantılarda önce yabancılar hedef haline gelmektedir (Ergil, 1982 s. 154). Bu olumsuz durum Avrupa'da olduğu kadar Türkiye'de de aynen geçerlidir. Bu nedenle etno-merkezçiliğin güvenlik ve neoliberalizmle ilişkisini Gaziantep'teki Suriyeliler ve Türkiyeliler üzerinden incelemek elzemdir.

1.5.EKONOMİ

Göçle beraber oluşan sosyo-ekonomik sistemi açıklamak için göçün periferisinde bir analize ihtiyacımız vardır. Sermaye ilişkileri açısından göç dalgaları, kapitalist sistemin kriz anlarında her zaman kurtarıcı role sahip olmuştur. Bu doğrultuda göçün tarihsel olarak geçmişteki ve 20. yüzyıldaki nedenlerine baktığımızda, kapitalizmin dünya çapında egemenliğini kurma sürecinde bu gelişimin asli unsuru olarak kapitalist birikim sürecinin yayılcı niteliğinin ve işverenlerin emek gücü maliyetlerini düşük tutmayı istemelerinin uluslararası düzeyde emek gücü talebine, dolayısıyla emek göçüne yol açtığı görülebilir (Toksöz, 2006, s. 3).

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. (<http://www.aile.gov.tr/haberler/ab-6-milyar-avro-taahhutunu-suriyeli-multecilerin-temel- ihtiyaclarinin-karsilanmasi-icin-bir-an-once-gerceklestirmeli>) (Erişim tarihi: 8 Mayıs 2016).

Wallerstein da dünya sistemleri analizinde emek gücü göçünün kapitalist sistemle doğrudan bağlantısından söz eder. Nedeni çeşitlendirilebilse de sonucuna bakıldığında göç olgusunun sermayenin dolaşımı ile yakından ilgisi olduğunu görmekteyiz.

Göçün kapitalist denge lehine kullanılmasında emek sahiplerinin göçü önemli yer tutmaktadır. Göçmen emeği, işverenler açısından maliyeti azaltmak, yetersiz emek gücü arzını karşılamak, esnek/yarı zamanlı çalışmak, ucuz ve kolay ulaşılabilirliği gibi nedenlerden dolayı sömürüye maruz bırakılmaktadır (Tarlan, 2015, s. 54). İkinci Dünya Savaşı sonrası başta Almanya olmak üzere birçok Batı Avrupa ülkesinin Doğu Avrupa'dan, sömürgelerinden ve Türkiye'den emek gücü ithal etmesi niteliksiz ve ucuz işgücüyle beraber zenginleşen Batı Avrupa kapitalizminin krizinden yine kapitalizmin desteğiyle çıktığının bir göstergesidir.

Gelişmiş bir kapitalist ülke olarak nitelendirilmeyen Türkiye'de de aynı durum söz konusudur. Vasıflı ve yerli erkek çalışanlar ekonominin çekirdek kadrosunu oluşturmakta; bunların yanında ise çok sayıda ucuz, güvencesiz ve vasıfsız Suriyeli çalıştırılmakta ve bu durum göç ekonomisinin yüksek kar odaklı ve tek taraflı işleyişe sahip bir kapitalist uygulama olduğunun bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Göç etkisinin yanı sıra savaşlar, kapitalist sermayenin yeniden üretilmesi ve yayılmasında etkili olmuştur. Doğu Avrupa'da eski Yugoslavya'nın parçalanması sırasında çıkan iç savaştan, Suriye iç savaşına varıncaya dek sermayenin var olmadığı bir savaş düşünülemez. Savaş öncesinde silahlanma, savaş sırasında emek göçü, savaş sonrasında ise yeniden inşaya kadar devam eden her süreçte kapitalist sermayenin etkisi derinden hissedilmektedir. Bu anlamda savaşlar sermayenin yayılımı ve dolaşımının önündeki engelleri kaldırmanın önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Merkez-çevrenin ilişkisel bir kavramı olan eşitsiz mübadele ise sermayenin politik olarak zayıf ve güvenli olmayan bölgelerden güvenli ve güçlü bölgelere aktarılmasının bir yolu olarak görülmektedir (Wallerstein, 2014, s. 59). Bu anlamda Suriye'nin politik olarak anti-empyralist ve Basçı geleneğinin sosyalist ekonomik yapısı, nedenlerini ileride aktaracağımız üzere onun serbest piyasa tarafından bir hedef haline getirilmesine neden olmuş ve iç savaşla beraber Suriye'nin birikmiş sermayesinin güvenli bölgelere aktarılması sağlanmıştır. Neoliberalizmin bir gereği olarak Suriye'de işlerliğe koyduğu bu savaş ekonomisi Esad'ın savaş öncesi engellemeye çalıştığı sermayenin dolaşımının bir nedeni olduğu kadar so-

nucunu da yansıtmaktadır. Esad, uluslararası sermayenin Suriye'ye hakim olmasına karşı durmuş, bu durum uluslararası piyasada Suriye'yi dışa kapalı ve “milli korumacı” (Hobsbawm, 2010, s. 46) bir ekonomi olarak konumlandırmıştır. Ancak neoliberal kapitalist politikaların uluslararası sermayenin Ortadoğu'daki dolaşımının daha seri ve etkili olmasını tahayyül etmesi karşısında Suriye neoliberal düzene kazandırılması gereken önemli bir ülke haline gelmiştir. Bu bağlamda, nedenlerini giriş bölümünde ayrıntılı olarak aktardığımız üzere, Esad'ın neoliberal politikalar karşısı kararlı tutumu sonucu Suriye kendini bir iç savaşın içinde bulmuş, düzen yanlılarının Suriye coğrafyasını kapitalizme kazandırdıklarını düşündükleri an Rusya kendi çıkarları doğrultusunda Esad rejiminin yanında yer almış ve Suriye düzen yanlıları ve düzene ayak direyenlerin mücadele arenasına dönüşmüştür. Sonuç olarak, Suriye'deki ekonomik sistemin kapitalizme ayak uydurması ereğine dayanan bu iç savaş, Ortadoğu'daki neoliberal politika uygulayıcılarını da yakından ilgilendirmesiyle uluslararası bir boyut kazanmıştır.

Bir göçmen ülkesine dönüşen Türkiye 2011 yılından bu yana misafir ettiği Suriyeliler için Ağustos 2016 itibariyle 12 milyar dolar harcadığını açıklamıştır.⁵Devletin açıkladığı bu resmi rakamın dışında ise asıl yük Türkiyeli ve Suriyelilerin omzuna yüklenmiştir. Özellikle sınır şehirlerinde göçmenlerin emek gücü yoğunluğu ve bunun sömürüsüne dayanan, şehir içinde ise ekonomik göstergelerin Suriyeliler gerekçe gösterilerek fahiş oranda arttığı, kimlik bazında fiyat-hizmet oransallığının sunulduğu bir tür ekonomi pratiği oluşmuş durumdadır. Sermayenin kontrollü bir süreç içerisinde yönettiği göçmen ekonomisi ile birlikte, ucuz ve güvencesiz emek gücü sağlanmasının yanı sıra, yerli emekçilerin de baskı altında tutulması amaçlanmakta; bu yolla göçmen ekonomisi kayıt dışından insan kaçakçılığına, karaborsacılıktan çocuk ve kadınların istismarına kadar uzanan geniş bir alanda faaliyet göstermektedir. İkinci bölümde Suriyeliler ve Türkiyeliler ile yapılan görüşmelerin de ortaya koyduğu üzere, Gaziantep'te göçmen ekonomisi koşullarından ve örneklerinden söz edilecektir.

Yıllardır kayıt dışı, güvencesiz ve ucuz emek gücü olarak çalıştırılan sığınmacılar için 2016'da çıkarılan “geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izni”ne göre, Suriyeliler kayıt altına alındıktan 6 ay sonra, ikamet ettikleri şehirlerde, çalışacakları iş yerle-

⁵ Bkz. (<http://www.sozcu.com.tr/2016/ekonomi/suriyelilere-36-milyar-tl-harcadik-1342152/>) (Erişim tarihi: 18 Eylül 2016).

rinde çalışan Türkiye vatandaşı sayısının yüzde 10'unu geçmemek şartıyla, en az asgari ücret karşılığında çalışma iznine sahip olabileceklerdir. Ancak çalışma izninin pratikte uygulama alanı bulması Suriyelilerin istihdam edilmelerinin arkasındaki asıl gerçek olan sermaye sahiplerinin Suriyelileri kayıt dışı ucuz emek gücü olarak görmesi gerçeğiyle mümkün görünmemektedir. Bu minvalde Türkiye'deki kapitalist piyasanın kendi krizinden çıkmasının en önemli ayağı olarak gördüğü Suriyelilerin kayıt dışı çalıştırılması, sermaye sahipleri tarafından sistemin sürekliliği adına elzemdir. Öyle ki bir iktidar sistemi olan kapitalizm (Poggi, 2012, s. 144), emeğin, sermayenin ve üretim araçlarının dolaşımındaki serbestliğin sağlanmasıyla piyasanın kendi zorlu koşullarından kendi araçlarıyla çıkacağını öne sürmekte; diğer bir deyişle emek sömürsünün kapitalizmin son çıkış yolu olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda ekonomik belirlenimin güvenlik mekanizmasının işletilmesinde önemli bir araç olarak kullanıldığını ve Suriyelilerin kapitalist ilişkilerdeki muhtemelen en ağır deneyimini Türkiye'de ve Türkiyelilere karşı vermekte olduğu varsayımını ikinci ve üçüncü bölümde daha detaylı olarak ele alacağız.

Ana çerçevesini güvenliğin oluşturduğu neoliberal politika ilişkilerini sınır, göç, etno-kültürelcilik ve ekonomi üzerinden ele alındığı bu bölümde güvenliğin modern zamanlardan bu yana devleti yapılanmasındaki kurucusu rolündeki inceledik. Liberal düşünürler tarafından güvenlik kavramının özgürlüğü önceleyen yapısını tarihsel olarak ele alırken aslında liberal ekonominin bel kemiğini oluşturan özel mülkiyetin de birinci koşulunun güvenlik olduğunu göstermeye çalıştık. Modern devletin ortaya çıkmasında güvenlik algısının yerini bir diğer deyişle güvenliğin devletin en kullanışlı ideolojisi olduğu sonucuna ulaştık. Devamında sınır üzerinden yürütülen güvenlik algısının, sınırların çeşitliliği ile beraber gündelik ilişkilere kadar indiğini, sınırın ulusallıktan çıkıp uluslararasılaştığı ve bir o kadar da yerleştiği üzerinde durduk. Bu dinamik sınır yapısının güvenlik politikaları üzerinden hareketliliğini; ardından göçün çeşitlerinden neoliberal düzendeki etkilerini ele aldık. Bu noktada günümüzde dünyadaki hiç bir göç hareketliliğinin yatay etkili bir sonucu olamayacağını ve göçün uluslararası etkilerinin olası sonuçları üzerinde durduk. 21.yüzyılın en önemli sorunlarından biri olarak kitleselleşmekte olan göç hareketleri neoliberal dünya düzeninin önünde büyük bir güvenlik sorunu olarak durmaktadır. Etno kültürelcilik ise hem göç hem sınır ile doğrudan bir ilişki içerisindedir. Başta çoğu zaman güvenlik sorunu ile başlayan göç, sınırlar dışında bir etki yaratmakta, buna ekonomik ilişkiler ağı da eklendiğinde yapay bir güvenlik duvarı ile

çevrenmektedir. Etno kültürelcilik bu anlamda toplumsal olana içkin olmasına rağmen mesafeler yaratması anlamında toplumlar üstü bir niteliğe sahiptir. Ayırıcı, dışlayıcı ve aşağılayıcı adımlarla ilerleyen etno kültürelcilik neoliberal toplumlarda bir öteki yaratarak onun üzerinden güvenlik politikasının uygulanmasında önemli yer tutmaktadır.

Bu bölümde son olarak neoliberal güvenliğin ekonomi ile olan karşılıklı ilişkisine yer verdik. Neoliberalizm, güvenliğin ekonomileşmesinden hareketle, gündelik ilişkilere doğrudan bir etki yaratmış, sermaye ilişkileri ve kapitalizm güvenlik perspektifinden ayrı düşünülemez olmuştur. Bu doğrultuda başlıklar arasında korelasyonu sağlamak açısından ekonomi önemli bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Göç, etno kültürelcilik, sınır ekonomi ile çerçevenmiş olmasına rağmen bu döngünün en dışında yer alan güvenlik ile sarmalanmıştır. İkinci ve üçüncü bölümde saydığımız bu başlıklar çerçevesinde Suriyeli sığınmacı ve Türkiyeliler üzerinden yapılan doğrudan gözlem notlarına yer verilecek, her iki toplumun ilişkilerinde neoliberal güvenlik algısının yönlendirme ve yönetme etkisi örnekleriyle ortaya konmaya çalışılacaktır.

2. BÖLÜM

NEOLİBERAL GÜVENLİK POLİTİKALARI VE

GAZİANTEP'TEKİ SURİYELİLER

Birinci bölümde, ekonomi, sınır, etno-merkezcilik ve göç olgusunun neoliberal güvenlik politikaları üzerinden nasıl işlediği aktarıldı. Daha önce de bahsedildiği gibi, sivil toplumun en yüce kavramı olan güvenlik, gündelik hayatta her alana sirayet etmiş, güvensizlik algısı üzerinden topluma dair her şeyi biçimlendirme ve yönlendirme gücüne sahip olmuştur. Böylece Suriyeliler, Türkiye toplumunun ötekileri olarak güvenlik algısıyla çevrelenmiş ve saydığımız tüm korelasyonlarla birlikte neoliberal politikaların tatbiki örnekleri olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu noktadan hareketle ikinci bölümde Suriyelilerin Türkiye toplumundan tedrici olarak soyutlanmasını ve bu gerçekleşirken neoliberalizmin açık etkisini ilişkiler bütünü içinde aktarmaya çalışacağız. Ancak buna geçmeden önce, “Arap Baharı” ve Suriye'nin yakın siyasal tarihinden bahsetmek yerinde olacaktır.

2.1. SURİYE İÇ SAVAŞI: TARİHSEL BİR BAKIŞ

Batı kamuoyunda “Arap Baharı”, Araplar arasında ise özgürlük ve demokrasi mücadelesi olarak adlandırılan sürecin 2010'da Kuzey Afrika ve ardından Ortadoğu'da gösterdiği yayılmacı pratik, (Selim, 2013, s.255) 2011 itibariyle Suriye'de yaşanan gelişmelerle apayrı bir boyuta ulaşmıştır (Toscano, 2012, s.1-2). Baas rejimine karşı reformcu olduğu iddiasıyla başlayıp, sonrasında gerek iç gerekse dış nedenlerle uluslararası bir boyut kazanan Suriye meselesini kendi başına ele almak bizi yanılgıya uğratacaktır. Bu nedendir ki “Arap Baharı”nı tarihsel gelişimi ile ele almak bir zorunluluktur. Çalışmaya, bu anlamda, bir iç savaşa dönüşen ve uluslararası güç odaklarının savaş pratiklerini sergilediği Suriye meselesinde gelinen son aşamayı anlamak için, Baas rejiminin kuruluşuna kadar geri gitmeyi ve Suriye'nin ekonomik yapısını uluslararası bileşenlerden hareketle başlamak yerinde olacaktır.

Suriye'nin Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı kontrolünden çıkması ve buna binaen uluslaşmamış yapısı dönemin dinamikleri doğrultusunda Fransız mandası altına girmelerine neden olmuştur. Fransa, savaş sonrası Levant'ları bahane ederek Suriye üzerinde manda yönetimi kurmuş ve Suriyelilerin ulusal kimlik bilincinin uyanmasını engellemek için ülkeyi Dürziler ve Aleviler olmak üzere iki ayrı yönetime bölmüştür (Cleveland, 2004, s.243-246). İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar uygulanan çeşitli otorite denemeleri bir çok kez isyanlarla karşılaşmış olsa da Fransız ordusu tarafından bastırılmıştır. Dürzilerin 1925' teki büyük isyanın tüm Suriye'ye yayılması ile birlikte Milli Blok adında bir siyasi yapılanma oluşmuş ancak Suriye siyasetindeki işgalci manda yönetimi yapılmak istenen tüm çalışmaları engellemiştir (Cleveland, 2004, s. 249).

İkinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği süreçte Mişel Eflak ve Selahaddin Biter'in öncülüğünde kurulan Baas Partisi bu andan itibaren Suriye'nin ekonomik, siyasi ve toplumsal geleceğindeki en önemli söz sahibi olacaktır (Özkoç, 2008, s.33). 1946 yılında bağımsızlığını elde eden Suriye, Baas Partisi ile birlikte uluslaşma sürecine hız vermiş ve milliyetçi söylemlerle güç kazanma yoluna başvurmuştur. Bu noktada milliyetçi bir refleksle yola çıkmasına rağmen bütün Arapları kapsayıcı bir dil kullanması Suriye Baas'ını diğer Arap devletlerindeki siyasi partilerden farklı bir konuma pozisyonlamıştır (Dawisha, 1974).

Mişel Eflak ve Selahaddin Biter, Milli Blok ile başlayan milliyetçi düşünce ve söylemi iki dünya savaşı süresinceki yükselmesine bağlı olarak popülist bir söylemle güçlendirerek Suriye başta olmak üzere diğer Arap devletlerine uyarlamayı ve birleşik bir Arap Birliğini tahayyül etmişlerdir (Özkoç, 2008, s.36).

Mişel Eflak, "Tek Arap Ulusu" çerçevesinde kavramsallaştırdığı Baas Partisini, sosyalizm, özgürlük ve birlik şiarı etrafında konumlamıştır (Rüzgar, 1991, s.20-21). Yeni bir dünya düzenin şekillendiği yıllarda Baas da bu gelişmelere ayak uydurmaya çalışmış ve Sovyetlerin kapitalist dünya görüşüne karşı çıkmalarından güç alarak Arap Sosyalizmini laik düşünce tarzı etrafında biçimlendirmeye çalışmıştır. (Malik, 1971, s. 301) Böylece Arap Sosyalist Baas Partisi 1947 yılında bütün Arap ulusunu tek çatı

altında ve sosyalist bir düzen içinde birleştirme şiarıyla kurulmuştur.⁶ Başlamadan belirtmek gerekir ki, “Baas” yeniden diriliş anlamına gelmekte ve “Arap ulusunun yeniden doğuşunu” simgelemektedir.⁷

Sosyalist bir çıkış noktası olmasına rağmen, Baasçılık birleşik bir Arap hareketi tahayyül ettiğinden siyasi konum olarak milliyetçi reflekslere de sahiptir. Parti anayasasında belirtildiği gibi dış baskılara karşı dik durma⁸, diğer bir diğer deyişle anti-emperyalist tavır (Maoz, 1999, s.85) Baas’ın anlamlandırılmasında önemli bir yere sahip olacaktır. 1940’ların sonunda Mişel Eflak ile başlayan, 1970’ler boyunca Hafız Esad ile devam eden bu süreçte Suriye’nin dış etkilere kapalı, milli bir sosyalizm uygulaması, uluslararası sermayenin ülkeye girişine engel olmuş, iki kamplı bir dünya inşa etme sürecinde Sovyetlerin desteğiyle Suriye kapitalizm karşıtı bu tutumunu sürdürmeyi başarmıştır. Bu noktada Baas rejimi Suriye’nin yanı sıra Irak’ta da etkili olmuş, Saddam Hüseyin Irak’ta Suriye’dekine benzer bir ekonomik yapılanmayla hareket etmiştir (Taştekin, 2016, s.42-43). Soğuk Savaş dönemi boyunca Baas rejimi uluslararası düzene olan mesafeli pratiklerini devam ettirmiş, ancak Sovyetlerin yıkılmasıyla küresel neoliberal düzen karşısında savunmasız kalmıştır. Bu doğrultuda 1991 yılındaki Körfez Savaşı’nın neoliberal ekonomi-politiğin Ortadoğu’ya bir daha çıkmamak üzere girişini, Saddam Hüseyin’in ise düzen karşıtlığını temsil ettiğini söyleyebiliriz. Baas’ın uluslararası anlamda ilk sıcak savaş deneyimi ve neoliberal ekonomik düzenin Ortadoğu’da yayılmacı ilk pratiği olması açısından Körfez Savaşı önemli bir yere sahiptir (Duman, 2002, s.7). Yanı sıra, Suriye’deki Baas’ın Rusya desteğine sahip olması rejimin selametinde kilit bir role sahip olmuştur (Taştekin, 2016, s.55). Irak ve Suriye’de uygulamaya konuşan ambargolar ise “Arap Baharı”nın yaklaştığını yıllar öncesinden haber vermiştir. Bu anlamda 2003’te Baasçı Saddam’ın indirilmesi, Irak’ı ABD öncülüğünde neoliberal iktisadi düzene dahil etmiş, “Arap Baharı” ise gerici ama son kertede neoliberal diktatör-

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. (http://www.baath-party.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=307&Itemid=327&lang=en) (Erişim Tarihi: 24 Aralık 2015).

⁷ Bkz. (<http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/131-154%20mehmet.PDF>) (Erişim Tarihi: 14 Kasım 2015).

⁸ Suriye Baas Partisi’nin anayasası ile ayrıntılı bilgi için bkz. (http://www.baath-party.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=306&Itemid=326&lang=en) (Erişim Tarihi: 25 Ekim 2015).

lüklerle ve böylece Arap coğrafyasının payende altına alınmasıyla sonuçlanmıştır. Bu bağlamda ABD neoliberal kapitalist yayılcılığın son adımı olarak – Irak'ta yaşanan başarısızlık ve acı deneyimlerden ders alarak – Suriye'ye doğrudan bir askeri müdahalede bulunmayıp, muhalif grupları silahlandırma ve eğitime görevini üstlenmiş; bu yolla Baasçı ekonomik modelin yıkılması ve uluslararası sermayenin Ortadoğu'da serbestçe dolaşımını mümkün kılmayı amaçlamıştır. Ancak Rusya'nın Suriye ile Sovyetler dönemine dayanan stratejik ortaklığı (Allison, 2013, s.801) ve bölgedeki İran etkisi, neoliberal yayılcılığın önünde en büyük engel olmuştur. Sonuç olarak, “Arap Baharı” denilen süreç tarihsel dinamiklerden hareketle ele alındığında, bunun gerçekten bir “bahar” olmadığı ve Suriye'deki Baasçı ekonomi-politik özelinde Ortadoğu'ya neoliberal piyasa düzeninin yerleştirilmeye çalışıldığı artık daha sık ve yüksek sesle dile getirilmektedir. Bu noktadan hareketle neoliberal ekonomi-politiğin Suriye'de yaşanan iç savaştaki yeri, Suriyelilerin Türkiye'ye göçü ve akabinde ortaya çıkan birlikte yaşama pratiklerini neoliberal iktisadi ve güvenlik politikaları üzerinden incelemek bir zorunluluktur.

“Arap Baharı”, Tunuslu işportacı Muhammed Buazizi'nin kendini yakmasıyla başlamıştı. Bu noktada “Neden Tunus?” sorusu önemli görülmektedir. Dikkatlice bakıldığında, Batı'nın neoliberal ekonomik düzenine sırt çeviren başlıca Arap devletleri Tunus, Libya ve Suriye olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu halkanın en zayıfı olarak nitelendirebileceğimiz Tunus, “Arap Baharı”nın filizini, Suriye ise henüz dökülmemiş son yaprağını temsil etmektedir. Bu bakımdan Tunus'ta 2010 yılında başlayan sürecin en çok etkilediği ülkeler yine Mısır, Libya ve Suriye olmuştur. Yirmi dört yıl devlet başkanı olarak kalan Zeynel Abidin Bin Ali'nin ülkeyi terk etmesiyle Tunus baharın habercisi sayılmış, ardından Libya lideri Kaddafi'nin linç edilerek öldürülmesi ve Mısır'da Hüsnü Mübarek'in devrilmesi, (Eldin ve Salih, 2013, s.185) Batı'da “Arap Baharı”nın başarıya ulaşacağına olan inancı kuvvetlendirmiş; ancak Suriye lideri Esad'ın öngörülemeyen direnci baharın sekteye uğramasına neden olmuştur. Bu noktada “bahar neden düzen yanlısı Arap ülkelerine uğramadı?” sorusu “Arap Baharı”nın ne olduğu ve ne olmadığını anlamlandırmamızda bize oldukça yardımcı olacaktır. Özellikle Tunus, Libya, Mısır ve Suriye'de “tek adam düzeni”nin değişmesi ve “demokrasi ve özgürlük” şiarıyla nedenselleştirilen bu süreç, yine tek adam ve baskı ile yönetilen Suudi Arabistan, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne teğet geçmiştir (Eldin ve Salih, 2013, s.195-197). Öyle ki IMF'nin 1990'ların başında Arap devletlerinin

ekonomik olarak liberalleşmesine yönelik çalışmalarına (Sika, 2013, s.46) karşılık vermeleri onların kapitalist ekonomik sisteme entegre edilmesinde önemli rol oynamıştır. Saydığımız tüm bu nedenlerden dolayı “Arap Baharı” rüzgarın tersten estiği ülkelerde etkisini göstermiş; böylece neoliberal düzen önündeki engeller birer birer yıkılmaya başlamıştır. Bu noktadan hareketle Suriye iç savaşının nedenselliklerini daha ayrıntılı olarak ele alabiliriz.

Esad’a karşı 2011 yılında başlayan gösteriler, Suriye’de düzen yanlıları ile düzen karşıtlarının çatışmasından öte farklı iki kampın dünya savaşı tezahürüne dönüşmüştür (Taştekin, 2016). “Arap Baharı”nın Suriye’de beklenen etkiyi verememesi ve dahası kontrol edilemeyen boyutlara ulaşması durumu Suriye’deki durumu anlamlandırmada bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunları sırasıyla ele aldığımızda, öncelikle diğer Arap devletlerinden farklı olarak, Suriye’nin bölgesel etki ve ilişkilere açık olduğu gerçeği ile karşılaşmaktayız. Esad rejimi, Hafız’dan Beşar’a kadar geçen süreç boyunca uluslararası ekonomik düzende diğer Arap devletlerinden daha farklı bir pozisyona sahip olmuştur. Buna bağlı olarak Suriye’nin Rusya ve İran ile olan yakın tarihsel bağı (Allison, 2013, s.802-804) neoliberal düzene entegre olması önünde engel olarak görülmüş ve böylece Suriye Esadlar iktidarı boyunca Batı’nın Ortadoğu’da yaymaya çalıştığı ekonomik düzenin genel olarak dışında kalmayı başarmıştır.

Suriye’nin İsrail ile Golan Tepeleri üzerinden yıllar süren bir savaş süreci, (Inbar, 2011, s.1-4) Türkiye ile PKK ilişkisine bağlı ilerleyen gergin komşuluğu, Lübnan Hizbullah’ını desteklemesi (Bhalla, 2010) ve bölgesel düzlemde Rusya-İran kanadında yer alması, iç savaşın uluslararası etkisinin göstergelerindedir. Buna göre Suriye’nin 1980 yılında Sovyet Rusya ile imzaladığı Dostluk ve İşbirliği Antlaşması’nın (Allison, 2013, s.802) neoliberal politikaların yükselişte olduğu bir döneme denk gelmesi tesadüfi olarak görülemez. İmzalanan anlaşmada Suriye’nin herhangi bir sıcak savaş temasında Rusya, koruma ve kollama görevine haiz edilmiş, bir diğer deyişle Rusya’nın Akdeniz’deki konumu Suriye tarafından güvenceye alınmıştır.

Bu anlamda Rusya’nın yüzyıllardır Akdeniz’de elde etmeye çalıştığı güce ulaşmasında Suriye’nin yeri çok önemlidir (Kılıç vd., 2012, s. 37-38). Öyle ki Suriye’de çatışmaların başladığı 2011 yılında Rusya Hava Kuvvetleri Tartus üssünü kullanarak Esad rejimine

desteğini açıkça ortaya koymuştur (Göçer ve Çınar, 2014, s. 57).

Dört bir tarafı neoliberal düzen yanlıları ile sarılmış olan Suriye, İran ile bölgesel, Rusya ile uluslararası alanda oluşturmuş olduğu kamp ile tektipleştirici neoliberal dünya düzeninin karşısında yer almaya çalışmış; buna İsrail ile Golan Tepeleri nedeniyle yıllardır fiili savaş halinde bulunması da eklendiğinde Suriye uluslararası piyasa düzenin önünde bir engel olarak konumlandırılmıştır. Bu noktada Ortadoğu coğrafyasında Lübnan Hizbullah'ına destek veren güçlü Esad rejimi İsrail ve dolayısıyla kapitalist dünya sisteminin selameti açısından da bir tehdit ifade etmektedir (Taştekin, 2016, s.30).

Arap Birliği içindeki farklı tutumu ve İran ve Rusya ile olan tarihsel ilişkileri, Arap Birliği ile Suriye'nin farklı kamplarda yer almasına neden olmuştur.(Allison, 2013, s. 808-809). Bu anlamda Suriye'nin uluslararası düzen karşısında konumlanmasının yanında ülkedeki iç savaşı anlamlandırmamızda Esad rejiminin içerideki etkilerine değinmek yerinde olacaktır. Hafız Esad'ın iktidarı ele geçirmesiyle Baas rejimi, Suriye'yi dışa kapalı, İslamcı selefilikten uzak ve görece laik tutumlar içinde ve sosyal devlet geleneğiyle yönetmeye başlamış; (Porat, 2010, s.3) ancak Suriye'deki çoğunluğu oluşturan Sünnilerin yaşam tarzlarının laiklikten öte Selefilığe yakın olması rejim ile halk arasında anlaşmazlıkların önünü açmıştır (Taştekin, 2016, s.31). Bu noktada 1946 yılında birlik halini alan İhvan, Suriye'deki toplumsal hareketlerin açıklanmasında gittikçe önemli bir yere sahip olmuştur. Kuruluşunda radikal gruplardan ziyade Selefî İslamcılığı savunan cemaatlerle hareket eden İhvan, (Lefevre, 2013, s.13-14) rejim ile girdiği kavgada zaman ilerledikçe köktencileşmiş, Hafız'ın sert hamlelerine karşı toplumsal hamleler geliştirmekten geri durmamıştır. (Taştekin, 2016, s.34-35) Hafız rejiminin seküler politikalarına karşı İslamcı siyasaları destekleyen İhvan'ın giderek radikalleşmesi rejimle olan çatışmaların şiddetini artırmış ve Baas rejimi İhvan hareketini bastırmak için jurnal politikasını hayata geçirmiştir (Çağ ve Eker, 2013, s. 67). Buna göre Suriye'nin dört bir yanında askeri-politik istihbarat büroları kurulmuş; böylece İhvan'ın İslamcı propaganda makinesini bastırmanın yanı sıra, Suriye halkı on yıllar sürecek bir baskı ve tahakküm politikasının etkisi altına girmiştir (Porat, 2010, s. 5-6).

Baas rejimi ile İhvan arasında İslami/laik yönetim paylaşımı temeline dayanan sıcak çatışmalar, Sünnilerin çoğunluğu oluşturduğu Suriye’de toplumsal hareketlerin kutuplaşmasında önemli yer tutmaktadır (Porat, 2010, s.5-6). Bu karşıtlık üzerinden kurulan siyasi baskı politikası, Suriye’de mezhepçi ayrılıkların ve dahası iç savaşa uzanan yolda İslamcı radikallerin dayanak noktasını oluşturmuştur. İhvan 2000’li yılların başına kadar Baas rejimi ile onlarca kez karşı karşıya gelmiş ve rejimin İslamlaştırılması için İslamcı militarizmle beraber hareket ederek (Haynes, 2011, s.4) Suriye’nin kaderinin değişmesinde etkili olmuştur.

Birçok Suriyeli’nin Arap coğrafyasında uzun yıllardır biriken bir patlama olarak adlandırdığı “Arap Baharı”nın iç savaşa uzanan bu yolda ciddi bir etkisi olduğu inkar edilemeyeceği gibi, Suriye’nin ABD ve dolayısıyla küresel neoliberal düzenin etkisi dışında kalmakta direktmesi sonucu oluşan dünya konjonktürünün etkisi de göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Bu anlamda Rusya’nın 1980 anlaşmasına dayanarak iç savaşta Suriye rejiminin yanında yer alması ve buna bağlı olarak ABD’nin Suriyeli muhaliflere destek vermesi iki farklı kampın iç savaştaki etkisinin açık bir örneğidir. Bu noktadan hareketle Suriye iç savaşının taraflarına değinmek yerinde olacaktır.

2.2. İÇ-SAVAŞIN TARAFLARI VE ARADA KALMIŞLIK: SURIYELİLERİN SAVAŞTAN KAÇIŞI

2009’da Kürtler ve ardından Dera’daki Arap aşiretlerinin ayaklanmalarını benzer yollarla kontrol altına alan rejim, 2011’de yine Dera’da başlayan ve hızla yayılan protestoları kontrol altına almakta zorlanmış; (Haynes, 2011, s.1) rejim karşıtları ile rejim arasında başlayan çatışmalar, aşırı dinci radikal grupların ortaya çıkmasıyla (Skidmore, 2014, s.26) bambaşka bir sürece evrilmiştir. IŞİD terör örgütünün kurulması ve gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle milyonlarca kişinin zorunlu göçe maruz kalması, Suriyelilerle birlikte tüm dünyayı da yakından etkilemiştir. İç savaşa uzanan yolda Dera’da ortaokul çocuklarının protestosunun kanlı biçimde bastırılması, “Suriye Baharı”nın fitilini ateşlemiştir. Esad karşıtı protestoların Dera’daki ortaokul çocuklarının okul duvarına “Sıra Sana Geldi Doktor” yazması ve rejimin protestocu

çocukları kontrolsüz şekilde cezalandırmasıyla başlaması ve Dera'da birçok insanın hayatını kaybetmesiyle yayılmıştır.

Girard, dinsel olan ile şiddet içerenin ilişkisini açıklarken, dinselliğin şiddetten korunduğunu, ancak bunu yaparken şiddetin arkasına saklandığını, benzer şekilde şiddetin de dinsel olanın gölgesine sığındığını belirtir (Girard, 2003, s. 32). Savaşı, eski toplumlardan kalma bir gelenek şekli olarak sunan Kilani (2006) ise onun negatif çekimli bir değiş-tokuş olduğundan söz eder. Bu bakımdan özellikle IŞİD'in Sünni Müslüman olmayanlara karşı uyguladığı idam yöntemleri, biçim ve anlam yönünden açıklanmaya muhtaçtır. İslam adına savaştığını açıklayan IŞİD'in Müslüman olmayanlara karşı eylemlerini İslami bir kutsiyetmiş gibi sunması ve bu kurbanların bir tür ritüel şeklinde katledilişleri kutsala ulaşma yolu olarak açıklanabilir. Bununla beraber özellikle erkek esirlerini vahşi yöntemlerle öldüren IŞİD, kadınları köleleştirdiği gibi onlara tecavüz etmeyi İslam'ın kendilerine verdiği bir hak gibi sunabilmektedir. Mann, (2005, s. 64-67) bu kurbanların örgüt ya da toplulukların kurucu temellerini yüceltme, bir diğer anlamda topluluk içinde eylemlerin sorgulanmasını engelleme ve tereddüde mahal bırakmaması gibi işlevlere sahip olduğunu açıklar.

Semelin'e göre ise özellikle şiddet ve korku üzerine kurulan IŞİD vb. örgüt ya da yönetimler, katliamları çeşitli işkencelerle taçlandırarak düşman algısını pekiştirip bunun üzerinden iktidarlarını sağlamlaştırma amacı güderler (Semelin, 2005, s. 92-93).

Günümüzde İslam adına savaştıklarını iddia edenlerin en çok dillendirdiği gerekçelerin başında dinin yozlaşması gelir. İslam'ın yanlış ellerdeki yanlış yönetim sonucu özünden uzaklaştığı ve manasını kaybetmeye başladığını savunanlar, onu yeniden biçimlendirme girişiminde bulunurlar. Benslama, İslam dininin Muhammed peygamber ve dört halife dönemine dönüşle bu dezenformasyondan kurtulacağına inananların; bunu kendinden olmayanlarla karşılaşma tehdidi sonucuna bağlar (Benslama, 2002, s. 21-22). Yani radikal bir Müslüman, Müslüman olmayanla karşılaşınca inancın saflığını kaybetme, böylece dinden uzaklaşma tehlikesiyle karşılaştığını hisseder. İşte bu nedenler göz önüne alındığında IŞİD ve benzeri köktenci grupların Müslümanları dinin özüne döndürme (Benslama, 2002, s. 50-54), saflığa ulaştırma gibi amaçlar güttüğünü ve böylece İslam'ı şiddeti meşrulaştırma aracı olarak kullandıkları sonucuna ulaşmaktayız.

Yukarıda sayılan nedenlerle beraber Irak ve Suriye’de iç savaşa bağlı otorite eksikliğinin etkisi sonucu ortaya çıkan IŞİD, Sünni İslam adı altında bir şeriat devleti kurduğunu açıklamış, kendine biat etmeyen binlerce kişiyi katletmiş, Suriye topraklarının büyük bölümünde kontrolü elde etmeyi başarmıştır. “Haraç, fitre, yardım” adı altında kontrolü altında tuttuğu bölgelere güvenlik ve/veya güvensizlik pazarlayan IŞİD, buna ek olarak ideolojik propaganda gücüyle dünyanın dört bir yanından militan devşirmeye devam etmektedir. Ancak her çatışma stratejisi bir iktidar elde etme ilişkisine ve devamında tekrar kazanma hedefine dönüşür (Foucault, 2014, s. 81). Bu anlamda teritoryal güç savaşmaları sonucunda bu tür örgütlere rakip/hasım yapılar meydana gelmesi olasılıklara dahildir. Sürekli bir otorite eksikliği sonucu büyük/küçük birçok bölgesel aktörün sahneye çıktığı Suriye’de, IŞİD’ten başka YPG/PYD, El Nusra, Ahrar-u Şam, Cundul Aksa, Sultan Murad Tugayları ÖSO ve Suriye Demokratik Güçleri’nin (SDG) mücadeleleri söz konusudur.

ABD, Suriyeli muhaliflere olan desteğini savaşın başından beri artırarak devam ettirmiş ve eğitim-donat programı dahilinde Suriyeli muhaliflere doğrudan silahlı eğitim desteği vermiştir. Ancak muhaliflerin farklı İslami düşünceye sahip birliklerden oluşması ve IŞİD karşısında ciddi bir kazanım elde edememesi, Amerikan desteğinde seyrilmeye, bir süre sonra da bu yardımların tamamen kesilmesine neden olmuştur.

İrili ufaklı onlarca örgütün mücadelesiyle Ortadoğu’nun yeni cehennemi olan Suriye’deki insanlar, arada kalmışlık ve dehşet duyguları içinde Türkiye ve komşu ülkelere sığınmaktan başka çare bulamamışlardır; fakat güvensiz bir ortamdan kaçan Suriyeliler gittikleri yerlerde iyi karşılanmayacaklarından habersizdirler. Bu anlamda Suriyeliler sığınmacı olmanın vermiş olduğu dezavantajlı konumlarını Gaziantep’teki yaşam pratiklerinde sürekli ve yenilenerek hissetmek ve tecrübe etmek zorunda kalmışlardır. Bu noktadan hareketle bir sonraki kısımda, Suriyelilerin Türkiye toplumunda güvenlik algısıyla çerçevelenmelerinin nedenselliklerini aktarmaya çalışacağız.

2.3. GAZİANTEP’TEKİ SURİYELİLER VE GÜNDELİK YAŞAMDA NEOLİBERAL GÜVENLİK ALGISI

Eşi bulunmayan ve sürekli büyüyen bir endüstri olarak güvenlik (Neocleous, 2011, s. 122), metalaşmanın ötesinde küresel çapta bir pazar ağı oluşturmuş, bu anlamda ABD ve İngiltere’nin başını çektiği özel silahlı birlikler, devletlerin kontrolü altında güvenliği pazarlayarak, onun devlet dışında konumlanmasının önünü açmışlardır (Neocleous, 2011, s. 123-125). Güvenliğin devlet tekeline çıkması onu metalaştırarak sermayeye tabi kılınmasına neden olmuş; böylece bir ihtiyaç unsuruna dönüşen güvenlik, gerekli görüldüğü yer ve zamanda alınıp satılan hatta kiralanabilen bir somutluğa bürünmüştür. Ancak fiziksel şiddet hakkını içinde barındıran bu somutluk hali devletin kendi dışındaki kurumlara izin vermesiyle mümkün olmaktadır (Weber, 2004, s. 131-132). Bu durum Weberyen anlamda devletin şiddet tekelindeki bir gerilemeden ziyade ilerlemeyi ifade eder. Buna göre kapitalist devlet özel güvenlik aracılığıyla kamusal şiddet gücünü iki kat artırma imkanına sahip olmuştur (Haspolat, 2012, s. 113).

Bu anlamda güvenlik ile kapitalizm arasında içsel bir ilişkiden söz edebiliriz. Neocleous’a göre güvenlik sivil toplumun düzenleyicisi, ulusal yeniden inşanın en önemli parçasıdır (Neocleous, 2014, s.124). Bu anlamda güvenlik, kapitalist sistemin yeniden yaratılmasının yegane yolu olan düzenin tepesinde konumlandırılmaktadır. Yurt içinde sosyal, yurtdışında ise ulusal önemi söz konusu edilen güvenlik, neoliberal yeniden inşanın en önemli sac ayağını oluşturmaktadır. 11 Eylül saldırılarından sonra olağanüstü hâlin olağanlaşma sürecine sokulması, şiddetin siyasallaşmasına zemin hazırlamış ve böylece, güvenlik gündelik ilişkilerden uluslararası ilişkilere varıncaya dek yeni bir politik unsur olarak karşımıza çıkmıştır. ABD’nin yanı sıra Avrupa da ulusal güvenlik politikalarını insanların yaşam alanlarına nüfuz etme konusunda meşruiyet kaynağı olarak sunmuş ve böylece liberalizmin özgürlük değil güvenlik düsturuna dayandığını iddia eden Neocleous’u haklı çıkarmıştır.

Güvenliğin gündelikleşmesi konumuz gereği Suriyelileri de yakından ilgilendirmektedir. Buna göre Suriyelilerin dezavantajlı durumlarından kaynaklanan konumları uluslararası neoliberal düzenin etkisiyle onları toplumda güvenliği tehdit

eden bir unsur haline getirmiş, ekonomik olarak emek güçlerinin metalaşması güvenlik uygulamaları altında görmezden gelinmiştir. Bu noktada doğrudan gözlem verileri de bize güvenlik ile sermayenin şaşmaz birlikteliğini göstermiştir. Savaşın başlamasıyla birlikte Gaziantep'e göç etmeye başlayan Suriyeliler, şehre geldikleri ilk zamanlarda misafir olarak kabul edilmiş, ancak geçen zamanla birlikte sayılarının artmasına paralel olarak Gaziantep'liler tarafından "rahatsızlık yaratan insanlar" olarak görülmüşlerdir. Bu açıdan Suriyeliler şehrin güvenliğini tehdit eden yabancılar olarak anılmaya başlanmış olmasına rağmen, yarattıkları "huzursuzluk" şehrin ekonomisine önemli katkılar sağladıkları için kısmen göz ardı da edilmiştir. Suriyelilerin Gaziantep'te karşı karşıya kaldıkları bu pragmatist tutum ancak güvenlik diskurunun kapitalizmle olan bağıyla açıklanabilir. Suriyeliler üzerinden yaratılan güvenlik algısıyla Gaziantep'liler başta ucuz emek gücü olmak üzere, Suriyelilerin dezavantajlı durumlarından faydalanma yoluna gitmiş ve şehrin ekonomik yapısının yeniden üretilmesini sağlamışlardır. Böylece güvenliğin ekonomi üzerinden sürdürülebilirliğinin istihdam, gelir dağılımı ve sosyal yardımları da içeren siyasallaşmış bir ekonomik güvenlik yapısıyla meydana gelmesi kaçınılmaz olmuştur (Neocleous, 2014, s. 117-118).

Yaratılan bu ekonomik güvenlik yapısı güvencesiz, kayıt dışı ve ucuz emek gücü ile birlikte kapitalist ekonomik yapının güvenlik gerekçeleriyle yeniden üretilmesini sağlamıştır. Bu bağlamda güvenlik gerekçesiyle Suriyeli kimliğinin gizlenmeye başlamasının gözlemlenmesi Gaziantep'te Suriyelilere yüklenen güvensizlik algısını açıklamak adına önemlidir. Öyle ki güvenlik, bir meta olarak Suriyelilere yöneltilen ve kapitalist sistemle doğrudan ilişki içinde olan bir yapının tezahürünü yansıtmaktadır.

Gaziantep'lilerin varıl Suriyeliler ile yoksul Suriyelilere yaklaşımının birbirinden tamamen farklı olduğunu ve yoksul olanların toplumda potansiyel suçlu olarak algılandığından söz edebiliriz. Varsıllık ve yoksulluk üzerinden yapılan tanımlamalar güvenliğin kapitalizmle olan ilişkisini ortaya koyması açısından değerlidir. Buna göre, sermaye sahibi Suriyeliler ekonomiye katkıları ile doğru orantılı olarak bir güvenlik tehdidi olarak görülmemekte, sahip oldukları sermaye onların toplumda sadece yoksul Suriyeliler değil yoksul Türkiyelilerden de sınıfsal olarak yukarı konumlandırılmasını sağlamaktadır. Bu doğrultuda gün içinde rastgele karşılaşılan bazı Suriyelilerin varıl olduğunu belli etme çabası güvenlik tehdidini asgariye indirme girişimi olarak

açıklanabilir. Bir diğer deyişle sermaye sahipleri şehrin ekonomik ve/veya üretim araçları temelinde söz sahibi kişiler olarak sermayelerini güvende hissetme ihtiyacını duyar ve sermayelerini güvende hissetmedikleri an buldukları yeri terk etme gücü ve tehdidine sahiptirler.

Varsıl olanların aksine yoksul Suriyeliler üzerinden yayılan güvensizlik algısı ise onların emek güçlerini metalaştırma suretiyle devam ettirilmektedir. Güvenlik konusunda bir diğer önemli noktayı ise toplumsal nefret başlığı oluşturmaktadır. Tüm Suriyelilerin Arap olarak genellenmesi ve resmi tarih yazınında “Arapların Osmanlı’yı sırtından hançerlediği” algısı toplumsal bellek ve tarih yazınındaki yerini korumaya devam etmektedir. Bu ötekileştirici söylem Suriyelilere karşı takınılan tavrın güvenlik açısından meşruiyetini sağlamakta; böylece Türkiyeliler kendilerinde Suriyelilere karşı bir mesafe alma ihtiyacı hissetmektedirler. Bu mesafe alma ve akabinde örülen sınırların Suriyeliler tarafından ihlal edilmesi ise, meşruiyeti önceden belirlenen söylemin egemen öznenin aidiyet hissini güçlendirerek şiddetin kanıksanması amacını gütmektedir (Gambetti, 2007, s. 7).

Özellikle şehrin çeperinde yaşayan Türkiyeliler gerek sosyo-ekonomik gerekse tamamen nefret duygusuna bağlı politik nedenlerden dolayı Suriyelilerle karşı karşıya gelebilmektedirler. Bu karşılaşmalarda kimi zaman nefret söylemleri ve hatta nefret suçlarına varan pratikler gözlenebilmektedir. Suriyelilerin toplumda öteki olduklarına dair hissin kuvvetlenmesine neden olan bu nefret suçları, güvenlik/güvensizlik algısının yayılmasıyla egemen üst kültürün öteki tarafından tehdit edildiğine dair bir izlenim yaratmakta; dahası toplumun kültürünü bu tür şiddet eylemleriyle yeniden inşa etmeye çalışarak şiddetin sindirilmesi ve kabullenilmesi amacına hizmet etmektedir (Gambetti, 2007, s. 7-34). Buradan hareketle Suriyelilerin nefret söylemi ve ötekileştirici tutumlara maruz kalması toplumda güvenlik ilişkileri üzerinden bir algı yaratılmaya çalışıldığının göstergesidir. Böylece Suriyelilerin çeşitli nedenlerle Türkiye’ye ait olmadığı hissi pekiştirilmeye çalışılmakta ve onların dezavantajlı konumları bu pratikler üzerinden kendini yenileyerek mevcut nefret düzeninin isteği doğrultusunda hareket ettirilmektedir.

Bu kısımda Suriyelilerin güvenlik algısıyla toplumsal olarak nasıl cendereye

alındıklarını anlatmaya çalıştık. Bir sonraki kısımda, Suriyelilerin Türkiye toplumundaki konumlarını kapitalist üretim/tüketim ağıyla ilişkilendirerek aktarmaya çalışacağız.

2.4. YOKSULLUĞUN YENİDEN ÜRETİMİ: GAZİANTEP'TE EKONOMİK İLİŞKİLER AĞI

Sınır şehri olmanın getirdiği avantajlarla Gaziantep, ABD'nin Irak işgalinden sonra Bölgesel Kürt yönetiminin yeniden inşasının büyük bir bölümünü gerçekleştirmiş, bunun yanında özellikle Suriye'nin kuzeyi ile güçlü ticaret ilişkisini devam ettirmiştir. Ortadoğu ülkelerine olan yakınlığı ve buna bağlı jeostratejik konumu Gaziantep'in bir sanayi ve ticaret şehri olmasında önemli bir rol oynamış;⁹ bu durum şehrin emek göçü almasında etkili olmuştur.

Suriye ile olan ekonomik ilişkiler savaş öncesi olduğu gibi savaş esnasında da devam etmiş özellikle Suriye iç savaşının ilk yıllarında Halep başta olmak üzere civar şehirlerden Gaziantep'e hatırı sayılır bir sanayi taşınımı gerçekleşmiştir. Ancak bu sanayi taşınımının tamamı yasal prosedürlere uygun olmamış, şehre yasal olmayan sermaye girişleri de yaşanmıştır. Dahası, Halep'ten kaçan birçok Suriyeli iş adamı ve sanayicinin Gaziantep'e göç etmesi şehirdeki sanayi sektörünün ayakta kalmasına yardımcı olmuştur. Bunun yanında Suriyelilerin çok küçük bir kısmı, Gaziantep'te devletin sağlamış olduğu ekonomik imtiyazlarla işletmeler kurup, buralarda Suriye'den getirdikleri makinelerle iş yapmışlardır. Bu anlamda Türkiye devletinin Suriyeli işgücünü yönlendirme ve zengin işadamlarını ülkeye çekebilme başarısı gösterememesinin mevcut Suriyeliler üzerindeki yüklerin artmasına neden olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalara bakıldığında (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 47), Gaziantep'te resmi işsizlik oranının 2011'den 2015'e uzanan süreçte yarı yarıya düştüğü görünmektedir. Beş yüz bin Suriyelinin yaşadığı düşünülen bir şehirde bu sonuçlar elbette ki şaşkınlık

⁹ Gaziantep ekonomisi ile ayrıntılı bilgi için bkz. (<http://www.gto.org.tr/Ekonomi-icerik-19.html>) (Erişim Tarihi: 12 Kasım 2016).

yaratmaktadır. Ancak istatistiki bilgiler gerçeklerin sadece bir bölümünü yansıtmaktadır. Buna rağmen bu istatistikler Gaziantep için açıklamaya değer bilgiler de sunmaktadır. Diğer sınır şehirlerinde resmi işsizlik rakamları kat be kat artarken, Kilis ve özellikle Gaziantep'te bu rakamların düşüş göstermesi şehrin nevi şahsına münhasır yapısıyla ilgilidir.

Burada Gaziantep'in ekonomik-sosyolojik altyapısına değinmek gerekmektedir. Son yirmi beş yılda Doğu ve Güneydoğu'daki köy boşaltmalarına bağlı nedenlerle büyük emek göçü alan şehirde emek yoğun sektörlerde çalışanların yarısından çoğunu iç göçle gelenlerin oluşturduğu düşünülmektedir (Erkan ve Aydın, 2010, s.31-46). Bu yoğun göç dalgasının şehrin toplumsal yapısında değişikliklerin meydana gelmesine neden olduğu tahmin edilebilir. Ancak Gaziantep emek gücü piyasası, iç göçle gelen nüfusu toplumsal olarak etnik-kültürel bir ayrıma tabi tutmaktansa onları pazara ucuz emek gücü olarak eklemiş, bu durum sonucunda şehirde meydana gelebilecek toplumsal karşıtlıklar asgari düzeyde tutmayı başarmıştır. Ancak şehrin bu nevi şahsına münhasır yapısı Suriyeliler konusunda aynı başarıyı yakalayamamıştır. Emek gücünü yönetenlerin yerli emek sahiplerini Suriyeliler üzerinden kontrol altında tutma çabaları, çalışma alanından toplumsala yayılan tedrici ayrımcılığı tetiklemiştir. Böylece üreticilerin emek gücünü kontrol edici tutumu, toplumsal reflekslere bağlı olarak gelişen ayrımcılığın emek gücü piyasasına yansımaya ve emek gücü piyasasında üretim ve hizmetin sürekliliğinin sağlanmasında kilit role sahip olmuştur (Zegers de Beijl, 1990, s.19).

Tüm bunlara rağmen kapitalizmin küresel krizi, Gaziantep'te etkilerini göstermeye başlamış, emek gücü piyasasında Suriyelilerin oranının giderek artması, Türkiyeli emek sahipleri arasındaki huzursuzluğu pekiştirmiştir. Suriyelilerin, ekonomiye tedrici olarak entegre edilmesi ve ucuz emek gücü olarak yerli iş gücüne rakip ve kontrol edici bir supap olarak sunulması şehrin kendine özgün ekonomik yapısını derinden sarsmaya devam etmektedir.

Bauman'a göre emek gücü ekonomik zenginliğin sürdürülmesi ve yayılmasında en önemli kaynaktır. Bu canlı emek gücünün üretim faaliyetlerine doğrudan girmesi sonucu sistem, kendi krizini ekarte etme gücüne muktedir olmaktadır (Bauman, 1999, s. 33). Buna göre emeğin işverenler tarafından etnik, dini ya da kültürel yüzü göz ardı

edilerek, sadece üretim ve kâra dönük işlenmesi sistemi selamete erdiren başlıca faktör olagelmıştır. Bu açıdan bakıldığında, ekonomik ile toplumsal olan güvenlikten ayrı tutulamaz: Kapitalizm, güvenliği hem sistematikleştirip hem de toplumsalı yeniden dizayn etmek için kullanmakta pek mahirdir.

Bu minvalde Suriyelilere uygulanan toplumsal ayrımcılık, emek gücü piyasasında yerli emek sahipleriyle rekabetin yaratılmasına ve üretim maliyetlerinin asgariye inmesine yaramıştır. Bu toplumsal etkileşim sonucu emek gücü piyasası, ayrımcılığın derinleşmesine, ya da bir bakıma etnikleşmesine (Castles ve Miller, 2009, s. 88) ve süreklileşmesine neden olmaktadır. Emek gücünün rekabet arenasına dönüştürülmesi, ekonominin çeperinde soyutlanmaya çalışılan ayrımcılığın boyutunu da doğrudan etkilemiş; piyasanın etnik ve kültürel ayrımcılığı yine sadece piyasanın yararına işlemiştir. Buna göre Gaziantep'te kapitalist ekonominin bir izdüşümü olarak göçmen ekonomisinin varlığından söz edebiliriz. Göçmen ekonomisi, kayıt dışılıktan karaborsacılığı andıran fahiş fiyat uygulamasına kadar uzanan bir temel üzerine kuruludur. Suriyelilerin Gaziantep'e geldiği ilk zamanlardan bu yana bazı esnaf ve ev sahipleri Suriyeliler üzerinden haksız kazanç sağlamaya çalışmakta, bu durumun arz-talep dengesinin çok üzerinde bir oranlamayla Suriyelileri ve buna bağlı olarak Türkiyelileri mağdur ettiği görüşü yaygınlaşmaktadır. Öyle ki, şehirdeki ev kiralari Suriyelilerin gelmesiyle beraber yüzde yüze yakın artmış, özellikle esnafın bir kısmı Suriyelilerin mağduriyetinden faydalanma yoluna gitmiştir. Göçmen işçi olarak Suriyeliler, piyasanın olumsuz şartlarından dolayı çalışılmak istenmeyen iş kollarında, güvencesiz ve ucuz emek gücü olarak yarı kalifiye ya da kalifiye olmayan beden gücü olarak kullanılmaktadır. Emek gücü piyasasında Suriyeli sığınmacıların bu dezavantajlı durumları özellikle yerli halk tarafından olağan şekilde karşılanmakta, bunun sonucunda eşitsizlik, sürekli ve sistematik bir şekilde işletilmektedir. Suriyelilerin pazar tarafından ucuz emek gücü sahipleri olarak sunulması, sermayenin sömürüye dayanan yapısını daha da derinleştirmektedir.

Yaptığımız incelemelerde Gaziantep'in kapitalist göçmen ekonomisi uygulamalarında Suriyelilerin sermaye ve sömürü yönelimli olarak kullanıldığı sonucuna ulaşmaktayız. Buna göre en ağır çalışma koşullarından biri olan inşaat sektöründeki iş gücünün yarısından fazlasını Suriyeliler karşılamasına rağmen, bunlar Türkiyelilerden çok daha

düşük ücretlere güvencesiz çalıştırılmaktadır.

Suriyelilerin, yaptıkları işle bağlantılı olarak aldıkları ücret Türkiyeli emek sahiplerinden hep azdır. Bu doğrultuda “var olan eşitsizliklerin aşılması için kararlı politikaların uygulanması yerine piyasa güçlerinin kendi işleyişine bırakılması, ayrımcı ve dışlayıcı uygulamalara bağlı olarak eşitsizliğin yeniden üretilmesini sağlamakta, böylece ‘birlikte yaşam’ ulaşılamayan bir hedef olarak kalmaktadır” (Toksöz, 2006 s. 63). Türkiyelilere ait özel eğitim kurumlarında Suriyeli hocaların aynı işi yapmalarına karşın Türkiyeli hocalardan daha ucuza çalıştığı bilinmektedir. Bu ve buna benzer onlarca örnekten de anlaşılacağı üzere kapitalist sistemin Suriyeliler üzerinden acımasızca işletildiği gözler önüne serilmektedir.

Petrol kaynaklarının yanı sıra Halep ve Şam’da gelişmiş bir sanayinin var olması, savaş öncesindeki Suriye’nin ekonomik göstergeleri hakkında bize olumlu bir fikir vermektedir. Bunun yanında ülkede işlenmiş petrol fiyatlarının ucuz olması üretimde önemli yeri olan elektriğin de ucuz olmasına neden olmakta; buna vergi sisteminin olmaması da eklendiğinde üretimde maliyetlerin asgari düzeyde olduğu ve hayat şartlarının Türkiye’den daha makul ve yaşanabilir olduğu sonucu çıkmaktadır. Ancak özellikle sınır şehirlerindeki göçmen ekonomisinin faydacı pratikleri, Suriyelileri içinde buldukları durumdan daha zor şartlarda yaşamaya sevk etmektedir. Türkiye’deki yaşam pahalılığının, Suriyeli daha fazla çalışmak zorunda bırakması; Suriyeliler arasında iş gücüne katılımın yüksek olması ihtiyacı doğmakta ve bu durum işverenlerin ucuz ve güvencesiz iş gücünü elde etmesine neden olmaktadır. Bunun yanında Suriyelilerin ekonomik yoksunluğu zaten asgari düzeyde olan yaşam şartlarını da olumsuz etkilemektedir. Birçok Suriyelinin, göç ettikleri ilk zamanlarda oldukça kalabalık hanelerde yaşamak zorunda kalması ve karşı karşıya kaldıkları bir yere ait olmama ve yokluk/yoksunluk durumu, neoliberal düzenin olağan bir sonucu olarak ifade edilebilir. Buradan hareketle Suriyelilere yüksek fiyatta ev kiralayan bazı ev sahiplerinin bu işi meslek edindiğini, dahası Gaziantep’te yeni bir sektör haline gelen “kiralık ev çeteleri”nin ortaya çıktığından söz edebiliriz. Gaziantep’li emlakçıların bazıları sadece Suriyelilere çalışmakta, benzer şekilde ev sahiplerinin bir kısmı da emlakçılarla anlaşmış gibi sadece Suriyelilere ev kiralamaktadır. Kiralık ev pazarı

üzerinden ciddi bir sermayenin döndüğü Gaziantep'te, sekiz-on dairesi eski binalarını müteahhitte verip bu binalardan yirmi-yirmi beş dairesi stüdyo daire sahibi olan ev sahipleri, Gaziantep'te yaygın olanın aksine; bu evleri altı aylık ya da bir yıllık peşinatlar karşılığında sadece Suriyelilere kiraya vermektedir. Aynı dairelerin Gaziantep'lilere kiraya verilmek istenmemesi Suriyeliler üzerinden fahiş fiyatlarla haksız kazanç elde edilmeye çalışıldığının açık bir göstergesidir. Nitekim bazı Gaziantep'te ev sahiplerinin Suriyeliler üzerinden haksız kazanç elde ettiklerini ve aynı daire için Türkiyeliler ile Suriyelilere farklı fiyatlar verildiği gözlenmiştir. Örneğin, dokuz yüz liraya ev kiralayan bir Suriyeli'nin alt katında oturan Türkiyeliler altı yüz elli-yedi yüz lira kira verebilmektedir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, kapitalizmin bölgesel izdüşümü olan göçmen ekonomisi açık bir sömürü üzerine kurulmuştur. Buna göre Suriyelileri uzun saatler ve güvencesiz olarak çalıştırma artık olağan karşılanmakta, işverenler arasında bir tür Suriyeli çalıştırma rekabeti yaşanmaktadır. Bu sömürücü furya gittikçe yayılmakta, böylece Suriyeliler sadece ucuz emek gücü yani bir meta imiş gibi algılanmaktadır.

Suriye'den Gaziantep'e gelenler arasında üniversite mezunu meslek sahibi Suriyeliler de bulunmaktadır. Aralarında gazeteci, doktor ve mühendisin bulunduğu bu azınlığı oluşturan grup, yaşamlarını idame ettirmek için genellikle birden fazla işte çalışmak zorunda kalmakta ve Türkiye şartlarından dahi cüzi sayılabilecek bir ücrete razı olmaktadır. Bunun yanında Gaziantep'te Suriye'deki mesleklerini icra edemeyen birçok Suriyeli ile karşılaşmak mümkündür. Ancak kayıt dışı da olsa iş bulabilen Suriyeliler kendilerini şanslı hissetmekte ve dezavantajlı durumlarından dolayı bulabildikleri her türlü işte çalışmaya mecbur kalmaktadırlar. İçinde buldukları çaresiz durum sermaye sahibi ve işverenler için daha çok kâr anlamına gelmektedir.

Ancak Suriyelilerin ekonomik anlamda dar boğazda olmalarının yanı sıra kayıt dışı olarak çalıştırılmaları önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Suriyeliler bu durumdan rahatsız olduklarını ve en azından asgari düzeyde insani şartlara sahip olma isteklerini her fırsatta dillendirmektedirler. Bu yönde bir adım olarak adlandırılan ve

Mart 2016'da yürürlüğe giren Yabancılara Yönelik Çalışma İzni¹⁰, Suriyelilerin durumlarını kotarmasına yetmeyecek gibi görünmektedir. Öyle ki Suriyeliler Türkiye'ye zorunlu göç ettiklerinden bu yana emek yoğun emek gücü piyasasının önemli aktörlerinden biri olmuştur. İş verenlerin daha ucuz maliyetle daha çok kâr elde etmeleri, böylece zamanla daha çok Suriyeli çalıştırmaları artık bir döngü halini almış ve emeğin sömürüsü üzerine kurulu bu çarkın dönmesi, kontrol edilebilir ucuz emek gücü ve güvencesiz çalışma koşullarına bağlı kılınmıştır. Bu çalışma izni ile birlikte Suriyelilerin yasal koşullara tabi olması ihtimali bile işverenlerin korkulu rüyası olmaktadır.¹¹ Daha önce de belirtildiği üzere, Suriyelilerin asgari ücret altında ve iş güvenliği yasaları haricinde çalışmalarının yasaklanması, yüzbinlerce Türkiyeli ve Suriyeliyi yakından ilgilendirmektedir. Bu minvalde Suriyeliler üzerinden elde edilen ucuz, güvencesiz ve kayıt dışı emek gücü, kriz halindeki kapitalist sistemin son umududur. Gaziantep örneğinden de anlaşılacağı üzere, yerel ekonominin Suriyeliler sayesinde canlanmış görünmesi, kapitalizmin saydığımız dezavantajlı durumları istismarı üzerinden sağlanmaktadır. Yabancılara yönelik çalışma izninin pratikte hayat bulma ihtimali Gaziantep ekonomisinin kendini yok etme sürecinin başlangıcı olacağından, bu iznin çalışma hayatında uygulanmayacağını, ya da şimdi olduğu gibi resmi makamlarca buna göz yumulacağını söylemek için kâhin olmaya gerek yok. Bu bağlamda birçok işverenin bu yasaya karşı oluşunun en önemli nedeni, emek sömürüsüne dayanan çarkın işlerliğini ve sistemin kendini ekarte etmesini sağlamak olarak açıklayabiliriz.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. (<http://www.calismaizni.gov.tr/media/1035/gkkuygulama.pdf>) (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2016).

¹¹ Bkz: ("Patronların iştahını kabartan ucuz işgücü: Suriyeliler!", Sol Haber: <http://haber.sol.org.tr/emek-sermaye/patronlarin-istahini-kabartan-ucuz-isgucu-suriyeliler-150713>)(Erişim Tarihi: 30 Mart 2016).

2.5. SURİYELİLERİN GÜNDELİK HAYATTA BİRLİKTE YAŞAMA PRATİKLERİ VE NEOLİBERALİZMİN ETKİLERİ

2.5.1. Suriyeli Sığınmacılar Ve Etno-Kültürelcilik

Birinci bölümde de aktardığımız gibi, Lukens etno-merkezciliği üç adımda incelemiştir: İlgisizlik, sakınma ve aşağılama. Bazılarına göre yeni ırkçılık olarak adlandırılan etno-merkezciliğin ilk adımı olan ilgisizlik ile başlayan kültürel ayrımcılıkta farklı kültürlerle ait olanların toplumsalın dışında tutulması amacına yönelik hareket edilir. Görmezden gelme ile sürdürülen bu süreç, karşılaşmaların yaşanmasıyla sakınma sürecine evrilir. Bu aşamada farklılıkların belirginleşmesi sakınmanın dozajını doğrudan etkiler. Kültürel farklılıkların birlikte yaşamayı tehdit ettiği var sayılan son süreçte aşağılama devreye girer. Böylece toplumun dışında konumlandırma süreci sona yaklaşmış olup, ırkçılığın kültürel boyutu amacına ulaşmış olur. Lukens'in etno merkezci yaklaşımı Türkiye'de bulunan Suriyeliler üzerinden örneklenebilir. Buna göre Suriyelilerin zorunlu göçle Gaziantep'e gelmelerinden bir süre sonra ilgisizlik mesafesi başlamıştır. Gaziantep'in büyük bölümü Suriyelilere karşı birkaç yardım dışında ilgisiz kalmıştır. Özellikle Suriyelilerin şehre geldikleri ilk zamanlarda ayni yada maddi yardımda bulunanların sayısı zamanla azalarak Suriyeliler kaderlerine terk edilmiştir. Bu ilgisizlik mesafesi Suriyelilerin sayısının hızla artmasına bağlı olarak bir süre sonra sakınma mesafesine dönüşmüştür. Bu doğrultuda dilleri ve kültürleri farklı olan yüzbinlerce insan çok kısa sürede çok fazla yerde görünür olmuş, karşılaşmaların sürekli hale gelmesiyle de aşağılama sürecine geçilmiştir. Bu minvalde, 2014 yazında Suriyeli bir kiracının Türkiyeli ev sahibini öldürdüğü iddiası sonucunda şehirde Suriyelilere karşı bir linç politikası baş göstermiş, bu durum bir süre devam ettikten sonra etkisini kaybetmiştir. Ancak yaşanan bu olay Suriyelilerin şehirdeki kaderini doğrudan etkilemiştir. Bu olaydan sonra Gaziantep'in Suriyelilere olan sakınma mesafesi artmış, şehirde yaşanan en ufak olumsuzluk dahi Suriyelilerin tümüne mal edilir hale gelmiştir. Yaşanan bu süreç Suriyelileri şehre karşı bir tehdit unsuru konumuna getirmiş ve başlarda Müslümanlık algısı etrafında var olduğu savunulan uyum, artık yıkılmaya yüz tutmuş, toplum içinde dilden dile aktarılan hikayeler ve efsaneler Suriyelilere karşı olumsuz tutumun sürekli diri kalmasına neden olmuştur. Suriyelilerin şehrin dört bir

yanına dağılmış olması ve Gaziantep'linin Suriyelilerle gün içinde sürekli olarak karşılaşması, bu tür algıların yayılmasında ve hâlâ var olmasında etkili olmuştur.

Orta-üst sınıfa dahil Gaziantep'linin Suriyelilerle gün içinde karşılaşma olasılıkları düşük bir ihtimal olsa da, şehrin ortak buluşma noktaları olan alışveriş merkezleri ve çarşı gibi mekânlarda iki halkın birbiriyle temas etmesi mümkün olmaktadır. Bu tür yerlerde gerçekleşen pratiklere bağlı olarak özellikle orta sınıfa dahil Gaziantep'linin, Suriyelilere karşı aşağılama evresini tatbik ettiği gözlemlenmiştir. Bu aşağılama genellikle kültürel boyutta kendini göstermekte ve birlikte yaşam pratiklerini olumsuz etkilemektedir. Suriyelilerin kültürel yapısındaki pratikler, özellikle Türkiyeli orta-sınıf tarafından tabiri caizse “basitlik” olarak konumlandırılmakta; böylece aşağılama mesafesi kendini yeniden üretebilmektedir.

Birlikte yaşam pratiklerinin oluşmasında etnik kimlik, güvenlik konusunda olduğu gibi önemli bir yere sahiptir. Türkmen ve Kürt kökenli Suriyeliler kendilerini etnik olarak yakın hissettikleri kimliklerle ilişki kurmaya özen göstermekte ve özellikle Suriyeli Kürtler, Gaziantep'te Kürt nüfusunun yoğun olduğu bölgelere yerleşmeyi tercih etmektedirler.

Araplar arasında Gaziantep'e savaşın ilk zamanlarında gelenlerin şehre daha sonra gelenlere yol gösterici olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Türkmenlerin ve Kürtlerin Araplardan daha avantajlı konumda olduklarını ve Arapların sahipsiz bırakıldığını; bu durumun da kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olduğu Suriyeliler arasında oldukça dillendirilen bir iddia olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu anlamda, Kürtler kadar olmasa da Araplar arasında da bir dayanışma duygusunun oluşmaya başladığından bahsedebiliriz. Türkmenlerin ise Türkiye'ye karşı soydaşlıktan öte egemenliğin kaynağı ve temeli olarak vatandaşlık (Agamben, 2013, s. 156) bağı geliştirdikleri ve bu algıyla kendilerini Arap ve Kürt Suriyelilerin bir adım önünde hissettikleri gözlemlenmiştir. Yaratılmaya çalışılan bu bağ ile hayatta kalma ve sahiplenme dürtüsü yüzyıllar öncesine dayanan bir ilişkiye dayandırılmıştır.

Konumuz zorunlu göçe maruz kalanlar dahi olsa, kişilerin alt kimliklerinin onların toplumsal yapıdaki yerini etkileyebildiğini görmekteyiz. Yukarıda saydığımız örnekler, Suriyelilerin toplumda Arap, Türkmen ve Kürt olarak alt kimliklere göre konumlandırıldığını, Türkiyelilerin davranışsal ve bilişsel yaklaşımlarının kimi zaman bu alt kimliklere göre şekillendiğini ve Gaziantep’te Suriyelilere karşı adı konulmamış bir etnik yakınlık/uzaklık ilişkisi olduğunu göstermektedir. Öyle ki Türkiye’deki Kürt nüfus Suriye Kürtlerini, Türk nüfus ise Türkmenleri kendine yakın görmektedir. Ancak şehirdeki büyük çoğunluğu oluşturan Araplar, her iki grup arasında da çekincenin başını oluşturmaktadır. Suriyelilerin konuştukları dilin farklı olması, sıradan insanlar arasında milliyetçi refleksleri körüklemekte, iletişim eksikliği ise ciddi güvenlik kaygılarına neden olabilmektedir. Güvenliğin hassas bir konu olarak gündelik hayata indirgenmesi onu metalaştırarak (Balibar, 2016, s. 266) olağanlaştırmakta, alternatifi olmayan bir durum olarak onun yeniden üretimine neden olmaktadır.

Bunun yanında, din etrafında bir ortaklaşma Suriyeli görüşmecilerin hemen hepsinde görülen bir savunma mekanizmasının yansımasıdır. Kültürel farklılığın etkilerini din ortaklığıyla ortadan kaldırmaya çalışan Suriyeliler “Müslümanlık” algısını hayatın her alanında etkili kılmaya çalışmaktadır. Böylece, kültürel, ekonomik vb. tepki odaklarına karşı din ve Müslümanlık bir kalkan görevi icra etmektedir.

“Müslüman Müslümana bunu yapmaz”, “Müslümanlığa yakışmaz”, “Hepimiz Müslümanız”, “Ortak noktamız Müslümanlık” ifadeleri Suriyelilerin sıkça başvurduğu söylemler olmakta; günlük yaşam pratiklerinden güvenliğe, kültürden ekonomiye uzanan bir doğrultuda Müslümanlık algısı Suriyelilerin Türkiye toplumuyla bir bağ kurma aracı olarak görülmektedir.

2.5.2. Suriyeli Sığınmacıların İletişim Ve Eğitime Ulaşma Sorunu

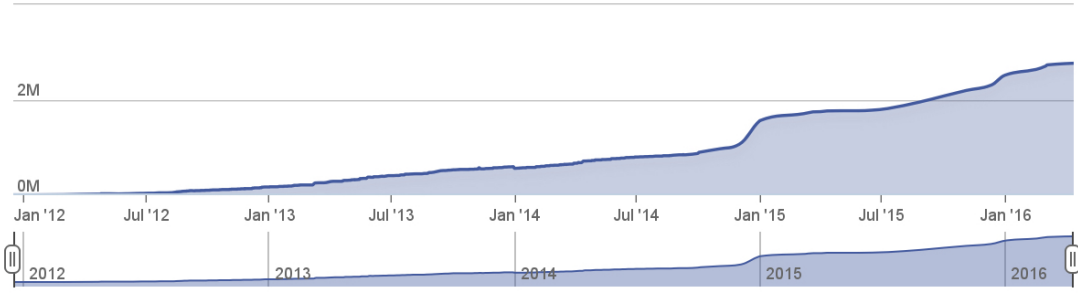
Dil konusu toplumsal kabuldeki diğer önemli etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İletişimin ilk adımı olarak dil, toplum içinde anlaşma/anlaşılma sürecinin bir aracı ve uçsuz bucaksız bir geçmişin tarifidir (Anderson, 2014, s. 162). Bu doğrultuda Türkiye’ye zorunlu göç eden Suriyelilerin en çok yakındığı konulardan biri

de dil sorunu ve iletişimsizliktir. İletişimin eksik kalması, başta gündelik ilişkiler olmak üzere güvenliğe de doğrudan olumsuz etki yaratmaktadır. Suriyelilere karşı önyargılı davranışların çeşitli nedenleri olduğundan aşıkardır. Ancak belki de bu durumun gerçekleşmesindeki en önemli neden Türkiyelilerin Arapça bilmemesine bağlı olarak oluşturdukları ön yargı saikidir.

Gaziantep'linin hars olarak adlandırdıkları kültür-yaşam biçimleri, Türkçe dışındaki dillere mesafeli olmasına neden olmakta ve Suriyeliler toplum içinde Arapça konuşma ve iletişim sağlama konusunda tereddüt içinde kalmaktadır. Yerel halkın ortaklaşa kültür yapısı Arapça konusunda bir tepkiselliğe neden olmakta, bunun sonucunda Suriyeliler Arapça'yı belli sınırlar içinde yaşatabilmek durumunda kalmaktadır.

Dil konusunun muallakta kalması eğitim sürecini doğrudan etkileyen unsurların başında gelmektedir. Suriyeli Arapların ve Kürtlerin Türkçe bilmemeleri, özellikle okul çağındaki Suriyeliler için engel teşkil etmekte; okul çağındaki Suriyelilerin hali hazırdaki dezavantajlı durumları dil ile beraber daha da sorunlu hale gelmektedir. Türkiye'de okul çağındaki Suriyelilerin sayısı toplam Suriyeli sayısının yarısından fazlasına tekabül etmesine rağmen¹² eğitime ulaşabilenlerin sayısı toplam nüfus içinde yüzde yirmi iki civarında kalmıştır. Okul çağındaki Suriyeliler ya Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı Türk okullarını, ya MEB onaylı yarı özel Suriyeli okulları veya MEB'den onaylı olmayan okulları tercih edebilme durumundadır. Suriyeli ailelerin en çok tercih ettiği ise MEB onaylı-ücretsiz ve Türkçe öğretimi de kapsayan devlet okulları olmaktadır. Bunda devlet okullarının hem ücretsiz hem de Türkçe öğretiyor olması önemli bir tercih noktası oluşturmaktadır.

¹² Suriyeli sığınmacı çocuklarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Turkiyedeki%20Suriyeli%20Çocuklar_Bilgi%20Notu%20Nisan%202016_1.pdf) (Erişim Tarihi: 22 Ağustos 2016).

Tablo 1: Türkiye'deki Kayıtlı Suriyeli Sığınmacı Sayısının Yıllara Göre Değişimi¹³

Buna göre Gaziantep'te okul çağında olan Suriyeli çocukların sayısı ise on binlerle ifade edilmektedir. Ancak Suriyeli çocukların büyük çoğunluğu diğer konularda olduğu eğitime erişmekte de sorun yaşamaktadır. Başta dil sorunu, ve ailelerin içinde oldukları zorluklar ve/veya tercihler, ardından Türkiye'nin imkanlarının sınırlı olması ve/veya bu konuya yeteri kadar ilgi gösterilmemesi Suriyeli çocukların eğitime ulaşmasında başlıca engelleri oluşturmaktadır. Bu noktada eğitim alanında bazı dernek ve vakıfların destekleri olsa da yapılan çalışmaların yeterli olmaması ve yöneticilerin bu konuya gerekli önemi vermemesi durumunda gelecek kuşak Suriyeliler ile Türkiyeliler arasında ciddi sorunların ortaya çıkabilme ihtimali yüksek görünmektedir.

2.5.3. Suriyeli Sığınmacılar Ve Kültürel Karşılaşmalar

Gaziantep, toplumsal yapısıyla insanların konuşma dilini, yaşayış pratiklerini, kültürel mekanizmalarını, hayali bir çerçeve içinde korumayı başarmış ve şehre aidiyet bağı sayesinde sürekliliğini sağlayabilmiştir. Sadece Gaziantep'linin sahip çıktığı bu homojenlik, gelen iç göçle sarsılmış ancak yıkılmamıştır. Nüfusunun heterojen yapısına rağmen Gaziantep, dikkat çeker biçimde geniş bir benzeşmeye sahip olagelmiştir. Ancak heterojen yapısını kendine has kültür pratikleri sayesinde görece yakın seviyede tutabilen şehir, 500 bine yaklaşan Suriyeli ile artık bu yapıyı kontrol edemez duruma gelmiştir.

Kenti bir beden olarak düşündüğümüz takdirde bastırıldığı düşünülen zihinsel

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>) (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2016).

heterojenlik Suriyelilerle beraber yeniden gün yüzüne çıkmış böylece heterofobi denilen (Bauman, 2007) durumu denetim altına alamama, gelişmeleri doğrudan etkileyememe gibi geniş bir gerginlik odağı oluşmuştur. Bu gerginlik odağının merkezi gerçek ya da gerçek dışı bir özneye dayandırılabilen ancak, heterofobinin odağındaki yabancı, toplumun içinde ve gözle görünür derecede yakın hissedilmektedir. Toplumun var olan yapısal dinamiklerine dahil olması riski de yabancıyı tehdit unsuru olarak algılamak için yeterli görülmektedir. Dahası, yabancı olgusunun sınırlar içindeki doğru ile yanlış yaşam tarzlarını bulanıklaştırmakla tehdit etmesi toplumda suçlu bulunan ve hedefe oturtulan içimizdeki düşman olgusunun meydana gelmesine neden olmaktadır (Bauman, 2007, s. 93-94).

Toplum içindeki farklılıkların tehdit unsuru olarak görülmesi ve kontrolü kaybetme/devretme hissine bağlı olarak Gaziantep'in uzun yıllar sonucu meydana gelen kültür yapısını sarstığı düşünülen Suriyeliler, "içimizdeki düşman"ın beden bulmuş halini oluşturmaktadır. Bu anlamda var olan düzeni etkileme/değiştirme tehdidi Suriyelileri bir mücadele olasılığı gerektiren düşmanmış (Schmitt, 2012, s. 63) gibi toplumsal tepkilerin odağına oturtmuş, kültürel farklılıkları toplumsal yapıya doğrudan tehdit olarak algılanmıştır.

Kültürlerin yakınlığı-uzaklığı sorunsalı bir yana Gaziantep'in ekonomik temelli toplumsal yapısının kendine özgü olduğu Suriyelileri ilgilendiren her konuda kilit öneme sahip görülmektedir. Şehrin ekonomik dinamiklerinin olumlu seyretmesi, Suriyeliler üzerinde de olumlu sonuçlar doğuracağı gibi bunun tam tersi de ihtimal dahilindedir. Bu minvalde, Gaziantep'in homojenize olmuş kültürel yapısının Suriyelilere etkisini zamana yayılmış ekonomik göstergelerden ayrı düşünmek bir eksiklik olacaktır.

2.5.4. Suriyeli Sığınmacılarda Kadın İmgesi

Kültürel yapının belirlenmesinde Suriyeliler ile Türkiyelileri karşı karşıya getiren başlıklardan bir tanesi de kadın imgesidir. Nüfusunun büyük çoğunluğunu müslümanların oluşturduğu ülkeler arasında kadının toplumsal rolünü en erken ele alan devlet olan Türkiye'nin (Kandiyoti, 2013, s. 74) arafta kalan kadın algısının aksine diğer

İslam kültürleri, kadını keskin sınırlarla belirlediği bir kalıbın içine sokmuştur. Ataerkilliğin hüküm sürdüğü bu kültürel yapıda seküler ve dini olanın sınırlarının belirlenememesi, insan hakları ile mutlak itaatın geçirgenliği, kadına sorunlu bir konum biçmiştir. Arap-İslam kimliğinin belirlenmesinde kadına saydığımız bu gerekçelerden dolayı itaat etme rolü düşmüştür (Kandiyoti, 2013, s. 99). Böylece kadının toplumdan uzaklaştırılması onu üretimden de uzaklaştırmakta ve emeğini değersizleştirmeye neden olmaktadır. Bu anlamda kapitalizm ile ataerkillik kurumları birbirini tamamlayıcı özelliklere sahiptir. (Demir, 2013, s.28).

Büyük çoğunluğunu Arapların oluşturduğu bir toplum olan Suriyeliler için de benzer bir durum söz konusudur. Suriyeli sığınmacı kadınların büyük çoğunluğu hem zorunlu göçün getirmiş olduğu yeni bir kültür içinde var olabilme yüküyle hem de ekonomik yoklukların etkisiyle karşı karşıya kalmıştır.

Medeni Kanuna göre yasak olmasına rağmen Türk toplumunda özellikle Doğu ve Güneydoğu'da çok eşlilik örnekleriyle sıkça karşılaşmaktayız. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Gaziantep'te de bu örneklerin sayısı hızla artmaktadır. Suriyeli kadınların çaresizliklerinden yararlanan eril zihniyet bu kadınları bir meta olarak konumlandırmakta, yedisinden yetmişine onları "sahiplenmede" bir engel görmemektedir. Suriyeli-Türkiyeli evliliklerin sayısının giderek artması bu hipotezi destekler niteliktedir. Gaziantep özelinde Suriyeli kadınların para karşılığında satın alınması kadar küçük yaştaki kız çocuklarının hayatlarını kurtarma bahanesiyle pazarlanması giderek olağan bir sürece dönüşmektedir. Yoksulluk ve yoksunluk, Suriyeli kadının metalaşma hızını da belirleyen bir söyleme dönüşmüş durumdadır. Öyle ki, sofradan bir boğaz eksileceğini düşünen baba, kızını para karşılığında satmakta bir mani görmemekte, aksine böylece kızının hayatının kurtulacağını hesap edebilmektedir.

Bu tür örneklerin çoğalması kültürlerin daha yakından karşılaşmasına ve Suriyeli-Türkiyeli evliliklerin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Hem Suriyeli sığınmacılarla hem de Türkiyelilerin büyük çoğunluğunun birbirleriyle evlenmeye sıcak bakmadıklarını söyleyebiliriz. Ancak genelde mecburiyet ya da çıkar temeline dayanan bu evliliklerin sayısı artmaya devam etmektedir.

Toplum içinde dilden dile yayılan tehlikeli bir söylem olarak Suriyeli kadınların Türkiyeli kadınlar arasında var olduğu iddia edilen rekabet zaten hayatta kalma mücadelesi veren Suriyeli kadınları daha da zor bir durumda bırakmakta, bu durum sonuç olarak erkek egemen zihniyetin işine yaramaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında Suriyelilerin Türkiye toplumunda dezavantajlı konumlarının devam ettiğini, Türkiyelilerin Suriyelileri birlikte yaşama pratiği açısından toplumun dışında konumlandığı sonucuna varmaktayız. Suriyelilere karşı bu etno-kültürelci yaklaşım, neoliberal politikaların bir gereği ve aynı zamanda sonucudur. Güvenlik ve ekonomi başlıkları ile birlikte ele alındığında Suriyelilerin içinde buldukları yokluk ve yoksunluk onları, istenmeyen ancak ihtiyaç duyulan, güvenilmeyen ancak ekonomik olarak faydalanılan, egemen kültür tarafından sürekli eleştirilen bir pozisyonda sınırlamıştır. Özellikle Gaziantep örneğinde görüldüğü üzere arada kalmışlığın çaresizliğindeki Suriyeliler toplum içinde yer bulabilmek adına Müslümanlıktan soydaşlığa uzanan bir aidiyet bağına sarılmışlardır. Bu aidiyet hissi Türkiye'de tutunabilecekleri tek dal olması açısından Suriyeliler tarafından elzem görülmekte ve Türkiyelilere “sizden biriyiz” izlenimi vermenin en etkili yolu olarak görülmektedir. Bunun yanında Suriyelilerin büyük çoğunluğu Türkiye vatandaşlığını kendileri için son çare kabul etmekte ve yine aynı çoğunluğun Türkiye’den Suriye’ye geri dönmeyi düşünmediği söyleyebiliriz. Öyle ki egemen kültürün toplumdaki yerinin sarsılması yabancı algısının sürekli olarak yenilenmesine neden olmakta ve Gaziantep’liler, Suriyelilerin toplumda yer edinmelerinin tek yolunu şehrin kendi kültürel yapısına uyum sağlamaktan geçtiğini dillendirmektedir. Bunun gerçekleşmesi yolundaki ilk ve en önemli adım ise Suriyelilerin Türkçe öğrenmeleri olarak belirlenmiştir diyebiliriz. Gaziantep toplumunun kendine has kültür yapısı ekonomi-politikten ayrı görülemeyeceğinden saydığımız tüm bu nedenlerden dolayı Suriyeliler için Türkiyelilerle birlikte yaşama pratiklerinin sancılı süreci kısa ve orta vadede devam edeceğe benzemektedir.

2.5.5. Bölüm Değerlendirmesi

Gündelik yaşam pratiklerinde neoliberal politikaların etkisi her adımda kendini göstermektedir. Suriyeli sığınmacılar, egemen toplum yapısının baskıcı yapısı altında sürekli ve yenilenen bir biçimde ezilmekte olduğu doğrudan gözlemlerden elde edilen bir sonuçtur. Bu anlamda Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun kendilerini dışlanmış, hor görülmüş ve ezilen bir konuma yerleştirdikleri söylenebilir. Gündelik ilişkilerde Türkiyeliler ile karşılaşma alanları gittikçe artan Suriyeli sığınmacılar başta dil sorununa bağlı olarak iletişimsizlikten, çocuklarının eğitime ulaşamamasından, sağlık kuruluşlarına ulaşamamaktan muzdarip olabilmektedirler. Bununla beraber genellememle birlikte Türkiyelilerin kendilerine yabancı gibi davranmalarından rahatsızlık ve hatta artık üzüntü duymaya başladıkları söylenebilir. Suriyeli kadınların büyük bir çoğunluğunun evlere kapatılmış olması Suriyeli erkeklerin ise toplum içinde daha çok görünür olması Türkiyelilerin tepkiselliğin bir nedeni olabilir. Ancak daha çok gündelik işler için şehrin belli bölgelerinde hemen her gün beklemeleri ya da iş aramak için şehir merkezlerinde sıkça görünmeleri Suriyeli erkekler üzerinden bütün Suriyelileri genelleyci bir sakınma pozisyonu yaratmakta ve Türkiyeliler, Suriyelileri topluma tehdit olarak görebilmektedir. Hemen hemen olumsuz hiç bir durum yaşanmamış olmasına rağmen özellikle işsiz Suriyelilerin toplum içinde görünür olmasının ciddi bir tedirginlik yarattığını söyleyebiliriz. Bu kanıya varmamızdaki en büyük etken Türkiyelilerin Suriyelilere karşı etno-kültürel olarak bir sakınma pozisyonu belirlediklerini gözlemlemek olmuştur. Bu noktada gündelik yaşam ilişkilerini düzenleyen en önemli etken olarak karşımıza yine kapitalist ekonomi ilişkileri çıkmakta ve bu durum neoliberal güvenlik politikası ile bir döngü halinde işlemeye devam etmektedir.

3. BÖLÜM

NEOLİBERAL GÜVENLİK POLİTİKALARI VE GAZİANTEP'TEKİ TÜRKİYELİLER

İkinci bölümde Suriyeli sığınmacıların Gaziantep toplumu ve kültüründeki gündelik ilişkilerden güvenlik ve ekonomik ilişkilere varan süreci anlamlandırmaya çalıştık. Bu bölümde ise Gaziantep'te yaşayan Türkiyelilerin Suriyeli sığınmacılara yaklaşımını benzer başlıklar üzerinden ele alarak toplumda var olan ilişkiyel ağları ortaya koymaya çalışacağız. Ancak bu değerlendirmeye başlamadan önce Türkiye ile Suriye'nin uzun bir geçmişe sahip olan tarihsel ilişkilerine değineceğiz.

3.1. TÜRKİYE-SURİYE İLİŞKİLERİNİN KISA TARİHÇESİ: TÜRKİYE'NİN İÇ SAVAŞTAKİ KONUMU

Türkiye'nin en uzun sınır komşusu olan Suriye ile ilişkileri Cumhuriyet'in kurulmasından bu yana birtakım gerginlikler üzerine bina edilmiştir. 1939'da Hatay'ın Türkiye'ye katılmasıyla başlayan bu karşılıklı sakinmacı komşuluk, dünyanın iki kampa ayrıldığı Soğuk Savaş süresince de devam etmiş, Suriye'nin PKK ve silahlı sol örgütlere ev sahipliği yapmasının ortaya çıkmasıyla en üst seviyeden hissedilmiştir. 1998 yılı iki ülke arasında yeni bir dönemin habercisi olmuş ve imzalanan Adana Antlaşması¹⁴ ile Suriye, PKK lideri Abdullah Öcalan'ı topraklarından çıkarmıştır. (Taştekin, 2016 s.58). Bu tarihten itibaren Türkiye ile Suriye arasında yıllar süren gergin ilişkiler ağı yumuşama dönemine girmiş, dönemin Başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan ile Suriye lideri Beşar Esad arasında yakın ilişkiler kurulmuştur. İki ülkenin birbirine yaklaşması bununla da bitmemiş, Suriye ve Türkiye bakanlar kurulu ortak toplantılar düzenlemiştir.¹⁵ "Komşularla sıfır sorun" politikası sonucu oluşturulan bu dostluk havası 2000'li yıllar boyunca devam etse de ABD öncülüğündeki uluslararası düzenin ekonomik ve askeri yaptırımla-

¹⁴ Bkz. (<http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-1009.pdf>) (Erişim tarihi: 26 Nisan 2016).

¹⁵ Bkz. (<http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=793>) (Erişim tarihi: 24 Nisan 2016).

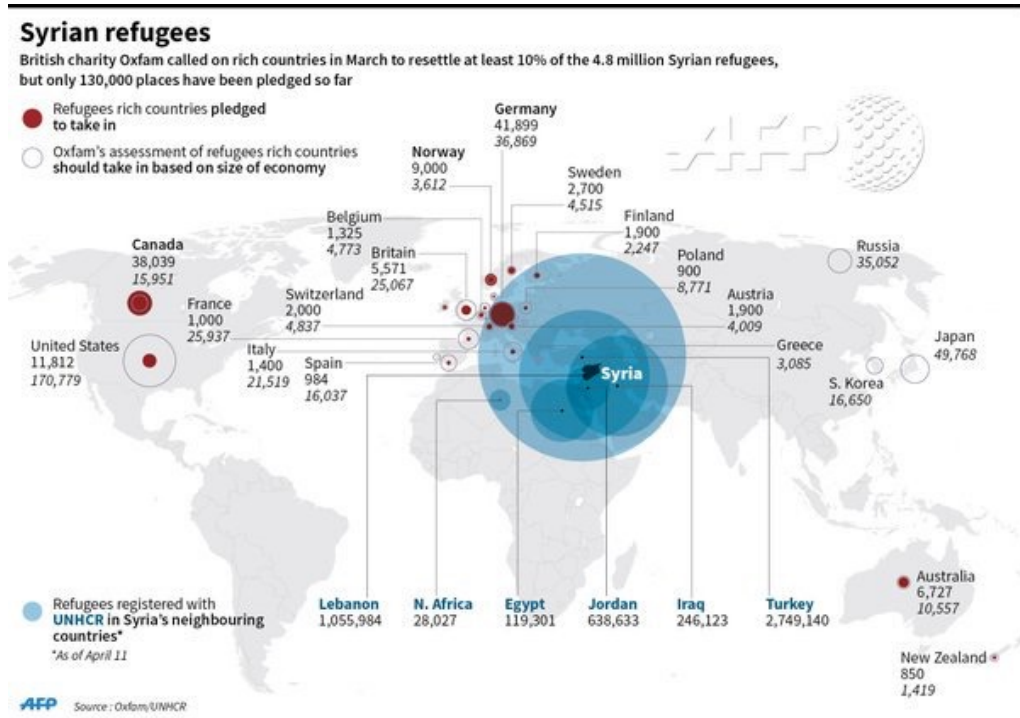
rı ve “Arap Baharı” sürecinin olumsuz etkileri, Türkiye ile Suriye'nin dostane ilişkilerinin kısa sürmesine neden olmuştur. Bu süreçte Türkiye hükümeti, Esad rejimine reform yapması yönünde telakkide bulunsa da Esad bunun Suriye içişlerine dahil olma anlamına geldiğini belirterek reddetmiş ve Türkiye'nin Suriye konusunda uluslararası düzenin baskısına dahil olmasıyla iki ülke arasındaki ilişkilerin seyri tümünden değişmiştir. Bu noktadan itibaren Türkiye, Suriye halkını dost ancak rejimini düşman olarak konumlandırmış; uluslararası düzenin yanında durarak Suriye rejiminin tam karşısında yer almıştır.

Neoliberal düzenin yayılcı pratiği Tunus ile başlayan süreçte Suriye'de önemli bir sekteye uğramış, rejimin Rusya-İran destekli direnci Suriye iç savaşının uluslararası bir mesele haline gelmesinde etkili olmuştur. Buna göre 2011 yılında başlayan iç savaş Türkiye'yi doğrudan etkilemiş ortaya çıkan mülteci ve/veya sığınmacı akınına bağlı olarak ekonomik-güvenlik sorunu başta olmak üzere Türkiye'nin dış politikasında da önemli değişikliklerin meydana gelmesine neden olmuştur. Tüm bunların yanında Türkiye'nin Suriye iç savaşından kaçan Suriyelilere karşı “açık kapı politikası” uygulaması sınır güvensizliğini artırmış ve hemen yanı başında İslamcı terör örgütlerinin komşusu durumuna getirmiştir. IŞİD'in Türkiye'nin 10 km uzağında konumlanması Türkiye'nin sınır ve sınır şehirleri adına büyük bir tehdidin habercisi olmuştur. 2016'nın ilk çeyreğinde IŞİD'in Kilis'i defalarca vurması “angajman kuralları gereği karşılık görmüş” olsa da, sınırın geçirgenliği ve Türkiye'nin hava savunma sistemine sahip olmayışı daha büyük tehditlere açık hale gelmesine neden olmuştur. Bu anlamda Suriye-Türkiye sınırının kontrol altına alınması için çalışmalar yapılmış ancak fiziki sınır kabul etmeyen füze ve roketler Türkiye Cumhuriyeti ve halkı için önemli bir güvenlik sorunu olmaya devam etmektedir.

Suriye iç savaşının en can alıcı noktasını oluşturan Suriyeli mültecilerin sayısının 3 milyona yaklaştığı Türkiye'de toplumsal, ekonomik ve güvenlik sorunları ikinci bölümde Suriyeliler açısından ele alınmış olup bu bölümde ise Türkiyeliler üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır. Dünya tarihinin -ikinci dünya savaşından sonra- bu kadar kısa sürede bu kadar çok sayıda mülteci ve/veya sığınmacı akınıyla karşı karşıya kalmadığı göz önüne alınırsa Suriye'de kurulması tahayyül edilen neoliberal düzen yanlısı yönetim çalışmalarının tüm dünyayı yakından ilgilendiren bir hale büründüğü anlaşılacaktır.

Bu noktadan hareketle Suriyelilerin iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınma sürecini ve sonrasında meydana gelen gelişmeleri aktarmak yerinde olacaktır.

Suriyelilerin iç savaş nedeniyle topraklarını terk etmeleri, onları zorlu bir yolculuğa sürüklemiş, topraklarını terk etmek zorunda kalanların büyük bir çoğunluğu çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye'ye sığınmak mecburiyetinde kalmıştır. Türkiye'ye 29 Nisan 2011 yılında Cilvegözü¹⁶ sınır kapısından başlayan zorunlu göç süreci ne hükümetin ne Türkiye halkının ne de Suriyelilerin hesap edebileceği şekilde ilerlemiştir. Kısa sürede hızla artan Suriyeli sayısı 2016 yılı itibariyle

Tablo 2: Suriye'den Diğer Ülkelere Göç Eden Suriyeli Sayısı¹⁷

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. (<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20150209111636-webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf>) (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2016).

¹⁷ Tablo ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (<https://pbs.twimg.com/media/Cf6V9urWsAAgw6-f.jpg>) (Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2016).

3 milyon sınırına yaklaşmıştır.¹⁸ Bu durumda Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin Suriye iç savaşının başlangıcından bu yana uyguladığı “açık kapı” politikası önemli bir yere sahiptir. Buna göre iç savaştan kaçarak Türkiye sınırına akın eden yüzbinlerce Suriyeli hiçbir adli veya idari kontrole tabi kılınmadan ülkeye kabul edilmiştir. Avrupa’nın bu insanlık dramına seyirci kalmasının aksine Türkiye, uyguladığı politikayla Suriyelilere savaş bölgesinden daha güvenli bir yaşam olanağı tahsis etmiş ancak bu süreç Suriye iç savaşının gidişatının kestirilememesi nedeniyle sorunların da başlangıcı olmuştur. Bu minvalde Suriyelilerin sınırdan geçiş sırasında kayıt altına alınmaması başta güvenlik olmak üzere daha birçok alanda olumsuz bir etki yaratmıştır. Suriyeliler ile ilgili göç, güvenlik, sınır ve ikamet konularının üzerinde çalışmaların geç başlaması da¹⁹ Türkiye toplumu içinde huzursuzlukların doğmasına ve yayılmasına neden olmuştur.

Bundan sonraki kısımda, Suriyelilerin zorunlu göçüyle başlayan süreç ele alınarak Türkiyelilerin karşılaştıkları durumlar, Suriyelilerin Türkiye toplumuna etkileri ve Türkiyelilerin güvenlik kaygılarından bahsedilecektir.

3.2. TÜRKİYELİLERİN EN BÜYÜK KAYGISI: GÜVENLİK

Savaşın acımasız yüzüne tanık olan Suriyeliler tek çözüm yolu olarak ülkelerinden göç etmeyi bulmuş ve Türkiye başta olmak üzere Suriye'ye komşu ülkelere sığınmışlardır. Beş yıl gibi kısa bir sürede 3 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye’de Suriyelilerin sayısının artmasına ek olarak Türkiye hükümetinin bu göç akını karşısında hazırlıksız yakalanması da toplumda çeşitli rahatsızlıkların boy göstermesinde önemli bir etken olmuştur. Resmi rakamlara göre 350 bin resmi olmayan²⁰ rakamlara göre 500 bin

¹⁸ Bkz. (http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560) (Erişim Tarihi: 4 Ağustos 2016).

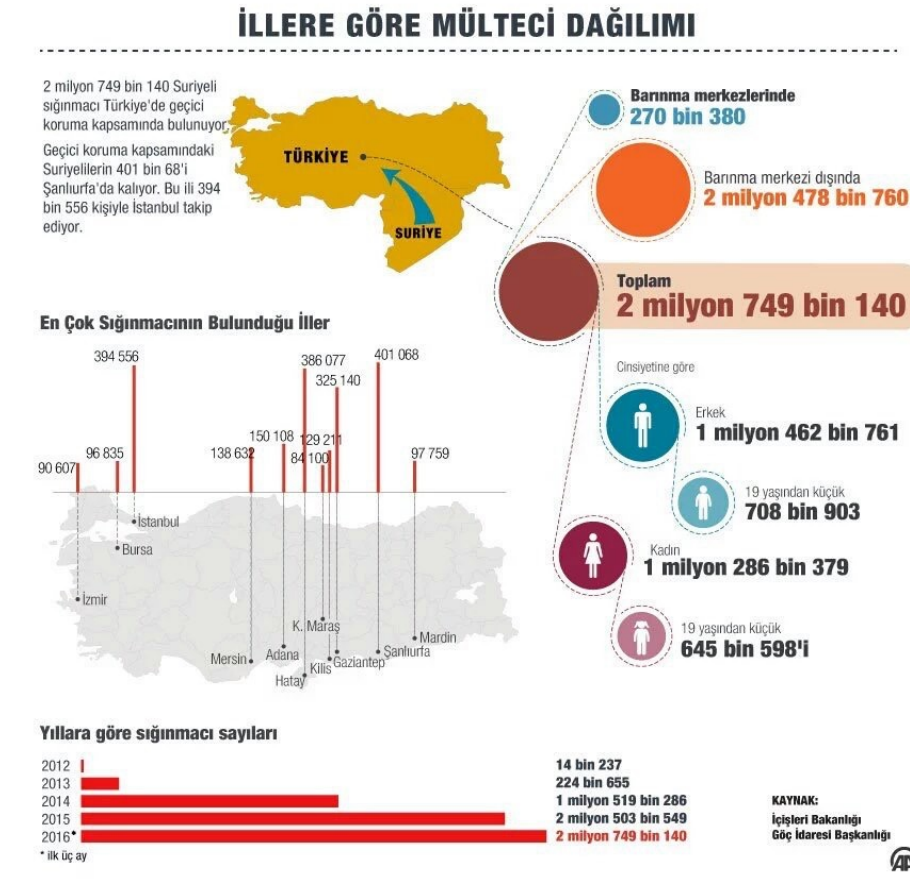
¹⁹ Suriyeliler başta olmak üzere Türkiye'ye göç edenler ile ilgili çalışmalarda bulunan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 11 Nisan 2014 tarihinde faaliyete başlamıştır. Bu tarih Suriyelilerin Türkiye'ye girişinden üç yıl sonraya tekabül etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (http://www.goc.gov.tr/icerik3/goc-idaresi-genel-mudurlugu-3-yasinda_350_361_10051) (Erişim Tarihi: 14 Eylül 2016).

²⁰ Gaziantep'li onbinlerce Suriyeli'nin hala kimliksiz olduğunu ve bu rakamlarla asıl Suriyeli sayısının resmi rakamın çok daha üzerinde olduğu görüşlerine dayanmaktadır.

civarında²¹ Suriyeli varlığı Gaziantep'te toplumsal yapıda negatif yönlü bir hareketliliğin meydana gelmesine, güvenlik kaygılarının yükselmesine ve buna bağlı olarak toplum içindeki huzursuzluğun görünürlüğünün artmasına neden olmuştur.

Suriyelilerin sınırdan kontrolsüz göçleri, farklı kültür ve dile sahip olmaları, ve dahi iletişimsizliğe bağlı karşıtlıklar Gaziantep'linin güvenlik kaygılarını oluşturan diğer etkenler olarak sıralanabilir. Farklı iki kültüre ait toplumun karşılaşmasında muhtemel olabilecek bu kaygıların, şehirde yaşanan olumsuz olaylar ve tevatürler sonucu üst seviyelere çıkmasına Suriyelilerin dezavantajlı konumlarının da eklenmesiyle Gaziantep'li-ler, toplumsal güvensizliğin tek nedeni olarak Suriyelileri işaret eder olmuştur.

Tablo 3: Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de İllere Göre Dağılımı²²

²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. (https://pbs.twimg.com/media/Cf7_bsmWEAAN2q7.jpg:large) (Erişim Tarihi: 14 Eylül 2016).

²² Tablo ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (https://pbs.twimg.com/media/Cf7_bsmWEAAN2q7.jpg:large) (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2016).

Bu anlamda Türkiye toplumunun yeni ötekileri olarak adlandırabileceğimiz Suriyeliler, şehir içinde dilden dile yayılan söylentiler nedeniyle hedef tahtasına oturtulmuş; Gaziantep'te yaşayan Türkiyelilerin de en büyük çekincelerinden birini bu kulaktan dolma enformasyonlar oluşturmuştur. Gerçekliğine dair kanıtlanabilir çok az belge ve/veya bilginin bulunduğu bu asparagas haberler, kimi zaman ötekileştirici reflekslerin bir sonucu olarak bilinçli olarak ortaya atılmakta, kimi zaman da bilinçsiz olarak sunulmaktadır. Levinas'ın "istisna olarak öteki" tanımı bu anlamda Schmitt'te "varlığını koruma hakkı" olarak yer bulmuş ve bununla beraber egemen özne, ötekinin yaratılmasında söz sahibi olmuştur. Böylece Türkiyelilerin tarafından yaratılan öteki, söylem olarak dilde belirginleşmekte²³ (Türk, 2013, s. 208-209) ve bu durum Gaziantep'linin güvenlik kaygılarının ortaya çıkmasında asli kaynakların başında gelmektedir.

Bu anlamda söylentilerin güvensizliğin yayılmasında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmemiz gerekmektedir. Öyle ki her iki toplum içinde de kulaktan dolma enformasyonlar önü alınamayan bir şekilde yayılmakta ve büyük çoğunluğu gerçeği yansıtmayan tevatürlere dönüşmektedir. Bu tür söylentilerin yayılması sonucu oluşan Suriyelilerin topluma tehdit oluşturduğu algısı, hızlı olduğu kadar derin bir şekilde ilerlemekte (Çelik ve diğerleri, 2014, s.20) ve bu nedenden dolayı Suriyelileri güvenliğe düşman olarak gören Gaziantep'linin sayısı azımsanmayacak bir nüfusa tekabül etmektedir.

Toplum içinde kaynağı belli olmayan söylentiler, hızlı ve amaca dönük bir şekilde yayılmaya devam ettikçe Türkiyeliler, Suriyeliler hakkında bilgi sahibi olmadan önyargı saikine sahip olabilmekte, böylece halklar arasında sınır daha da derinleşmektedir. Böylece egemen özne tarafından yaratılan söylem ve söylentiler, güvenlik kaygısının temeli oluşturan ve toplum içinde güvensizliğe sebep olan bir hale bürünmektedir. Bir diğer deyişle söylemler söylentilerin önünü açmakta ve böylece ön yargı saikine sahip insanların başını çektiği bu toplum mühendisliği çalışmaları nefret söylemlerinin gündelik hayatta yenilenmesine ve yayılmasına neden olmaktadır. Buna göre nefret söylemleri düşünce ve kültür üzerinden bir sınır belirleme aracı olarak etnisiteyi kullanmakta ve bütün Suriyelileri Araplıkla özdeşleştiren Türkiyeliler, Suriyelilere karşı oluşturulan nefret söylemlerinin çıkış noktasını oluşturarak Suriyelileri genelleyci kimlik tanımlarıyla

²³ Öteki'nin etik dahilindeki yapısı, Schmitt tarafından iç savaşta düşman olarak konumlandırılmıştır.

Türkiye toplumunun dışında konumlandırmaktadır. Anımsamakta fayda var ki güvenlik üzerine konuşmalar faşistlik yolunda tehlikeli bir kulvarı oluşturduğundan güvenliğe dair yazılamaların hem içerik hem de biçim yönünden masumiyeti sorgulanmaya açık bırakılmalıdır (Neocleous, 2011, s. 141).

Gaziantep'in ekonomik ve toplumsal yapısından Suriyeliler bölümünde bahsetmiştik. Bu bölümde ise şehrin ekonomik yapısının güvenlik eksenini doğrultusunda Türkiyeliler aleyhine değişiminden söz etmeyi yerinde bulduk. Gaziantep'teki güvenlik kaygılarını söylem ve söylentiler dışında elbette daha çeşitli nedenlere bağlamak mümkündür. Bunların başında ekonomik kaygılar, sınır güvensizliği, iletişim eksikliği ve nüfusun kalabalıklığı gibi etkenler gelmektedir. Saydığımız tüm bu etkenlerin insanlar arasında güvenliğe dair derin kaygıların oluşmasına neden olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle binlerce Suriyelinin işsiz olması Gaziantep'liler arasında güvenlik kaygılarının önemli bir sac ayağını oluşturmaktadır. Yoksulluktan ve yoksulluk korkusundan; işsizliğe bağlı olarak gelişen avarelik ve avarelik korkusundan korunma bir bütün olarak gerçekleştiremediği takdirde toplumun derinden sarsılma ihtimali göz ardı edilmemelidir (Bauman, 1999, s. 71). Bu minvalde toplumdaki Suriyelilerin büyük çoğunluğunun yoksulluğa bağlı muhtaçlığı Gaziantep'lileri güvensizliğe sevk etmekte, bu durumun Suriyelilerin üzerinde; ancak Suriyeliler reelinde gerçekleşen bir olgu olduğunu düşündürmektedir.

On binlerce Suriyelinin açlık sınırının altında yaşaması, düzensiz ve güvencesiz çalışma şartlarına sahip olması da Gaziantep'liler tarafından güvenliğe bir tehdit unsuru olarak görülmektedir. Öyle ki ekonomik sorunların, güvenliğe doğrudan etki edebilme ihtimali toplumun belleğinde sürekli olarak yer etmekte, bu durum Suriyelilerin toplum için güvenlik tehdidi olarak belirlenmesinde önemli yer tutmaktadır.

Suriyelilerin çalışma hayatı dahil olmak üzere, Gaziantep'lilerle karşılaşma alanlarında zihinlerde uyandırdığı “kavgacı ve uzlaşılmaz tavır” bir diğer ön yargı saikin oluşmasına neden olmaktadır. Türkiyelilerin bu genelleyici tutumu nedeniyle Suriyeliler de kendilerini Gaziantep'liler kadar güvensiz hissedebilmektedir.

Özellikle alt gelir grubuna dahil binlerce Türkiyeli, Suriyelilerin ucuz ve güvencesiz çalışma şartlarına razı gelmesinden dolayı işsiz kalmıştır. İşverenler ve sermaye sahipleri

ri, Suriyelileri, Türkiyeli emek gücü sahipleri karşısında kontrol edici bir güç olarak kullanmış, bunun sonucunda işverenlerin çalışma şartlarına uymayı reddeden binlerce Türkiyeli işlerinden olmuştur. Bu durum, Suriyeliler ile özellikle düşük gelirli Türkiyelilerin karşı karşıya gelmesine neden olmuştur. Şu ana kadar toplumda sınıfsal (aynı sınıfa dahil) ırkçı bir infialin meydana gelmemiş olması, ileride bunun gerçekleşmeyeceği anlamına gelmemektedir. Buna bağlı olarak birçok Türkiyeli emekçi Suriyelilerin işlerini ellerinden aldığı görüşünü sahip görünmektedir. Bunun gibi halkların karşı karşıya gelmesine neden olabilecek gelişmeler tehdit söylemleri ile adli boyutlara ulaşmamış olsa da yaşanan ekonomik yoksunluk, bu durumun çok farklı noktalara ulaşma potansiyelini içinde barındırmaktadır.

Suriyelilerin ucuz ve güvencesiz emek gücü olarak çalışmayı kabul etmek mecburiyetlerinden dolayı binlerce Türkiyeli'nin işsiz kalmış olması gerçeği güvenliğin ekonomiden ayrı düşünülemeyeceğinin göstergesidir. Anlaşılacağı üzere, toplumda yer edinebilmek istihdamla doğrudan ilişkilidir.

Emek gücü piyasasında dezavantajlı konumlarından dolayı bir tür meta değeri gören Suriyeliler, işsiz kalmaları durumunda ciddi bir yoksulluk ve dışlanmayla karşılaşma ihtimali taşımaktadırlar (Toksöz, 2006, s. 76). Ancak Türkiyeliler de sömürü üzerinden işletilen piyasanın kendilerini Suriyeliler ile karşı karşıya getirilmesi olasılığından her fırsatta söz etmeye devam etmektedir. Buna mukabil toplumdaki egemen güce ait iş kollarındaki değişimlerin Suriyeliler lehine olduğunu düşünen yerli emek sahiplerinin toplumsal güvenlik algısının ekonomik realiteden ayrı düşünülemeyeceği kanaatine sahip olduğu bilinmektedir.

Gaziantep'liler arasında güvenlik kaygılarına neden bir diğer sorun iletişimsizliktir. Anlaşma ve anlaşılammış olmanın vermiş olduğu rahatsızlık toplum içinde ve üzerinde bir etki yaratabilmektedir. Buna toplumdaki egemen kültür yapısının tehdit edildiği düşüncesi de eklendiğinde Gaziantep'liler, Suriyelileri tehdit unsurunun başına oturtmaktadır.

Son olarak, sınırın yaratmış olduğu güvenlik algısından söz edeceğiz. Sınırın kontrol edilebilirliğinin zorluğu Suriye'den Türkiye'ye Suriyelilerle birlikte IŞİD vb. oluşumla-

rın militanlarını sokmasına neden olmuştur. Özellikle 2016'nın ilk aylarında Türkiye'de meydana gelen patlamaların Türkiyelilerin Suriyelilere karşı tutumlarının daha da sertleşmesine neden olduğu görülmektedir. Suriyelilerin, IŞİD gibi terör örgütleriyle yan yana anılması ve sınırın geçişkenliğini her türlü tedbire rağmen sürdürmesi bu güvenliğe dayalı tedirginliğin diri kalmasını sağlamıştır.

Toplumdaki egemen kültürde bir değişimin meydana gelmesi ihtimali Suriyelilerin şehirdeki varlığını doğrudan olumsuz etkilemektedir. Bu anlamda Gaziantep'in toplumsal yapısı, bir gerekçeye ihtiyaç duymaksızın Suriyelileri hedefe oturtabilmektedir. Yukarıda saydığımız tüm bu nedenlerden dolayı Gaziantep'te yaşayan Suriyeliler, çoğu Türkiyeli için bir güvenlik algısıyla çerçevelenmektedir. Kati olarak toplumsal güvenliğe doğrudan olumsuz bir etki tespit edilememiş olmasına rağmen başta iletişimsizlik ve önyargılar güvenlik ütopyalarının doğmasına neden olmakta, kimi Suriyelilerin sebep olduğu olumsuzluklar genellenerek bu kaygıyı dallandırıp budaklandırmaktadır. Ayrıca son zamanlarda Türkiye'de artan terör eylemleri, Suriyelilerin toplumdaki negatif konumlarını pekiştirmekte, geçen 5 yıla rağmen iki toplum arasında hayali duvarları muhafaza etmektedir. Gaziantep'lilerin Suriyelilere yönelik güvenlik kaygılarının saydığımız nedenlere dayanmasının yanında, toplumda görece var olduğu iddia edilen huzur ortamı ekonomi ile de yakından alakalıdır. Buna göre Suriyelilerin emek güçleri işverenler tarafından istismar edildiği sürece ve takdirde güvenliğe karşı tehdit oldukları söylemi bahane edilerek, sömürünün devamı sağlanmış olacaktır. Bu noktada neoliberal sistemin kapital üzerinden yaratmış olduğu güvenlik tehdidine dayanan bu sömürü çarkı işleyemez duruma geldiğinde Türkiyeliler ve Suriyeliler arasındaki oluşturulan suni krizin reele dönüşme ihtimali gözardı edilmemelidir.

3.3. GÖÇ VE EKONOMİ

Güvenlik olgusu ile karşılıklı ilişkisinin yanında *de facto* ekonomi modeli Suriyeliler ile Gaziantep'liler arasındaki ilişkiyi anlamlandırma ve açıklamada önemli bir yere sahiptir. Bu bölümde göçle yeniden düzenlenen ekonomik yapıdaki sorunlar, Suriyelilerin iş dünyasında yer almasına bağlı olarak Türkiyeli emekçilerin değişen durumları, Türkiyelilerin Suriyelileri ucuz emek gücü olarak kullanması, ve buna bağlı olarak canlanma görüldüğü öne sürülen Gaziantep ekonomisini Türkiyeliler üzerinden bir analizle ele alacağız. Bu anlamda göç üzerinden yapılanan piyasa koşulları Gaziantep'te var olan ekonomik ilişkileri analiz etmemizde bize yardımcı olacaktır.

Bir tür savaş ekonomisi uygulaması olan göçmen ekonomisi²⁴, reel piyasada gerçekleşen artışların üzerinde değişimler gösteren, suni enflasyon temelli, yüksek kâr odaklı ve savaşın yaratmış olduğu şartlara göre koşullanan/değişim gösterebilen bir kapitalist ekonomi modelidir (Yazigi, 2014). Örneklerinin büyük savaşların ardında görebileceğimiz savaş ekonomisinin bir alt dalı olan bu ekonomik yapı, Gaziantep'in Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle yeniden düzenlenen ekonomi temelli toplumsal yapısının nedeni ve aynı zamanda sonucudur. Buradan hareketle Gaziantep'in üretime dayalı ekonomik yapısı, Suriyelilerin şehre gelmeye başlamasıyla, enflasyona dayalı bir hale bürünmüş, talebin fazlalığı ve arzın yetersizliği öne sürülerek yeni bir biçim almıştır. Göçmen ekonomisi üretimin yanında şehir içi ekonomik dengelerde de değişiklikler meydana getirmiştir. Kiraların yüzde yüze yakın yükselmesi, göçmenlerin ucuz emek gücünün sömürülmesi ve buna bağlı olarak illegal yollara savrulması, yasal olmayan yollardan ticarete dayanan küçük esnaf modelinin yayılması, kaçakçılık ve göçmenler üzerinden emek gücü piyasasının kontrol edilmesi sayabileceğimiz diğer başlıklardır.

Son yıllarda Türkiye'de başlayan ekonomik kriz bir sanayi ve ticaret şehri olan Gaziantep'te de hissedilmeye başlanmış, bu açıdan Gaziantep, tasarrufundan çok fazla bir harcamaya oranıyla Türkiye'nin en borçlu ikinci şehri olmuştur.²⁵ Bu göstergelerin haricinin-

²⁴ Bu tanım, Suriyelilerin Gaziantep'e göç etmesiyle yeniden düzenlenen ekonomik piyasa koşulları olarak anlamlandırılabilir.

²⁵ Bkz. (<http://www.hurriyet.com.tr/iste-turkiyenin-en-borclu-ili-26355288>) (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2016).

de yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler de Gaziantep'in bozulmaya yüz tutan ekonomik yapısının bir tezahürünü oluşturmaktadır. Ticaret ve Sanayi Odalarının büyükşehir belediyesi ve üniversitelerle ortaklaşa düzenlenen çalıştaylar²⁶ ile Suriyelileri şehrin ekonomik ve toplumsal yapısına entegre etme çalışmaları, Gaziantep'in ekonomik yapısının Suriyeliler üzerinden bir canlandırma çabası olarak görülebilir.

Suriyelilerin “unutulmaya yüz tutmuş” mesleklere yönlendirilmesi ve ucuz/güvencesiz (Toksöz, 2006 s.73) şekilde çalıştırılması gerçeği ekonominin kalkınması adına görmezden gelinmiş, böylece Suriyeliler Gaziantep ekonomisinin emniyet supabı olarak anılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda Gaziantep’li iş verenler ile emek gücü sahipleri sık sık karşı karşıya gelmekte, bunun sonucunda kâr dürtüsüne bağlı olarak asgari insani şartlar tartışmaya açılmaktadır.

Kapitalist ekonominin bir açmazı olarak göçmenler hem şikayet edilen aynı zamanda ihtiyaç duyulan ucuz emek gücünün sahibidirler. Güvenlik başlığında da anlattığımız üzere Gaziantep’lilerin Suriyelileri güvenliğe karşı tehdit olarak görmelerine karşın onları ihtiyaçları doğrultusunda kullanabildikleri sürece güvenlikçi söylemlere devam edeceğini kestirmek güç olmasa gerektir.²⁷ Bu noktada güvensizliğe getirilen tüketime dayalı çözüm yolu mevcut güvenlik politikalarını destekleyici bir niteliğe sahip olacaktır (Neocleous, 2014, s. 217).

Gaziantep'in bir sınır şehri olması sınırdaki gelişmelerin ekonomisine doğrudan etki etmesine neden olmaktadır. Bu anlamda sınırların piyasaya eklenmesi, (Danış ve Soysüren, 2014, s.72) oldukça eskilere dayanan bir gerçek olmasına karşın, piyasaların sınırlara olan ilgisi özellikle savaş zamanlarında düzenleyici ve denetleyici güç olan devletin kimi zaman dahili bilgisi kimi zaman da dahili olmayan bilgisi üzerinden işlemektedir. Buna göre sınır, denetimli bir geçirgenlikle (Danış ve Soysüren, 2014, s.85) piyasaya tabi kılınmakta ve sermaye ilişkilerinin pozitif yönlü hareketine imkan sağlamaktadır.

²⁶ Çalıştayla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (<http://www.gaziantep.gov.tr/suriyeli-misafirlerimize-yonelik-calistay-duzenlendi>) (Erişim Tarihi: 15 Nisan 2016).

²⁷ Suriyeliler konusunu Gaziantep üzerinden anlattığımız için Gaziantep’liler örneğini verdik. Güvenlikçi söylem üzerinden ekonomik düzenin yeniden üretilmesi kapitalist ekonominin uygulandığı her yer için geçerlidir.

Topraklarını zorla terk etmek mecburiyetine bağılı olarak ciddi ekonomik darboğazın pençesinde kalan dezavantajlı konumları, Suriyelilerin peşini savaştan sonra da bırakmamış, bu anlamda Suriye'den kaçarak Gaziantep' e sığınan Suriyeliler, emek yoğun, vasıfsız ve güvencesiz işlerde (Castles, 2009, s.63) çalışmak zorunda bırakılmışlardır. Ailelerini geçindirmek için günlük 15 ila 30 lira arasında değişen yevmiyelerle yaşamlarını idame ettirmeye çalışırken bir yandan da iş hayatının zorluklarına göğüs germekle karşı karşıya bırakılan Suriyeliler, işverenler tarafından Gaziantep ekonomisinin kurtarıcısı olarak görülmüşlerdir.²⁸ İşverenlerin ucuz ve güvencesiz emek sahibi olması nedeniyle Suriyelileri çalıştırmayı tercih etmesi diğer yandan Türkiyeli emek sahiplerinin işlerinden olmasına neden olmuştur. Toplumsal etkileri bir yana, Suriyelilerin ağır şartlar altında çalıştırılması Türkiyeliler arasında hem rahatsızlığa hem de hoşnutluğa neden olmaktadır. Türkiyeli işverenlerin Suriyeli emek sahipleri üzerinden çok daha fazla kar etmesi onları durumdan memnun kılarken, Türkiyeli emek sahiplerinin işlerinden olmasına ve bunun sonucu olarak rahatsız hissetmesine sebebiyet vermektedir.

Suriyeliler, Gaziantep ekonomisinde vasıfsız emek gücünün büyük çoğunluğunu karşılamaya başladığından bu yana, işverenlerin ilk tercihlerini oluşturmaktadır. Kaba bir hesaplama ile Türkiyeli bir emekçinin işverene maliyeti aylık iki bin lirayı bulurken, Suriyeli emek sahipleri bu oranın yarısı hatta üçte birine denk gelmekte, aradaki bu fark işverenler için azami kar ancak emek sahipleri açısından asgari insani şartlarını da beraberinde getirmektedir. Suriyelilerin gelmesiyle piyasada emek rekabetinin artması ve bununla baş edemeyenlerin işlerinden olması oldukça önemli bir sorun olarak devam etmektedir.

Sermaye sahibi bazı Türkiyelilerin, çıkmazda olan Gaziantep ekonomisinin Suriyelilerin gelmesiyle rahat bir nefes aldığı görüşüne sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu anlamda bazı işverenler Suriyelilerin dezavantajlı durumlarından azami ölçüde fayda sağlarken, asgari düzeyde gidere sahip olmaktadır. Suriyelilerin ekonomiye entegre edilme çabaları Türkiyeliler ile eşit şartlarda olduğu takdirde anlayışla karşılanabilecekken işve-

²⁸ Bu konuda yapılmış bir çalışma için bkz: (<http://www.impr.org.tr/tr/wp-content/uploads/TÜRKİYE-İLE-SURİYE-ARASINDAKİ-KRİZİN-GAZİANTEP-VE-HATAY-BÖLGESİ-EKONOMİLERİ-ÜZERİNDEKİ-ETKİLERİ.pdf>) (Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2016)

renlerin büyük çoğunluğunun ucuz ve güvencesiz emek sahibi olan Suriyelilere sahip çıkma bahanesinin arkasına sığınarak onların emeklerinden sınırsız fayda sağladığı gerçeği doğrudan gözlemlerimizden elde edilen bilgilerin açık bir sonucunu yansıtmaktadır.

Ucuz ve güvencesiz emek gücü arz etmek zorunda bırakılan Suriyeliler Gaziantep'te ortaya çıkan mafyavari emlak işletmeciliği ile de baş etmek zorunda kalmışlardır. İkinci bölümde bahsettiğimiz üzere, özellikle ve ısrarla Suriyelilerle iş yapmaya çalışan emlakçılar ve kira/komisyona ücretlerini yıllık enflasyon oranlarının çok üzerinde tutan bazı ev sahipleri Suriyeliler üzerinden muazzam bir kapitalist pazar oluşturmuş durumdadır. Dikkatle bakıldığında ortaya çıkarılan bu dayanıksız artış oranlarının arz talep dengesi ile hiçbir ilgisi olmadığı görülecektir. Gaziantep'te yapımı hala devam eden inşaatlar da hesaba katıldığında binlerce dairenin boş olduğu söylenmektedir. Bazı Gaziantep'lilerin yapısal olarak fırsatçılığı, kiralardaki bu suni artışı tetiklemekte bu durum karşısında hem Türkiyeliler hem de Suriyeliler büyük zorluklarla karşılaşabilmektedir.

Suriyelilerin dezavantajlı konumları onları iş hayatında da olumsuz etkilemekte, çalışmadıkları takdirde güvenliğe tehdit olarak görülürken, çalıştıklarındaysa Türkiyeli emekçilerin işlerine tehdit olarak görülmektedirler. Bu anlamda arada kalmışlığın en iyi örneği olarak Suriyeliler, iş verenlerin insafına terk edilmiş; hayatta kalmak için asgari şartların da altında koşullara razı gelmişlerdir. İçinde buldukları duruma rağmen iş piyasasının kar odaklı yapısı onları mağdur etmeye devam etmekte ve Türkiyeli emekçilerle karşı karşıya getirmektedir. Suriyeliler ile Türkiyelileri iş piyasası üzerinden rekabete tutuşturup haksız kazanç elde eden sermaye sahipleri, bu durumu güvenlik sorunları ve toplumsal karışıklık üzerinden sürdürmeye devam etmekte, böylece Suriyeliler egemen kültür içinde yer edinebilmek için her türlü dayatmayı kabul etmek durumunda kalmaktadır. Bundan sonraki bölümde Türkiyeliler üzerinden Suriyelilerin toplumdaki birlikte yaşama pratiklerini ve Gaziantep'teki var olan durumu gerekçeleriyle aktarmayı yerinde bulduk.

3.4. TÜRKİYELİLERİN GÜNDELİK İLİŞKİLERİNDE NEOLİBERALİZMİN BİRLİKTE YAŞAMA PRATİKLERİNE ETKİLERİ

Gündelik ilişkilerde canlı bir ticaret hayatının olduğu, toplumun ürettiğinden fazla tükettiği bir şehir olarak Gaziantep'te Suriyeli sığınmacılardan önce yerli ve yabancı turist üzerinden işleyen hareketli bir ekonominin var olduğu söylenebilir. Kültürel olarak zengin, heterojen nüfus yapısına rağmen farklılıkları özümsemiş olan şehir Suriyeli sığınmacılarla birlikte ciddi bir dönüşüme uğramıştır. 2016 sonları itibariyle her beş kişiden birinin Suriyeli olduğu bir toplumda değişimlerin meydana gelmesi elbetteki makul görünebilir; ancak Türkiyelilerin bir savunma mekanizması olarak kullandıkları farklı kültür, farklı dil vb. söylemler toplumdaki değişime verilen tepkiselliği ölçme anlamında önemli görülmektedir. Daha önce bahsedildiği üzere Gaziantep'in egemen kültür yapısının kendine özgülüğü ve bu yapının yıkılma tehdidi olarak karşısında Suriyelileri konumlandırması gündelik pratiklerde bazı sorunlar meydana getirmektedir. Suriyeliler ile giderek daha çok karşılaşmanın yaşanması, geçen zamana rağmen Suriyeli sığınmacıların Gaziantep kültürüne entegre edilememesi ve hatta geri dönmemeleri Türkiyelilerin birçoğunun Suriyeli sığınmacılara karşı bir konum almasında en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Ancak iş hayatı dışında Suriyeliler ile iletişim kurma gereksiniminin hissedilmemesi ve onların sürekli olarak toplumun dışında kalacağı düşüncesi gündelik ilişkilerde meydana gelen sorunların başında gelmektedir. Bu bölümde ayrıntılı başlıklarla Türkiyelilerin Suriyelilere karşı gündelik yaşam pratiklerine değinilecektir.

3.4.1 Gaziantep'teki Suriyeliler Ve Toplumsal Konumları

Suriye iç savaşının ilk yıllarında Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin hemen hepsi Türkiye toplumunda savaş mağduru, mazlum vb. sıfatlarla yer bulmuş olsa da ilerleyen zamanlarda Suriyelilerin geri dönmeyeceği anlaşıldığında Türkiye toplumunun Suriyelileri algılayışlarında ve toplumsal konumlandırılışlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Suriyelilerin toplum içinde daha fazla görünür olması ve Türkiye toplumuyla ilişkiler kurmaya başlaması, çok çeşitli nedenlerden dolayı zihinlerdeki mazlum Suriyeli algısının yıkılmasına neden olmuş ve ilişkilerin boyutu ve şekillenmesinde bir üst kimlik olarak adlandırabileceğimiz Suriyeli kimliğinden çok etnik alt kimlikler etkili olmaya başlamış; Suriyelilerden bahsedilirken Arap, Türkmen, Kürt kimlikleri ön plana çıkmıştır. Biz de bu yüzden birlikte yaşam pratikleri konusuna alt kimliklerin etkisi ile başlamayı yerinde gördük. Türkiye ve Gaziantep'teki Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunu oluşturan Araplar, başta kültürel yapılarının farklılığı olmak üzere, dil ve iletişim eksikliğinden dolayı en dezavantajlı grubu oluşturmaktadır. İkinci bölümde de bahsettiğimiz üzere Suriyeli Kürtler ise Türkiyeli Kürtler ile aralarında bir dayanışma ağı oluşturduğundan Araplardan daha avantajlı konumdadırlar. Yaptığımız gözlem sonucunda Gaziantep'teki Kürtlerin, Suriyeli Kürtleri soydaşlığa bağlı olarak kendine yakın görmesi ve onları sahiplenici tutumu toplumsal tabanda Kürtlerin Araplardan daha avantajlı konumuna bir örnektir. Bu anlamda Suriyelilerin içerisinde en avantajlı görülebilecek olanlar ise Türkmenlerdir. Türkmenler, anlaşma/anlaşılma sorunsalına dahil olmadığından Türkiye toplumunda en kabul görmüş Suriyeli kesimi oluşturmaktadır. Bunun gerçekleşmesinde Türkmenlerin, Türkiye ile olan tarihsel bağlarının da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu doğrultuda Gaziantep'teki Suriyeliler arasında en çok kabul görenler de yine Türkmenler olmuştur. Toplumda yayılan kaniya göre Araplar ile Türkmenler arasındaki kültürel farkın, Türkiyeliler ile Araplar arasındaki kadar derin olduğu ve Türkmenlerin yaşam tarzlarından, gündelik ilişkilere varan süreçte Türkiyeliler ile ortaklıklarının olduğunu düşünülmektedir.

Yapılan gözlemlere göre Türkiyelilerin alt kimlikleri, Suriyelilere olan yaklaşımlarında önemli bir yer tutmaktadır. Türkler, Türkmenlere, Kürtler ise Suriyeli Kürtlere daha yakın hissetmektedir. Araplar ise başta da söylediğimiz üzere toplumdaki en dezavantajlı konuma sahip Suriyelileri temsil etmektedir.

3.4.2. Kültürel İlişkilerde Dil Sorunu

Suriyelilerin toplumdaki konumlarını belirleyicisi olan alt kimlikleriyle dilleri arasında da doğrudan bir ilişki söz konusudur. Bu anlamda dil, toplumsal kabulde alt kimlikten ayrılmaz bir yere sahiptir. Dil, iletişimin ilk ayağını oluşturmasından dolayı, kültürel ilişkilerle de yakından bağlantılıdır. Öyle ki, ayrımcılık ya da kabulde belirleyici bir etkisi vardır. Gaziantep'linin büyük çoğunluğu dil ve iletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunsalların tamamını Suriyelilere mâl etmiş, Türkçe dışında bir alternatif anlaşma aracına izin vermemiştir. Buna göre Gaziantep'li tarafından Suriyelilerin toplumsal konumlarının belirleyicilerinden bir tanesi Türkçe'ye hakim olma düzeyi olarak görülmektedir. Suriyelilerin güvenlik, ekonomik ve toplumsal ilişkilerde en büyük handikaplarını oluşturan iletişimsizlik Gaziantep'li açısından önemli bir eşik olarak görülmektedir.

Gaziantep'in kendine has toplumsal yapısının Suriyeliler ile birlikte değişmeye başladığından daha önce verdiğimiz örneklerde söz etmiştik. Bu noktada egemen kültürün değişime uğrama tehdidi toplumdaki heterofobiyi canlandırarak Suriyelilerin farklı kültürel yapıları hars olarak adlandırılan Gaziantep'liliği yıkıma uğratacağı düşüncesinin doğmasına neden olmakta böylece Suriyelilerin kültürlerini yaşatma ve yaşama pratikleri halihazırdaki dezavantajlı durumlarını daha da kötüye götürmektedir. Bu düşüncenin temelinde Gaziantep'teki 350 ila 500 bin Suriyelinin toplumun değişime dirençli yapısını sarsacağı hatta kendi lehlerine dönüşüme uğratacağı kaygısı yatmaktadır. Tüm bunların sonucunda kültürel değerlerin kent ortamında ortaya çıkan çeşitli etkenlerle ilişki halinde olmasına bağlı olarak Suriyelilerin kültürel değerlerini yaşamalarını önemli bir sorun haline getirmekte ve böylece egemen kültür alt kültürlerin oluşmasını engellemektedir (Harvey, 2013, s. 81-82).

Suriyelilerin özellikle yoğun olarak yaşadığı semtleri "Küçük Suriye" olarak adlandıran bazı Gaziantep'li bu yerleşim yerlerinin artık şehrin aidiyeti dışında kaldığı görüşüne sahiptirler. Bu duruma örnek oluşturacak 15'e yakın yerleşim yerinde Suriyeliler nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturmakta ve bu Gaziantep'li arasında heterofobiye bağlı dışlamacılığın yayılmasına neden olmaktadır. Bir diğer deyişle Gaziantep'li şehrin Suriyeliler tarafından ele geçirileceği kaygısını zihinlerinde nefret duygusu ile sürekli yineleyerek bir savunma mekanizması oluşturmaktadırlar.

Suriyeliler, Türkiye'ye giriş yaptığı ilk andan itibaren devletin kurum ve kuruluşları ile muhatap olmuş, bu ilişkilerde birçok zorlukla karşı karşıya kalmışlardır. Kayıt altına alınma sürecinde emniyet ve il göç müdürlüğü mensuplarıyla, sonrasında devlet hastaneleriyle, milli eğitim müdürlükleri, üniversiteler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla karşılıklı ilişki kuran Suriyeliler birçok kez iletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunlarla yüz yüze gelmiştir.

Suriyeliler, Türkiyeliler gibi gün içinde bir çok nedenden dolayı kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişki kurmak zorunda kalmakta, bu hem Suriyeliler hem de Türkiyeliler tarafından çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bunlardan en çok dillendirileni ise Türkiyelilerin Suriyeliler karşısında geri planda kaldığı iddiasıdır. Birçok Türkiyeli, devletin kurum ve kuruluşlarının yapılan işlemlerde Suriyelilere öncelik tanıdığını ve bu durum karşısında haksızlığa uğradığını dillendirmekte; bu ve buna benzer durumlar neticesinde Türkiyeliler çoğu zaman Suriyelilere karşı cephe alma yoluna gitmektedirler.

Suriye'deki iç savaşın bittiği göz önünde alındığında dahi Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun geri dönmeyeceği tahminleri yürütülmekte ve üçüncü bir ülkeye göç etmedikleri takdirde Türkiye'deki hukuki konumlarının ne olacağı muallakta olan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan gözlemler sonucunda Suriyelilerin çok büyük bir çoğunluğu Türkiye vatandaşlığına geçmeyi isterken, Türkiyeliler de neredeyse aynı oranda Suriyelilere vatandaşlık verilmesine karşı çıktığı kanaatine ulaşılmıştır. İki halk arasındaki bu karşıtlık merkezi yönetim nezdinde henüz bir yanıt bulmazken, 3 milyona yakın Suriyelinin hukuki konumlarının ilerleyen zamanlarda hem toplum hem de yönetim katında daha çok tartışılacağı aşikardır. Bu noktadan hareketle Suriyelilerin misafir mi yoksa ev sahibi mi olduğu konusunun vatandaşlıkla olan keskin bağlantısına Türkiyelilerin yorumunun açık ara olumsuz olduğu gözlenmektedir.

3.4.3. Gaziantep'teki Suriyeli Kadınların Toplumdaki Yeri

Toplumda Suriyeliler ile Türkiyeliler arasında yaratılan bir diğer sorun ise kadın imgesidir. Bu konu başlı başına bir tez konusunu oluşturmasına rağmen Türkiyelilerin sıkça değindiği bir sorun olmasından dolayı burada kısaca değinmekte fayda gördük. Buna göre Türkiye'nin toplumsal kültüründe Suriyeli kadının konumu, Türkiyeli kadınlarla aralarında yaratıldığı belirtilen açmazların nedenleri, ve çocuk yaştaki evliliklerin Gaziantep'in yapısal dönüşümüne etkileri sırasıyla ele alınacaktır.

Türkiye'ye zorunlu olarak göç eden Suriyelilerin ortalama yarısı kadınlardan oluşmakta ve bunların büyük çoğunluğu evin sınırları içinde hayatlarını devam ettirmek zorunda kalmaktadır. Bu durum hem Suriyelilerin kadını toplumdaki izole eden kültürel formuyla hem de Türkiye'de özellikle erkekler tarafından yaratılan "Suriyeli kadın" imgelemiyile doğrudan ilişkilidir. Türkiyeli erkeklerin büyük bir çoğunluğu Suriyeli kadınları sahipsiz ve muhtaç bir meta olarak algılamakta böylece Suriyeli kadınlar – özellikle dul ya da bekar ise – toplum içinde görünür olmaktan kaçınılmaktadırlar. Türkiyeli erkeklerin bu tutumları Suriyeli ve Türkiyeli kadınlar arasında bir hamaset yaratmakta, böylece erkekler kadınlar üzerinden kontrol edici bir güce sahip olmaktadır.

Suriyeli kadınların bir kısmının eşlerini savaşta kaybetmiş olmaları onları Türkiye'de daha da zor durumda bırakmış, bu durum farklı kültürler arasındaki evliliklerin kurulmasını hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır. Kadınların yanında, çocuk yaştaki kızların evlendirilmesi Suriye kültüründe olağan karşılanırken, Türkiye hukukunda bunun karşılığı suça tekabül etmektedir. Ancak toplumda buna benzer onlarca örnekle karşılaşmaktayız. Öncelikle Suriyeli kadınların ve genç kızların zorunluluk veya istekleri doğrultusunda Türkiyeliler ile evlenme oranları giderek arttığı gözlemlenmekte ve özellikle 18 yaşının altındaki kız çocuklarının başlık parası karşılığında ve genellikle istekleri dışında Türkiyeliler ile evlendirmeleri toplumun belli bir kesiminde olağan karşılanarak Suriyeli kadınların bir obje olarak sunulmasına neden olmaktadır. Yaşlı erkeklerin çocuğu yaştaki Suriyeli kadınlarla evlenmesi, orta yaşlılar ve gençlerin ikinci hatta üçüncü eş olarak Suriyeli kadınları ve/veya genç kızları kuma olarak alması örnekleri Suriyeli ve Türkiyeli kadınların karşı karşıya gelmesine zemin hazırlamaktadır. Bunun yanında Suriyeli kadınların çaresizliklerinden faydalanma durumu İslami örneklerle de meşrulaş-

tırma yoluna gidilmektedir. Ancak Türk Ceza²⁹ ve Türk Medeni³⁰ Kanunu'na göre açıkça suç teşkil eden bu durum karşısında hiçbir yetkilinin adım atmaması kadınlar üzerinden eril ve aşağılayıcı bir sürecin işlemesine katkı sağlamaktadır. Dahası Suriyeli kadınların -giderek artan sayıda- seks işçiliğine zorlandığı ve bu kadınların geceleri kentin belli yerlerinde sık sık görüldüğü gözlenmektedir.

Suriyeli kadınların içinde buldukları zor durum bununla da bitmemektedir. Buna göre Gaziantep'te tespit edilen birçok noktada Suriyeli kadınlar ve genç kızlar para karşılığında seks işçiliği yapmakta, hatta Türkiyelilerle evliliklerin bir kısmında erkek, evlendiği Suriyeli kadını para karşılığında pazarladığı konusu toplum içinde yayılmaktadır. Suriyeli kadınların devlet korumasından mahrum olmaları bu ve benzeri örneklerinin yayılmasına ve olağanlaşmasına neden olmaktadır.

Türkiyeliler tarafından rahatsızlıkla karşılanan bir diğer durum ise Suriyeli kadınların doğum oranının yüksekliğidir. Suriyelilerin kültürel geleneklerinden kaynaklandığını belirttikleri yüksek doğum oranı gündelik yaşamda etkilerini göstermektedir. Zorunlu göçlerinden bu yana Türkiye'de doğan Suriyeli çocukların sayısının iki yüz bine yaklaşması³¹ ve halihazırdaki Suriyeli nüfusunun yaklaşık yarısını 18 yaşın altındakilerin oluşturması daha önce belirttiğimiz üzere Türkiyeliler arasında toplumsal dinamiklerin ileri vadede değişime uğraması tedirginliğine neden olmaktadır. Bu anlamda Suriyelilerin vatanlarından uzak olmalarına rağmen dünyaya çocuk getirmelerini eleştirilmekte ve bu çocukların orta vadede özellikle Gaziantep gibi sınır şehirlerinde toplumsal dönüşümleri hızlandıracağı görüşünü ifade edilmektedir.

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Türk Ceza Kanunu 103-104-105. madde.

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Türk Medeni Kanunu 124.madde.

³¹ Bkz: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/489656/Turkiye_de_dogan_Suriyeli_bebek_sayisi_150_bini_asti.html (Erişim Tarihi: 15 Mart 2016).

3.4.4. Bölüm Değerlendirmesi

Sonuç olarak, başlıklar halinde verdiğimiz her üç ana bölümde de Suriyelilerin Türkiye- liler tarafından hem istenmeyen kişiler ilan edilip hem de ihtiyaç duyulan göçmen ko- numlarıyla karşılaşmaktayız. Buna göre Suriyeliler güvenliğe tehdit olarak görülmekte, ancak güvenlik politikaları üzerinden kar objesi olarak konumlandırılmakta, ekonomiye sınıf düzleminden yaklaşıldığında orta ve üst sınıf için bulunmaz ucuz/güvencesiz emek gücü iken alt sınıfta rekabeti simgelemekte, gündelik yaşamda her alanda dışlanmaya maruz kalırken, yine belli bir kesim tarafından pragmatist heveslere kurban verilmekte- dirler.

Dahası, Suriyeliler gibi milyonlarca mülteci ve/veya sığınmacı neoliberalizmin sınırları olmayan dünya tahayyülünün aksine vatansız ve kimliksiz kalma tehdidiyle karşı karşı- yadır. Gerekçesi etnisite, din vb. de olsa neoliberalizmin Avrupalı olmayana bu ikiyüzlü yaklaşımı egemen olanın, tabi olana tahakkümünün (Althusser, 2014, s. 135) devam ettiğinin ve sınırları olmayan kapitalizmin kendine dahil olmayanı yok etmeye çalıştığı- nın bir göstergesidir. Bu minvalde Gaziantep pratiğinde Suriyeliler, egemen özne tara- findan güvensizlik, ekonomik yoksunluk ve farklılıklar üzerinden bir eleştiriye tabi tutu- larak dışlanan ancak faydalanılan bir pozisyona yerleştirilmekte, böylece birlikte yaşa- ma dair umutların çıkar ilişkisi temelinde ve en alt seviyede sürdürülmekte olduğu so- nucuna ulaşmaktayız.

4. BÖLÜM

SONUÇ

Bu tezin ana iddiası, neoliberalizmin güvenlik kavramı üzerinden özgürlükten ekonomiye ve bu deneyimlerle birlikte gündelik hayata dair her alana sirayet ettiğiydi. Bu noktada önce neoliberalizmin güvenlik merkezli işleyişi teorik olarak ortaya konulduktan sonra, bunun Suriye savaşına uzanan süreçte izlediği yayılmacı pratik serimlenmeye çalışıldı. "Neoliberalizm bu noktada siyasetin ve hayatın teknik rasyonellikler ve aparatlarla 'güvenikleştirilmesi' ve 'ekonomikleştirilmesi'dir "(Taşkale, 2016).

Braduel, devletin yüzyıllardır bir değişim ve yenilenme içerisinde olmasına rağmen, değişmeyen tek özelliğinin şiddeti meşrulaştırma aracı olan güvenliği kullanması olduğunu (Haspolat, 2012, s. 49) ve özellikle 1980 sonrasında biçimlendirilen neoliberal tanzimin devletle toplum arasındaki ilişkiyi güvencesizlik üzerinden örgütlediği belirtmiştir. Neoliberalizmle birlikte sermaye ilişkilerinin devlet-toplum ilişkilerinin önüne geçmesiyle, gündelik hayata dair her şey kâr marjı etrafında biçimlendirilmiştir (Neocleous, 2014, s. 97). Büyük sermaye gruplarının daha fazla kâr dürtüsü ile küçük ancak yayılmacı sermayelere dönüşmesine bağlı olarak; ulus-devletlerin sosyal ve bir bakıma toplumu dengeleyici gücü törpülenmiş; bunun akabinde kapitalistlerin karşısında yoksul ve işçi sınıflarının marjinalleştirilmesi onları sermaye adına tehdit edici bir kalıba sokmuş ve neoliberalizmin güvenlik algısı, kendini varsaydığı tehdit/tehlike üzerinden sürdürmeyi başarmıştır (Haspolat, 2012, s. 100). Neocleous'un da ortaya koyduğu gibi, yoksul işçi sınıfı kapitalist sermayenin karşısında devletin baskı aygıtları tarafından kontrol altında tutulmaya çalışılırken, güvenlik kavramı sermaye ve devletin yeni ege-men ideolojisi haline dönüşmüştür (Neocleous, 2014, s. 219-220). Belirtmek gerekir ki, neoliberal ideolojinin güvenlik algısı sosyal devletler döneminin tam tersi bir görünümünü ifa etmektedir. Refah devletinin insanlara sunmuş olduğu sosyal güvenlik, neoliberalizmle beraber sermayenin kontrol ve denetiminde bir güvencesizlik olarak gündelik hayatta sürekli yeniden üretilen ve korku salan bir şekle bürünmüştür (Giddens, 2002, s. 136-137).

Foucault'ya göre yasa yasaklamayı, disiplin kural koymayı, güvenlik ise hem yasaklamayı hem de kural koymayı, yani bir üst belirlenim biçimini ifade etmektedir (Foucault,

2013, s. 7-11). Böylece neoliberalizm kendi yarattığı güvensizlik algısı üzerinden bir güvenlik açığı ortaya çıkarmakta ve bunu yine kendi ereklere doğrultusunda güvenlik algısıyla pazarlamaktadır (Neocleous, 2011, s. 129). Güvenlik bu anlamda ihtiyaç duyulan ve talep edilen bir konumda devletin temel siyasası ve toplumun yeni dini olarak karşımıza çıkmaktadır.

Neoliberalizmin güvenliği bir yönetim biçimi haline getirmesi, özellikle Suriyeliler bağlamında kolaylıkla görülebilir. Çalışmanın ana çerçevesini oluşturan neoliberal güvenlik yaklaşımı insana dair olan her şeyi yeniden konumlandırma ve piyasanın kendine has yöntemleriyle yeniden biçimlendirme gücünü elinde bulundurmaktadır (Özkazanç, 2011, s. 17-18). Çalışma kapsamında güvenliğe doğrudan etki eden alt başlıklar ekonomi, sınır, göç ve etno merkezilik olarak sıralanmıştır. Buna göre göç olgusu üzerinden ele alındığında güvenlik, istenmeyeni ve kendinden farklı olanı sınır dışında bırakmak için kullanılırken (Danış ve Soysüren, 2014, s. 179), ekonomik olarak da denetleyici ve belirleyici bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Dahası, tüm bunlar neoliberalizmin etno-kültürelci yanına itici bir pozisyon yüklemektedir.

Güvenliğin bir din gibi sunulduğu neoliberal toplumlarda insanlar özgürlüklerini güvenliğe önelemiş (Neocleous, 2014 s. 41), güvenlik böylece hükmeden-hükmedilen ilişkisinde yönlendirici bir özelliğe sahip olmuştur. Modern devletin oluşum sürecinde Hobbes'un sözleşme yoluyla egemen güce atfettiği güvenlik erki neoliberalizm ile birlikte piyasa eliyle yürütülmeye başlanmıştır (Haspolat, 2012, s. 97-99). Ulusal güvenlik kavramının ulaşılamaz ve eleştirilemez konumlanışının yanı sıra, piyasa güvenliği neoliberalizmle beraber ulusal güvenliğe eşdeğer görülmeye başlanmıştır (Neocleous, 2012, s. 68-69). Gündelik hayatta özgürlüğün güvenlik maskesiyle bastırılması ve insanların sürekli bir güvenlik paradoksu içinde yaşamlarını sürdürmeleri, neoliberal ideolojinin toplum içindeki yerinin sağlanmasının en önemli sac ayaklarından birini oluşturmakta ve piyasa bu karşı konulmaz eklektik gücünü yerel, ulusal ve uluslararası anlamda işletilen ve sürekli yenilenen korku salıcı politikasını yine kendi selameti doğrultusunda şekillendirmekte ve gerek gördüğü biçimde sürdürmektedir (Marx ve Engels, 2003, s. 25). Bu noktada piyasa koşullarının işletilmesi ile yakından alakalı olarak ekonominin güvenlik ile teması başlamaktadır. Neoliberalizm, kapitalist ekonominin serpilmesi için güvenli bölgelere ihtiyaç duymakta (Neocleous, 2014, s. 140) ve ilişkilerinin sınırları

aşan bir niteliğe bürünmesi için güvenlik hem bir araç hem de amaç olarak kullanılmaya devam etmektedir. Neoliberalizm pazar payının genişlemesi adına dışa kapalı ekonomileri neoliberal sisteme entegre etmek için pazar güvenliğini tesis etme görevini kendinde bulur ve demokratik olmadığını iddia ettiği coğrafyalara demokrasi adı altında güvensizlik ihraç eder (Neocleous, 2014, s. 147-148). Daha sonrasında ise güvenliği sağlamak adına güvenlik pazarlar. Böylece ekonomik olarak kapitalin sınırlarını sonuna dek zorlar. Tam bu noktada sınırdan söz etmek yerinde olacaktır. Küreselleşme lafzı altında sınırların birer çizgiden ibaret olduğu varsayımından hareket eden neoliberal ideoloji, bu keskin çizgileri çeşitli yöntemlerle gözetim altında tutmaktadır. İnsanların her hareketini ileri teknoloji aracılığıyla gözetleyen ve sürekli denetim mekanizmasının etkisini üzerinde hissettiren neoliberalizm, bir güvenlik sarmalı şeklinde hareket etmektedir. Bunun yanında devletler arasındaki dinamik sınırlar da neoliberal politikaların menfaati doğrultusunda şekillenmiş ve şekillenmeye devam etmektedir. Sınıra atfedilen olağanüstü güvenlik algısı ayırıcı olmasının yanı sıra ulusallığa dahil edilerek kapitalist ekonominin yinelenmesinde bir araç olarak kullanılmaktadır. Hayali çizgiler böylece somutlaştırılarak güvenliğin zaruri bir ihtiyaç olarak toplumlarda yerleşmesine olanak sağlamaktadır. Bu anlamda sınır bir tür cezalandırma yöntemi olarak da düşünülebilir. Toplumların içindeki sınırlar bu anlamda en az ulusal sınırlar kadar önemlidir. Çeşitli varyantlardan hareketle kendini topluma ait hissedenlerin topluma ait olmadığını düşündüklerini keskin bir sınırla dışarıda bırakmaları sadece olmasa da öncelikle güvenlikle açıklanabilir. Göç ise bu sınırların dahili ve haricinde uluslararasılaşmış bir konu olarak önümüzde durmaktadır. Yirminci yüzyılda kapitalist sermayenin kabına sığmayan birikim sürecinin yayılcı pratiğine bağlı olarak kimi zaman savaşlar kimi zaman rekabet edememe sonucunda yüzbinlerce kişi zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmış (Toksöz, 2006, s. 3); böylece göç modern zamanların en önemli güvenlik sorunlarından biri haline getirilmiştir. Yerinden yurdundan edilmişlik hali (Balibar, 2016, s. 268) ve özellikle zorunlu göç hareketleri, neoliberal ekonomi-politiğin güvenlik ideolojisinin en kullanışlı öğelerinden biri haline gelmiştir. Bu anlamda sınırların göç edenlere kapatılması bir güvenlik gerekliliği olarak sunulmakta ve göçmenler neoliberal sistemde ötekileştirilmiş düşmanlar olarak toplum dışında konumlandırılmaktadır. Göçmenlerin hem hükümetlerce dar bir kıskaca sıkıştırılması, hem de toplum tarafından güvenlik algısı çerçevesinde tanımlanması onların dezavantajlı durumlarının pekiştirilmesine ve bunun bir sonucu olarak etno-kültürelcilğe yol açmaktadır. Göçmenler başta olmak üzere çeşitli dini, kültürel ve

etnik azınlıkların özellikle ulus devletlerde çeper dışında yaşamaya zorlanması, neoliberalizmin küresel dünya vatandaşlığı kavramının kendi içindeki çelişkili halini yansıtmaktadır. Son zamanlarda özellikle Avrupa’da yükselişe geçen aşırı sağ, göçmen ve azınlıklar üzerinden ırkçılık şiarıyla hareket etmekte ve neoliberal ideolojinin iddia ettiği küresellik algısı (Balibar, 2016, s. 264-265) kendini gittikçe yerelliğe devretmektedir. Neoliberal zamanların kültürel ırkçılığı olarak adlandırabileceğimiz etno-kültürelci yaklaşım ulusal aidiyetler dışında kalan insanları ötekileştirmekte, onları çeşitli safhalarda ayrıma tabii tutarak toplum dışında yer edinmelerine neden olmaktadır. Böylece toplumla ilişkisi en alt seviyede tutulan göçmen ve çeşitli azınlıklar güvensizlik söz konusu edilerek meşru bir dışlanmaya maruz bırakılmaktadır (Balibar, 2016, s. 268-269). Her ne kadar biyolojik bir ırkçılığa karşılık gelmese de, etno kültürelcilik ayırıcı, biçimlendirici ve dışlayıcı kapsayıcılığından ötürü neoliberalizmin güvenlik eksenli ırkçılığı olarak tanımlanabilir (Mora, 2008, s. 209-210). Güvenliğin bu kadar derin ve insanların hayatlarını en ince ayrıntısına kadar ilgilendiren bir konumda yer alması ve bir tür “fetişizm” veya “manyaklık” haline gelmesi (Neocleous, 2014), bu çalışmada ele aldığımız ekonomi, göç, sınır ve etno kültürelciliği nasıl yoğurup biçimlendirdiğini; onlarla kurmayı başardığı ilişkiler yumağını açıkça ortaya koymaktadır. 21. yüzyıl, neoliberalizmin belki sonuna belki de yeniden doğuşuna tanıklık edecektir. Ancak tüm bu çıkarsamalardan hareketle neoliberal güvenlik ideolojisinin Suriye ve Suriyeli sığınmacılar üzerinden hegemonik olarak büyük bir yara aldığı ve zayıfladığı söylenebilir.

Savaşla başlayan süreçte Suriye halkı -ikinci dünya savaşı sonrası- dünyanın şu ana kadar gördüğü en büyük mülteci ve/veya sığınmacı akınını oluşturmuş, yirmi milyon nüfuslu Suriye’den yaklaşık sekiz milyon insan zorunlu olarak göç etmiştir. Çoğu yoksulluk ve yoksunluk içinde üç milyon Suriyeli Türkiye kapılarına dayanmış ve düzen temsilcilerinin salık vermesiyle Türkiye “açık kapı politikası”nı son ana dek sürdürmeye devam etmiştir. Suriyeliler hiçbir kontrolden geçirilmeden Türkiye’nin dört bir yanına dağılmış, Türkiye hükümetinin süreci kontrol edememesi ile göç akını bambaşka ufuklara evrilmiştir. Özellikle sınır şehirleri olan Gaziantep, Kilis, Hatay ve Şanlıurfa Suriyelilerin üçte ikisine ev sahipliği yapmak zorunda kalmış, bu yüksek oranlar şehirlerin demografik ve kültürel yapısını doğrudan etkilemiştir. Çalışmamızın sahasını oluşturan Gaziantep’te resmi olarak 350 bin, resmi olmayan rakamlara göre 500 bin Suriyelinin yaşadığı sonucuna ulaşmaktayız. Bu rakamlar bizi şehir merkezinde yaşayan her 5 kişi-

den birinin Suriyeli olduğu sonucuna götürmekle kalmayıp, oluşabilecek durumlar karşısında da n bilgi vermektedir. Buna göre birinci bölümde bahsettiğimiz üzere güvenlik, ekonomi, etno-merkezcilik, g ve sınır üzerinden bir açıklama yolunun izlendiği Suriyeli mültecilerin, Türkiye toplumunda karşılaştıkları ilişkisel ağı neden sonuç ilişkisi içinde anlamlandırmaya alıştığ. Gaziantep örneğinden hareketle Suriyelilerin kimlik, cinsiyet, sınıf, dil, kültür pratikleri üzerinden ele alınmış olduğunu saptayarak bu değerlerin Türkiyeliler ve Suriyelilerde karşılığ geldiği sonuçlara ulaşmaya alıştığ. Buna göre ayırt edici bölümler güvenlik, ekonomi ve birlikte yaşam pratikleri olarak belirlenmiş olup, Türkiyeliler ve Suriyelilerin yaşam deneyimleri birinci bölümde verdiğimiz teorik uzamla değerlendirilmiştir.

Suriyeli sığınmacıların konumlarının Türkiye toplumundaki en büyük sorununu ise birlikte yaşam pratikleri oluşturmaktadır. Suriyelilerin Türkiyelilerden farklı bir kültür/dil pratiğinin olması onların dezavantajlı konumlarını pekiştirmekte ve etno-merkezciliğin devreye girmesine neden olmaktadır. Egemen kültür içinde entegrasyon adı verilen benzeştirici tutumların Suriyelilere uygulanmaya çalışılması ve özellikle kadınlar üzerinden pratiklenmekte olan hamaset ilişkileri Suriyelileri olduğundan daha zor bir hale sürüklemekte böylece varsayılan uyumluluk hali üzerinden Suriyeliler kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır. Müslümanlığın ortak hareket noktasını oluşturduğu savına sarılan Suriyeliler, geri gönderilme korkusuna bağlı olarak toplumda kabul görmenin çeşitli yollarını denemeye devam etmektedirler.

Türkiyelilerin, Suriyelileri misafir olarak kabul etme konusunda ortak bir fikre sahip olduğunu söyleyebiliriz. Buna göre Türkiyeliler, sayıları ile orantılı olarak Suriyelilere karşı belirledikleri etno-merkezci tutumların katsayısını artırmış ve Suriyelilerin geldikleri ilk zamanlardaki ilgisizlik zamanla sakinme ve aşağılama evrelerine geçiş yapmıştır. Bunun yanında toplumsal kültürde meydana gelmesi ihtimalinin varsayıldığı değerlişimler Suriyelilere karşı açık bir pozisyonlanmaya neden olmuş Suriyelilerin kültür ve dil dinamiklerini pratiklemesi toplum içinde çekinceli bir sınırın oluşmasına neden olmuştur. Ekonomik yapıda meydana gelen dalgalanmalar bazı sermaye sahiplerinin Suriyeliler üzerinden daha çok kar dürtüsü ile hareket etmesini ve Suriyelileri kapitalist üretim modelinde ucuz-güvencesiz emek gücü olarak konumlamıştır. Toplumda ortaklaşmanın sağlanamadığı Türkiye ve özelinde Gaziantep'te Suriyelilerin dezavantajlı konumları

ekonomik alandan birlikte yaşam pratiklerine kadar tek taraflı bir sömürüye dönüşmüş, Gaziantep'li Suriyelileri güvenlik tehdidi olarak toplumun dışında konumlandırmıştır. Güvenlik mekanizması Suriyelilerin durumunu anlamlandırmada hem Türkiyeliler hem de Suriyeliler açısından önemli bir eşiği ifade etmektedir. Bu doğrultuda misafir kabul edilen Suriyeliler, ev sahibinin kuralları doğrultusunda bir sınırla çevrelenmiş, ekonomik ve toplumsal pozisyonları yine ev sahibi tarafından güvenlik mekanizması ile yeniden ve yinelenerek belirlenmeye devam etmiştir. Toplumda Suriyelilerin güvenlik tehdidi oluşturduğu algısı çeşitli etkenlerle yayılmış ve Suriyeliler ekonomik sömürü düzeyine bağlı olarak güvenlikleştirme politikalarının kurbanı haline getirilmişlerdir. Bu anlamda güvenlik bahane edinilen ancak ekonomik ve toplumsal sömürünün yerleşmesine yarayan bir politika haline işletilmiştir. Neoliberal düzenin bir yansımasını oluşturan bu güvenlik politikaları Suriyelileri bir mengene içerisinde tutmakta, istenmeyen ancak ihtiyaç duyulan, tehdit olarak görülen fakat faydalanılan bir belirlenime hapsetmektedir. Bu güvenlikçi yaklaşım Suriyelilerin Türkiye'deki ekonomik ve toplumsal alana katılmasını doğrudan ve derinden bir etkiye sahiptir.

Türkiyelilerin kendilerine karşı ötekileştirici tutumunun özellikle IŞİD saldırılarıyla daha da arttığı ve buna bağlı olarak geri gönderilme korkularını muhafaza ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada asıl dikkat çeken nokta ise Türkiyelilerin Suriyelilere karşı artan etno-merkezci güvenlik tutumları olmuştur. Türkiyelilerin Suriyelilere karşı düşüncelerinin daha da sertleştiği ve zaman zaman biyolojik ırkçılık boyutuna ulaştığı izlenimi kendini göstermiştir. Güvenlikçi yaklaşım artık daha üst bir seviyeden hissedilmeye başlanmış, Suriyeliler ekonomik ve toplumsal ilişkilerde ilk zamanlarda karşılaşmadıkları kadar ötekileştirici bir tutuma maruz kalmışlardır. Özellikle IŞİD'in canlı bomba eylemleri Suriyelileri çevreleyen güvenlik duvarının daralmasına neden olmuş, kültür pratikleri ve huzursuzluk yarattıkları iddiası Suriyelilere karşı meşruiyet söylemini pekiştirmiştir. Ancak tüm bunlara rağmen Suriyelilerin dezavantajlı konumlarının sustirilmesi olanca hızıyla devam etmiş güvenlikçi söylemler bu durumun daha da derinleşmesinde yine önemli bir rol üstlenmiştir. Buna göre Türkiyeliler geçen zaman zarfında Suriyelilere karşı daha sert bir etno-merkezci davranış ortaya koymuş, nefret söylemleri ve ötekileştirme güvenlik politikası üzerinden kendini yenilemiştir. Özellikle birlikte yaşam pratiklerinde meydana gelen karşılaşmalarda Suriyelilere karşı aşağılayıcı tutumda bir yükselmenin meydana gelmesi toplumsal yapıda tehlikeli dinamiklerin ortaya

çıkması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bu noktada Suriyelilerin ekonomik olarak sustimal edilmesi, Türkiyeli emek sahipleri arasında ciddi bir rahatsızlık olarak yerini korumakta, sermaye sahiplerinin bu durumu iş dünyasında kontrol mekanizması olarak kullanması bu rahatsızlığın ilerlemesine neden olmaktadır.

Toparlamak gerekirse, yapılan doğrudan gözlemlerin yansıttığı iki temel düşünce mahfuzdur. Bunlardan ilki, Suriyelilerin birlikte yaşam pratiklerinde sergiledikleri davranışların Türkiyelilerde etno-merkezci savunma hali yaratması ve buradan hareketle Suriyelilere karşı ekonomik sömürünün meşrulaştırılması iken, ikincisi Türkiyelilerin Suriyelileri güvenlik gerekçesine sığınarak toplum dışında konumlamaları; istenmeyen ancak ekonomik olarak ihtiyaç duyulan dezavantajlı pozisyonlarını yenilemek suretiyle tek taraflı faydacılığı sürdürmeleri olarak açıklayabiliriz. Bütün bunlar ise neoliberalizmin zihinlerde ve hayat tasarımında meydana getirdiği tahribatın derecesini göstermesi açısından bize oldukça önemli veriler sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- AFAD, (2014). Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri- Kardeş Topraklarındaki Misafirlilik. Erişim Tarihi: 10 Mart 2016, (<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20150209111636-webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf>).
- Agamben, G. (2005). Olağanüstü Hal, (K.Atakay, Çev.), İstanbul: Varlık.
- Agamben, G. (2013). Kutsal İnsan-Egemen İktidar ve Çıplak Hayat, (İ.Türmen, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Akal, C.B. (2012). Machiavelli, Makyavelizm ve Modernite. Ankara: Dost.
- Allison R. (2013). Russia and Syria: Explaining Alignment with a Regime in Crisis.
- Althusser, L. (2014). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları. (A.Tümertekin, Çev.). İstanbul: İthaki.
- Amoore, L. (2006). Biometric borders: Governing mobilities in the war on terror. *Political Geography*. 25, 336-351.
- Anderson, B. (2014). Hayali Cemaatler- Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması. (İ.Savaşır, Çev.), İstanbul: Metis.
- Anderson, M. (1996). Frontiers: Territory and State Formation in the Modern World. Cambridge: Polity Press.
- Arendt, H. (1996). Geçmişle Gelecek Arasında, İstanbul: İletişim.
- Arendt, H. (1998). The Human Condition. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Arendt, H. (2014). Şiddet Üzerine, (B. Peker, Çev.), İstanbul: İletişim.
- Avrupa Birliği Bakanlığı, (2013, 16 Aralık). Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları. Erişim Tarihi: 11 Ocak 2016, (http://www.ab.gov.tr/files/pub_turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf).
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, (1950, 4 Kasım). Erişim Tarihi: 22 Kasım 2015, (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf).

- Baath Arap Socialist Party National Leadership. (2015, 31 Ağustos). The Baath Arap Socialist Party National Leadership the Constitution of the Baath Arap Socialist Party. Erişim Tarihi. 17 Nisan 2016, (http://www.baath-party.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=307&Itemid=327&lang=en).
- Balibar, E. ve Wallerstein, I. (2000). *Irk, Ulus, Sınıf*. İstanbul: Metis.
- Balibar, E. (2002). *Politics and the other Scene*. London and New York: Verso.
- Balibar, E. (2016). *Eşitliközgürlük Siyasal Denemeler 1989-2009*. İstanbul: Metis.
- Balouziyeh, J. (2016). *Hope and a Future: The Story of Syrian Refugees*. Time Books.
- Bauman, Z. (1976) *Socialism the Active Utopia*. London: Routledge.
- Bauman Z. (1999). *Çalışma, Tüketim ve Yeni Yoksullar*. (Ü.Öktem, Çev.) İstanbul: Sarmal.
- Bauman, Z. (2007). *Modernite ve Holocaust*. İstanbul: Versus.
- BBC Türkçe Servisi, (2016, 7 Mart). AB: Türkiye Tekliflerini de, Taleplerini de Artırdı. Erişim Tarihi: 10 Mart 2016, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160307_erdogan_goc.
- Beijil, R.Z. (December, 1990). *International Migration For Employment, Discrimination of Migrant Workers in Western Europe*, International Labour Office Geneva/ World Employment Programme Working Paper.
- Benslema F. (2004). *La psychanalyse Arap l' épreuve de l'İslam*, Flammarion: Paris.
- Bentham, J. (2008). *Panoptikon Gözün İktidarı*. İstanbul: Su.
- Berger, P. (1973). "*Identity as a Problem in the Sociology of Knowledge*", in *Towards the Sociology of Knowledge: Origin and Development of a Sociological Thought Style*, Gunter W. Remmling (ed.), London, 1973, s. 274-278.
- Bhalla, R. (October, 2010). *Syria, Hezbollah and Iran: An Alliance in Flux*.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği (1951, 28 Temmuz). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme*. Erişim Tarihi: 10 Şubat 2016, (<http://www.goc.gov.tr/files/files/multecilerin>

hukukistatusuneliskinsozlesme.pdf).

- Brunet- Jailly, E. (2009). The State of Borders and Borderlands Studies: A Historical View and a View from the Journal of Borderlands Studies.
- Castles, S. ve Miller, M.J. (1998). The Age of Migration. London: Mcmillan.
- Chakraborti N. ve Garland J, (2009). Hate Crime Impact, Causes and Responses. London: Sage.
- Chebel, M. (2002). Le Sujet en İslam, Seuil: Paris.
- Cleveland, W.L. (2004). Modern Ortadoğu Tarihi. İstanbul: Agora.
- Cumhuriyet, (2016, 29 Şubat). Türkiye'de Doğan Bebek Sayısı 150 Bini Aştı. Erişim Tarihi: 12 Mart 2016, (http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/489656/Turkiye_de_dogan_Suriyeli_bebek_sayisi_150_bini_asti.html).
- Çağ, G. ve Eker, S. (2013). Ortadoğu'da Baas RejiMleri: SuriYe Ve Irak. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi* 2(2): s.57-72.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi. Erişim Tarihi, 13 Mart 2016, <http://www.calismaizni.gov.tr/media/1035/gkkuygulama.pdf>.
- Çelik A. ve diğerleri (2014). Gaziantep'te Suriyelilere Yönelik Saldırıları ve Toplumsal Nefretin Sebeplerinin Analizine Dair Rapor. (Kasım 2014). Gaziantep: Mazlumder.
- Çetin, S. (Yönetmen). (1999). Propaganda. (Film). İstanbul: Plato.
- Danış, D. ve Soysüren İ. (2014). Sınır ve Sınırdışı. Ankara: Note Bene.
- Dawisha, A. (1974, February). "The Transnational Party in Regional Politics: The Arab Baath Party." *Asian Affairs, Vol.5., No. I.*
- Deleuze, G. ve Guttari F., (1990). Kapitalizm ve Şizofreni 1 / Göçebebilimi İncelemesi- Savaş Makinası, (A. Akay, Çev.) İstanbul: Bağlam.

- Dillon, M. (1996). *Politics of Security*. London and New York: Routledge.
- Duman, M. (2002). Hegemony ve Güçler Dengesi Bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisat İlişkileri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2002/2, 1-16.
- Durkheim, E. (2012). *Hobbes Üzerine*. (M. Odabaş, Çev.) İstanbul: Alfa.
- Eldin K. and Salih, O. (2013). The Roots and Causes of the 2011 Arab Uprisings. *Arab Studies Quarterly*, Spring 2013.
- Erdoğan M.M. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler-Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M.M. ve Ünver, C. (Kasım 2015). Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri, *TİSK*, 353.
- Ergil, D. (1982). Avrupa'da Yaygınlaşan Yabancı Düşmanlığı Üzerine Düşünceler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 37(3), 153-157.
- Erkan, R., ve Aydın, D. (Temmuz-Ağustos-Eylül 2010). Güneydoğu Anadolu Bölgesi İllerinde Bölge İçi ve Bölge Dışı Göç Eğilimleri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 22, 31-46.
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin Doğuşu*. Ankara: İmge.
- Foucault, M. (1997a). 'What Is Enlightenment?' in P. Rabinow (ed), *Ethics: Subjectivity and Truth*, London: Penguin, pp. 303-319.
- Foucault, M. (2005). *Entelektüelin Siyasi İşlevi*. İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, M. (2013). *Güvenlik, Toprak, Nüfus*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Foucault, M. (2014). *Özne ve İktidar*. İstanbul: Ayrıntı.
- Gaziantep Valiliği, (2015, 1 Aralık). Suriyeli Misafirlerimize Yönelik Çalıştay Düzenlendi. Erişim Tarihi: 3 Mart 2016, (<http://www.gaziantep.gov.tr/suriyeli-misafirlerimize-yonelik-calistay-duzenlendi>).
- Girard, R. (2003). *Şiddet ve Kutsal*, (Çev. Necmiye Alpay) İstanbul: Kanat.

Göçer, İ. ve Çınar, S. (2014, Kasım). Arap Baharı'nın Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye'nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri, *KAÜ İİBF Dergisi*, 6-10.

Harvey, D. (2013). Sosyal Adalet ve Şehir. (M.Moralı, Çev.) İstanbul: Metis.

Haspolat, E. (2012). Neoliberalizm ve Baskı Aygıtının Dönüşümü- Türkiye'de Özel Güvenliğin Gelişimi, Ankara: Note Bene.

Haynes, Christopher. (2011). Syria's Uprising: Ethnic Conflict and National Unity

Hobbes, T. (2013). Leviathan. (S. Lim, Çev.) İstanbul: YKY.

Hobsbawm, E.J. (2010). Milletler ve Milliyetçilik- Program, Mit, Gerçeklik, (O. Akın hay, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.

Hürriyet, (2014, 5 Mayıs). İşte Türkiye'nin En Borçlu İli. Erişim Tarihi: 12 Mart 2016, (<http://www.hurriyet.com.tr/iste-turkiyenin-en-borclu-ili-26355288>).

Hürriyet, (2016, 28 Ocak). 2.5 Milyona Yakın Suriyeli'ye 8 milyar Dolar Harcandı. Erişim Tarihi: 27 Şubat 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/2-5-milyona-yakin-suriyeliye-8-milyar-dolar-harcandi-40046299>.

IMPR, (2012, Ekim). Türkiye ile Suriye Arasındaki Krizin Gaziantep ve Hatay Bölgesi Ekonomileri Üzerindeki Etkileri. Erişim Tarihi: 17 Mart 2016, (<http://www.impr.org.tr/tr/wp-content/uploads/TÜRKİYE-İLE-SURİYE-ARASINDAKİ-KRİZİN-GAZİANTEP-VE-HATAY-BÖLGESİ-EKONOMİLERİ-ÜZERİNDEKİ-ETKİLERİ.pdf>).

Inbar, E. (2011, September). Israeli Control of the Golan Heights: High Strategic and Moral Ground for Israel. *Mideast Security and Policy Studies*, 90, 1-39, Israel.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2014, Haziran). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Erişim Tarihi: 9 Şubat 2016. (http://www.goc.gov.tr/files/files/YUKK_TÜRKÇE_BASKI.pdf).

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2015, 14 Mayıs). Geçici Koruma Yönetmeliği, Erişim Tarihi: 22 Ocak 2016. (<http://www.goc.gov.tr/files/files/20141022-15-1.pdf>).

- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016, 12 Şubat). Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler. Erişim Tarihi: 14 Mart 2016, (http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560).
- İncel Ali, (2015, 11 Eylül). Mültecilere Tekme Atan Kameraman "Kendini Savunuyormuş". Erişim tarihi: 15 Mart 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/multecilere-tekme-atan-kameraman-kendini-savunuyormus-30044880>.
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar / Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, İstanbul: Metis.
- Kanun Tasarısı, (2011, 9 Şubat). Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Terör ve Terör Örgütlerine Karşı Ortak İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı. Erişim Tarihi: 12 Mart 2016, (<http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-1009.pdf>).
- Kılıç, E., Aktar, E., Erdoğan, Y., Ertosun, M., Akadır, K., Kaya, E. ve Hasar, H. (2012). "Arap Dünyasında Entropi: Tunus, Mısır, Libya ve Suriye'de Halk Ayaklanmaları", Türkiye Uluslararası İlişkiler Çalışmaları-Yakın Doğu Araştırmalar Merkezi (TUIÇ-YADAM), Rapor No: 1.
- Kilani, M. (2006). *Guerre et sacrifice, la violence extrême*, France:Puf.
- Kilis Haber, (2016, 23 Nisan). Kilis'e 4 Roket Mermisi Daha Düştü. Erişim Tarihi: 24 Nisan 2016, (<http://www.kilishaber.com/kilis-e-4-roket-mermisi-daha-dustu-8380176-haberi/>).
- Koser, K. (2007, March). Refugees, Transnationalism and the State. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 33(2), 233 - 254.
- Lefevre, R. (2013, May). The Muslim Brotherhood Prepares for a Comeback in Syria. New York: *The Carnegie Papers*.
- Locke, J. (1823). *Two Treatises of Government*. Prepared by Rod Hay for the McMaster University Archive of the History of Economic Thought.
- Machiavelli, N. (2004). *N. Discourses on the First Decade of Titus Livius*. Kessinger Publishing.
- Machiavelli, N. (2010). *Hükümdar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- Medda- Windischer, R. ve Danson. M. (2012). Social Mobility and Migration. *Migration Letters*. 9(3), 190-195.
- Malik, E.A. (1971). Çağdaş Arap Düşüncesi: Bağımsızlık. Sosyalizm, İstanbul: Altın.
- Mann, M. (2005). The Dark Side of Democracy Explaining Ethnic Cleansing, Cambridge University Press: Cambridge.
- Marx, K. (1997). Yahudi Sorunu. İstanbul: Sol.
- Marx, K. ve Engels, F. (1970). The German Ideology, New York: International Publishers.
- Marx, K., Engels, F. (2003). Komünist Parti Manifestosu. İstanbul: Eriş.
- Mill, J.S. (1859). On Liberty. Garches: Feedbooks.
- Mill. J.S. (1863). Utilitarianism. Graches: Feedbooks.
- Montesquieu, C. (2011). Kanunların Ruhü Üzerine. (F. Baldaş, Çev.) İstanbul: Hiperlink.
- Mora, N. (2008). Kendi-Öteki İletişimi ve Etnomerkezcilik. *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 5(2), 206-218.
- Mouffe, C. (2005) On the Political, London: Routledge.
- Neocleous, M. (2011). Güvenlik, Savaş ve Şiddet İstanbul: Dipnot
- Neocleous, (2013). Toplumsal Düzenin İnşası- Polis Erkinin Eleştirel Teorisi. (A.Bekmen, Çev.). İstanbul: H2O.
- Neocleous, M. (2014-a). Güvenliğin Eleştirisi. (T. Ok, Çev.) Ankara: Note Bene.
- Neocleous, M. (2014-b). Devleti Tahayyül Etmek (A.Sarı, Çev.). Ankara: Note Bene.
- Newman, D. (2003). A Companion to Political Geography, (Ed. by John Agnew University of California, Los Angeles Katharyne Mitchell University of Washington and Gerard Toal (Gearoid O Tuathail) Virginia Tech). Blackwell Puplicing.

- Onedio, (2015, 21 Temmuz). IŞİD'in Türkiye'ye Gerçekleştirdiği 8 Saldırı. Erişim Tarihi: 13 Mart 2016, (<http://onedio.com/haber/isid-kurulduyundan-beri-turkiye-ye-saldiriyor-549152>).
- Özkazanç A. (2011). Neoliberal Tezahürler: Vatandaşlık-Suç-Eğitim. Ankara: Dipnot.
- Özkoç, Ö. (2008). Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika (1943-1991). Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları.
- Palabıyık A. (Kasım-Aralık-Ocak 2012-2013) Toplumsal Cinsiyet'e Sosyolojik Bir Yaklaşım: Ortadoğu'nun Halleri. *Doğu-Batı*, 63, 225-258.
- Peterson, W. (1958, June). A General Typology of Migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266.
- Poggi, G. (2012). Modern Devletin Gelişimi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Porat, L. (2010, December). The Syrian Muslim Brotherhood and The Asad Regime, Massachusetts: *Crown Center for Middle East Studies*, 47, 1-7.
- Rancière, J. (1999). Disagreement: Politics and Philosophy, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Rancière, J. (2010). Dissensus, New York: Continuum.
- Ravenstein, (1885, June). E.G. The Laws Of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167-235.
- Rousseau, J.J. (2013). Toplum Sözleşmesi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Rüzgar, M. (1991, Şubat). Ortadoğu ve Baas Partisi . *Birikim*. S.22.
- Schmitt, C. (2012). Siyasal Kavramı. (E.Göztepe, Çev.). İstanbul: Metis.
- Selim, M.G. (Summer 2013). The United States and the Arab Spring: The Dynamics of Political Engineering. *Arab Studies Quarterly*. Vol. 35, No. 3, Special Issue: Perspectives on the Arab Uprisings (Summer 2013), pp. 255-272.
- Semelin, J. (2005). Purifier et detruire. Usages politiques des massacres et génocides. Paris: Seuil.

- Sika, N.M. (Fall, 2013). Dynamics of Development and Uprisings in the Arab World. *Mediterranean Quarterly*, Volume 24, Number 4, Fall 2013, pp. 43-67.
- Silier, Y. (2013). Özgürlük Yanılsaması-Marx ve Rousseau. İstanbul: Yordam.
- Skidmore, J. (2014, Winter). Foreign Fighter Involvement in Syria. *International Institute for Counter- Terrorism*.
- Smith, A. (1976). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Oxford: Oxford University Press.
- Spinoza, B. (2012). Politik İnceleme. Ankara: Dost.
- Tarlan, K.V. (2015, Aralık). Savaş, Göç, Sınıf: Emegın Göçü. *Birikim*, 320, 53-6
- Taşkale, A. R. (2016) Post-Politics in Context. London: Routledge.
- Taştekin, F. (2016). Suriye- Yıkıl Git, Diren Kal. İstanbul: İletişim.
- Togay Z. (2010, 14 Mayıs). Beşar Esad Dönemi Türkiye-Suriye İlişkileri. Erişim Tarihi: 14 Mart 2016, (<http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=793>).
- Toksöz, G. (2006). Uluslararası Emek Göçü. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Toscano, R. (2012). Which Democracy After the “Arab Spring”? CIDOB, Barcelona Centre for International Affairs, Notes Internacionales, No: 57, 1-5.
- Tuğrul, S. (Mart, 2015). İslam ve Şiddet. *Birikim 311*, (s.102-109) İstanbul.
- Türk, D. (2013). Öteki, Düşman, Olay. İstanbul: Metis.
- Türk Ceza Kanunu (2004, 26 Eylül). Kanun No: 5237. Erişim Tarihi: 19 Mart 2016. (<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>).
- Türk Medeni Kanunu, (2001, 22 Kasım). Kanun No: 4721. Erişim Tarihi: 19 Mart 2016. (<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>).
- Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı. Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları. Erişim Tarihi: 16 Mart 2016. http://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf.

- UNHCR, (2016, 16 Mart). Syrian Asylum Applications in Europe, Erişim Tarihi, Mart 2016, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>. 18
- Yazigi, J. (2014, April). Syria's War Economy. *Policy Brief*, European Council on Foreign Relations.
- Wallerstein, I. (2012). Tarihsel Kapitalizm ve Kapitalist Uygarlık. (N. Alpay, Çev.) İstanbul: Metis.
- Wallerstein, I. (2014). Dünya-Sistemleri Analizi. (E. Abadoğlu ve N.Ersoy, Çev.) İstanbul: Bgst.
- Weber, M. (2004). Sosyoloji Yazıları. İstanbul: İletişim.
- William G, (2008). Sineklerin Tanrısı. (M. Urgan, Çev.) İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Žižek, S. (2008a). Violence, London: Profile Books.
- Žižek, S. (2008b). In Defense of Lost Causes, London: Verso.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 27/01/2017

Tez Başlığı / Konusu: Gaziantep'teki Sürveyer Seçimciler Üzerinden
Güvenlik Politikası ve Neoliberalizm Eleştirisi

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin, .../.../... tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2. 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelmeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Zeynel Beşlioğlu
Öğrenci No: N10227784
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programı: Siyaset Bilimi
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

27.01.2017

Zeynel Beşlioğlu

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Yrd. Doç. Dr. Ali Rıza Taşkale
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Ali Rıza Taşkale

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 27.1.2017

Tez Başlığı / Konusu:Güvenlik Politikası ve Neoliberalizm Eleştirisi.....
.....Güvenlik Politikası ve Neoliberalizm Eleştirisi.....

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

27.01.2017
Zeynel Beşirli
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Zeynel Beşirli
Öğrenci No: N12227784
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programı: Siyaset Bilimi
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Uygun

Mr. Dr. Dr. Ali Ziya Taşkın

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

